

ET VE SÜT
KURUMU

2022 YILI
SEKTÖR
RAPORU

• • •

MAYIS
2023

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANLIĞI

MAYIS 2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	I		
TABLolar	II		
GRAFİKLER	III		
ÖNSÖZ	1		
ET VE ET ÜRÜNLERİ	3		
1 - DÜNYADA ET SEKTÖRÜ	3		
1.1 Hayvan Varlığı	3		
1.2 Et Üretimi	4		
1.2.1 Büyükbaş Eti	5		
1.2.2 Domuz Eti	6		
1.2.3 Küçükbaş Eti	7		
1.2.4 Kanatlı Eti	8		
1.2.5 Balık Üretimi	9		
1.3 Et Verimi	10		
1.4 Et Ticareti	10		
1.4.1 Büyükbaş Eti Ticareti	11		
1.4.2 Küçükbaş Eti Ticareti	11		
1.4.3 Kanatlı Eti Ticareti	12		
1.4.4 Domuz Eti Ticareti	12		
1.4.5 Balık ve Ürünleri Ticareti	12		
1.5 Et Üretim ve Ticaretinin Değerlendirilmesi	13		
1.6 Et Fiyatları	14		
1.6.1 Gıda Ürünleri ve Fiyat Endeksi	14		
1.6.2 Uluslararası Fiyatlar	16		
1.6.3 Yıllık Ortalama Karkas Et ve Besilik Canlı Hayvan Fiyatları	17		
1.7 Et Tüketimi	19		
2 - TÜRKİYE'DE ET SEKTÖRÜ	20		
2.1 Hayvan Varlığı	20		
2.1.1 Tür ve Irklara Göre Değişim	21		
2.1.2 Kesilen Hayvan Sayısı	23		
2.2 Et Üretimi	24		
2.2.1 Et Üretim Endeksi (2013=100)	24		
2.2.2 Et Üretiminin Türlerle Göre Dağılımı	24		
2.3 Et Verimi	26		
2.4 Dış Ticaret (TÜİK-Özel Dış Ticaret Verileri)	26		
2.4.1 Canlı Hayvan İthalatı	26		
2.4.2 Canlı Hayvan İhracatı	26		
2.4.3 İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı	27		
2.4.4 İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı	28		
2.4.5 İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı	28		
2.4.6 Balık Dış Ticareti	28		
2.5 Et Fiyatları	29		
2.5.1 Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlemleri	29		
2.5.2 Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlemleri	31		
2.5.3 Kuzu Karkas Fiyatları	33		
2.5.4 Yem Fiyatları	34		
2.6 Et Tüketimi	35		
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ	37		
3 - DÜNYADA SÜT SEKTÖRÜ	37		
3.1 Sağılan Hayvan Varlığı	37		
3.2 Süt Üretimi	38		
3.2.1 İnek Sütü	41		
3.2.2 Manda Sütü	41		
3.2.3 Keçi Sütü	42		
3.2.4 Koyun Sütü	43		
3.3 Dünyada Süt İşletmeleri	44		
3.4 Süt ve Süt Ürünleri Üretimi	44		
3.5 Süt Verimi	45		
3.5.1 2021 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi	46		
3.6 Süt Ticareti	47		
3.6.1 Süt Eşdeğeri İhracat	48		
3.6.2 Süt Eşdeğeri İthalat	48		
3.6.3 Süt Tozu Ticareti	48		
3.6.4 Tereyağı Ticareti	49		
3.6.5 Peynir Ticareti	50		
3.7 Süt Fiyatları	50		
3.7.1 Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları	50		
3.7.2 FAO Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları	51		
3.8 Süt Tüketim	53		
4 - TÜRKİYE'DE DURUM	54		
4.1 Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2009=100)	54		
4.1.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi (2009=100)	54		
4.2 Süt Üretim Endeksi (2011=100)	55		

4.2.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt retimi	56
4.2.2 Büyükbaş Sütü retimi	57
4.2.3 Küçükbaş Sütü retimi	57
4.2.4 Süt Sığırcılığı İşletmeleri	58
4.2.5 Süt retiminde Dönemsel Arz	58
4.2.6 Süt rnleri üretimi	59
4.3 Çiğ Süt ve Süt Yemi Fiyatları	59
4.4 Fiyatlar	60
4.4.1 Üretici ve Tüketiciler Süt Fiyatları	60
4.4.2 Dış Ticaret	61
4.5 Tüketim	61
4.5.1 Kişi Başı Süt Tüketimi	61
5 - ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ	62
5.1 Tarihçe	62
5.2 Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları	63
5.3 Misyon ve Vizyon	64
5.4 Teşkilat Yapımız	64
5.4.1 Merkez Teşkilatı	64
5.4.2 Taşra Teşkilatı	65
5.5 Satış Mağazaları	66
5.6 Satın Alma Faaliyetleri	67
5.6.1 Alım Faaliyetleri	67
5.6.2 Ortalama Alım Fiyatları	67
5.6.3 İthal Alımlar	68
5.7 Üretim Faaliyetleri	68
5.7.1 Et retim Faaliyetleri	68
5.7.2 Büyükbaş Et retimi	68
5.7.3 şarküteri retimi	69
5.8 Pazarlama Faaliyetleri	69
5.8.1 Satış Miktarları	69
5.8.2 Satış ve Müşteri Dağılımı	70
6 - ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDE DEğERLENDİRİLMESİ	72
7 - KAYNAKLAR	73

KISALTMALAR

FAO

Food and Agriculture Organization
(Gıda ve Tarım rgt)

OECD

Organisation for Economic Co-operation and
Development
(Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği rgt)

USDA

United States Department of Agriculture
(Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı)

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

TMO

Toprak Mahsulleri Ofisi

IDF

International Dairy Federation
(Uluslararası Süt Federasyonu)

CLAL

Süt ve Süt rnleri Ekonomisi Danışmanlığı
Firması (İtalya Merkezli)

TOB

Tarım ve Orman Bakanlığı

ETB

Edirne Ticaret Borsası

ATB

Ankara Ticaret Borsası

BOARD BIA

İrlanda Gıda Kurulu

EUROSTAT

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi

FAOSTAT

Gıda ve Tarım rgt

TABLolar

Tablo 1 - Dünya Hayvan Varlığı	4	Tablo 35 - 2020-2021 Yılı Ülkelerin Manda Sütü Üretim Tablosu	42
Tablo 2 - 2022 Yılı Dünya Et Üretimi	5	Tablo 36 - 2020-2021 Yılı Ülkelerin Keçi Sütü Üretim Tablosu	42
Tablo 3 - 2022 Yılı Dünya Büyükbaş Eti Üretimi	5	Tablo 37 - 2020-2021 Yılı Ülkelerin Koyun Sütü Üretimi	43
Tablo 4 - 2022 Yılı Dünya Domuz Eti Üretimi	6	Tablo 38 - 2021 Yılı Majör Üretici Şirketlerin Ciroları	44
Tablo 5 - 2022 Yılı Dünya Küçükbaş Eti Üretimi	7	Tablo 39 - 2017-2021 Yılları Arası Dünya Süt Ürünleri Üretimleri	44
Tablo 6 - 2022 Yılı Dünya Kanatlı Eti Üretimi	8	Tablo 40 - Bazı Ülkelerde İçme Sütü Üretimleri	45
Tablo 7 - Türlerine Göre Dünya Balık Üretimi	9	Tablo 41 - 2021 Yılı Bazı Ülkelerin İnek, Manda, Koyun ve Keçi Sütü Verimleri	46
Tablo 8 - Dünya Büyükbaş Eti Ticareti	11	Tablo 42 - 2021-2022 Yılı Dünya Süt Eşdeğeri İhracatı	48
Tablo 9 - Dünya Küçükbaş Eti Ticareti	11	Tablo 43 - 2021-2022 Yılı Dünya Süt Eşdeğeri İthalatı	48
Tablo 10 - Dünya Kanatlı Eti Ticareti	12	Tablo 44 - 2021-2022 Yılı Yağlı Süt Tozu Ticareti	49
Tablo 11 - Dünya Domuz Eti Ticareti	12	Tablo 45 - 2021-2022 Yılı Yağsız Süt Tozu Ticareti	49
Tablo 12 - Dünya Balık ve Ürünleri Ticareti	12	Tablo 46 - 2021-2022 Yılı Tereyağı Ticareti	49
Tablo 13 - Dünya Et Üretim ve Ticaret Miktarları	13	Tablo 47 - 2020-2021 Yılı Peynir Ticareti	50
Tablo 14 - FAO Yıllık Ortalama Fiyat Endeksleri	14	Tablo 48 - 2021-2022 Yılı Bazı Ülkelerin Çiğ Süt Fiyatları	51
Tablo 15 - Yurtdışı Yıllık Karkas Et ve Canlı Hayvan Ortalama Fiyatları	18	Tablo 49 - 2021-2022 Yılı Bazı Ülkelerin Süt ve Süt Ürünleri Tüketimi	53
Tablo 16 - Ülkelere Göre Kişi Başı Et Tüketimleri	19	Tablo 50 - 2019-2021 Yılları Türlerine Göre Süt Üretimi ve Değişimi	55
Tablo 17 - Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı	21	Tablo 51 - 2015-2019 Yılları Arası Sağılan Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi Tablosu	56
Tablo 18 - Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı	23	Tablo 52 - Türkiye'de Süt İşletme Sayıları ve Oransal Dağılımı (%) (2022)	58
Tablo 19 - Balık Üretimi	25	Tablo 53 - 2018-2022 Yılları Arası Türkiye Toplanan Süt Miktarı ve Süt Ürünleri Üretimi	59
Tablo 20 - Kültür Balığı Üretimi	25	Tablo 54 - 2017-2021 Yılları Arası Süt ve Süt Ürünleri Enflasyon Fiyatları	60
Tablo 21 - Canlı Hayvan İthalatı	26	Tablo 55 - Kombinalar ve Kapasiteleri	65
Tablo 22 - Canlı Hayvan İhracatı	26	Tablo 56 - Kurum Satış Mağazalarımız	66
Tablo 23 - Ülkelere Göre Canlı Büyükbaş Hayvan İhracatı	27	Tablo 57 - Alım Faaliyetleri (2018-2022)	65
Tablo 24 - Ülkelere Göre Canlı Küçükbaş Hayvan İhracatı	27	Tablo 58 - Alım Fiyatları	67
Tablo 25 - İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı	27	Tablo 59 - Üretim Faaliyetleri (Ton)	68
Tablo 26 - İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı	28	Tablo 60 - Şarküteri Ürünleri Üretimi	69
Tablo 27 - İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı	28	Tablo 61 - Satış Faaliyetleri	69
Tablo 28 - Balık Dış Ticareti	28		
Tablo 29 - ETB Canlı Dana İşlem Miktarları	29		
Tablo 30 - ETB Canlı Kuzu İşlem Miktarları	31		
Tablo 31 - ATB Dana Karkas İşlem Miktarları	32		
Tablo 32 - ATB Kuzu Karkas İşlem Miktarları	33		
Tablo 33 - 2015-2021 Yılları Arası Bazı Ülkelerin İnek, Manda, Koyun ve Keçi Hayvan Varlığı, Süt Üretimi ve Süt Verimi Genel Tablo	39		
Tablo 34 - 2020-2021 Yılı Ülkelerin İnek Sütü Üretim Tablosu	41		

GRAFİKLER

Grafik 1 - Dünya Hayvan Varlığı Endeksi	3	Grafik 36 - 2021 Yılı Ülkelere Göre Süt Üretimi	40
Grafik 2 - 2022 Yılı Dünya Et Üretim Dağılımı	4	Grafik 37 - 2021 Yılı Ülkelerin İnek Sütü Üretimi	41
Grafik 3 - 2022 Yılı Dünya Büyükbaş Eti Üretim Dağılımı	5	Grafik 38 - 2021 Yılı Ülkelerin Manda Sütü Üretimi	41
Grafik 4 - 2022 Yılı Dünya Domuz Eti Üretim Dağılımı	6	Grafik 39 - 2021 Yılı Ülkelerin Keçi Sütü Üretimi	42
Grafik 5 - 2022 Yılı Dünya Küçükbaş Eti Üretim Dağılımı	7	Grafik 40 - 2021 Yılı Ülkelerin Koyun Sütü Üretimi	43
Grafik 6 - 2022 Yılı Dünya Kanatlı Eti Üretim Dağılımı	8	Grafik 41 - 2010-2021 Yılları Arası Dünya Süt Verim Endeksi	45
Grafik 7 - Dünya Et Ticareti Dağılımı	10	Grafik 42 - 2020-2022 Yılları Arası Çiğ Süt Fiyatları	50
Grafik 8 - Dünya Et Ticareti Hacmi Değişimleri	10	Grafik 43 - 2019-2022 FAO Süt ve Süt Ürünleri Endeksi	51
Grafik 9 - FAO Gıda Fiyat Endeksi	14	Grafik 44 - 2012-2022 FAO Süt Ürünleri Fob Fiyatları	51
Grafik 10 - FAO Gıda Türlerine Göre Endeksler	15	Grafik 45 - 2010-2022 Yılları Arası Dünya Yağlı Süt Tozu Fiyat Endeks Grafiği	52
Grafik 11 - FAO Et Fiyat Bileşenleri Endeksleri	15	Grafik 46 - 2020-2022 Yılları Arası Dünya Yağsız Süt Tozu Fiyat Endeks Grafiği	52
Grafik 12 - Yurt Dışı Sığır Karkas Fiyatları	16	Grafik 47 - 2020-2022 Yılları Arası Dünya Tereyağı Fiyatı Endeks Grafiği	52
Grafik 13 - Yurt Dışı Besilik Büyükbaş Hayvan Fiyatları	16	Grafik 48 - Türkiye 2009-2019 Yılları Arası Sağlanan Hayvan Varlığı Endeksi	54
Grafik 14 - Yurt Dışı Koyun Karkas Fiyatları	17	Grafik 49 - Türkiye 2009-2019 Yılları Arası Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi	54
Grafik 15 - Türkiye Hayvan Varlığı Endeksi	20	Grafik 50 - Türkiye 2011-2021 Yılları Arası Süt Üretim Endeksi	55
Grafik 16 - Irklara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı Endeksi	22	Grafik 51 - Türkiye 2021 Yılı Türlerine Göre Süt Üretimi	55
Grafik 17 - Irklara Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı Endeksi	22	Grafik 52 - 2021-2022 Yılları Sanayiye Aktarılan Süt Miktarı ve Süt Üretici Fiyatı	58
Grafik 18 - Et Üretim Endeksi	24	Grafik 53 - 2020-2022 Yılları Arası Çiğ Süt, Süt Yemi ve Referans Fiyat Grafiği	59
Grafik 19 - Et Üretimine Türlerine Göre Dağılımı	24	Grafik 54 - 2019-2021 Yılları Arası Süt ve Süt Ürünleri Enflasyon Fiyatları Endeks Grafiği	60
Grafik 20 - Balık Üretimine Türlerine Göre Dağılımı (2021)	25	Grafik 55 - 2010-2021 Süt ve Süt Ürünleri Dış Ticaret Grafiği	61
Grafik 21 - Yurt İçi Canlı Dana Fiyatları	29	Grafik 56 - Yıllar İtibarıyla Alım Fiyatları (2017-2021)	68
Grafik 22 - Yurt İçi Kültür Sığırı Üretici Fiyatı	30	Grafik 57 - Büyükbaş Gövde Eti Üretimi (2017-2022)	69
Grafik 23 - Yurt İçi Canlı Kuzu Fiyatları	30	Grafik 58 - Satışlar Faaliyetleri	70
Grafik 24 - Yurt İçi Dana Karkas Fiyatları	31	Grafik 59 - Büyükbaş Et Satış Oranları	70
Grafik 25 - Dana Kuşbaşı Tüketici Fiyat Endeksi	32	Grafik 60 - Küçükbaş Et Satış Oranları	70
Grafik 26 - Yurt İçi Kuzu Karkas Fiyatları	33	Grafik 61 - Beyaz Et Satış Oranları	71
Grafik 27 - Kuzu Eti Tüketici Fiyat Endeksi	34	Grafik 62 - Şarküteri Ürünleri Satış Oranları	71
Grafik 28 - Karma Yem Fiyatları	34		
Grafik 29 - Kaba Yem Fiyatları	35		
Grafik 30 - Kişi Başı Tüketim Payları	35		
Grafik 31 - Kişi Başı Et Tüketim Endeksi	36		
Grafik 32 - Türkiye Kişi Başı Et Tüketimi	36		
Grafik 33 - 2010-2021 Yılları Arası Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi	37		
Grafik 34 - 2010-2021 Yılları Arası Dünya Süt Üretimleri Endeksi	38		
Grafik 35 - 2021 Yılı Türlerine Göre Dünya Süt Üretimi	40		

Küresel problemlerin Covid-19 salgınıyla birlikte zirve yaptığı düşünülürken hemen ardından ortaya çıkan, üretim maliyetlerinde artışa ve gıda güvenliğinde krize sebep olan Rusya ve Ukrayna Savaşı, tüm dünyayı etkilemeye devam etmektedir. İki ülke arasındaki savaş başta tahıl krizi olmak üzere gıdaya erişimde problemlere ve enerji fiyatlarında artışa neden olmuştur. Bu nedenle, küresel çaptaki gıda krizinin aşılması için ülkemizin büyük katkı sağladığı Ukrayna ve Rusya'nın tahıl ve diğer gıda ürünlerini Karadeniz üzerinden dünya pazarlarına ulaştırabilmesi amacıyla imzalanan Tahıl Koridoru Anlaşması, krizin bir nebze de olsa hafiflemesini sağlamıştır.

Et ve Süt Kurumu olarak önceliğimiz, ülkemizdeki üretim potansiyelinin temeli olan besicilerimizi ve tüketicilerimizi korumaktır. Kurumumuz, ülkemizin hayvancılık potansiyelini geliştirmeyi önceleyen bir anlayışla yeni projeler oluşturma azmi içerisinde. Bu anlayışla, sürdürülebilir kırmızı et tedarik zincirinin güçlendirilmesi, kırsal istihdamın artırılması, çiftlik yönetimine katkı sağlanması, üreticiye pazar ve fiyat garantisi sunulması amacıyla beş yıl süreyle devam edecek olan Sözleşmeli Besicilik Projesi 2022 yılında hayata geçirilmiştir. Proje ile besicilerimizin üretim planlamasına yeni bir bakış açısı getirirken Et ve Süt Kurumu ile sözleşme imzalayan besicilerimizin, alım ve fiyat garantisi ile beraber kazancını da teminat altına almaktayız. Küresel enflasyon, ülkemiz ve dünya genelinde 2022 yılında diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi et ve süt ürünleri fiyatlarında da artışa neden olmuştur. Bir yandan arzda daralma görülürken, diğer yandan üretim maliyetlerinde ciddi artışlar meydana gelmiştir. Bu durum, hayvansal ürün üretiminde gerek Avrupa Birliği'nde gerekse dünya çapında genel bir daralmaya sebebiyet vermiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığımız, tarım ve hayvancılık sektöründeki sürdürülebilirliğin önemini koruması adına sözleşmeli üretim politikalarına devam etmektedir. Bakanlığımızın politikaları kurumsal hedeflerimiz konusunda bize öncülük etmektedir.

Et ve Süt Kurumu, Ülkemiz hayvancılık sektöründe arz ve talep tarafını dengede tutarak üreticilerimizin emeğine sahip çıkmaya gayret etmektedir. Kurumumuz, enflasyonla mücadele programının desteklenmesi amacıyla artan fiyatlar karşısında tüketiciye sunduğu et ve süt ürünlerini, maliyetleri artmadığı sürece; fiyat güncellemesi yapmayarak tüketiciyi, canlı hayvan alım fiyatlarını artırarak ve destekleme primi vererek üreticiyi koruyucu adımlar atmıştır.

Ülkemizin üretim potansiyelini harekete geçirerek, kurumsal bilgi birikim ve tecrübemizle kaliteli, güvenilir, sağlıklı ve uygun fiyatlı ürünler üretmeye ve üreticimizin emeğini gözeterek yeni projeler sunmaya devam edeceğiz.

Dünyada ve ülkemizde et ve süt sektöründe 2022 yılına ait genel değerlendirmelere yer verdiğimiz Sektör Raporu'nun önemli bir kaynak olacağına inanıyorum.

Emeği geçen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

MUSTAFA KAYHAN

Yönetim Kurulu Başkanı

Genel Müdür

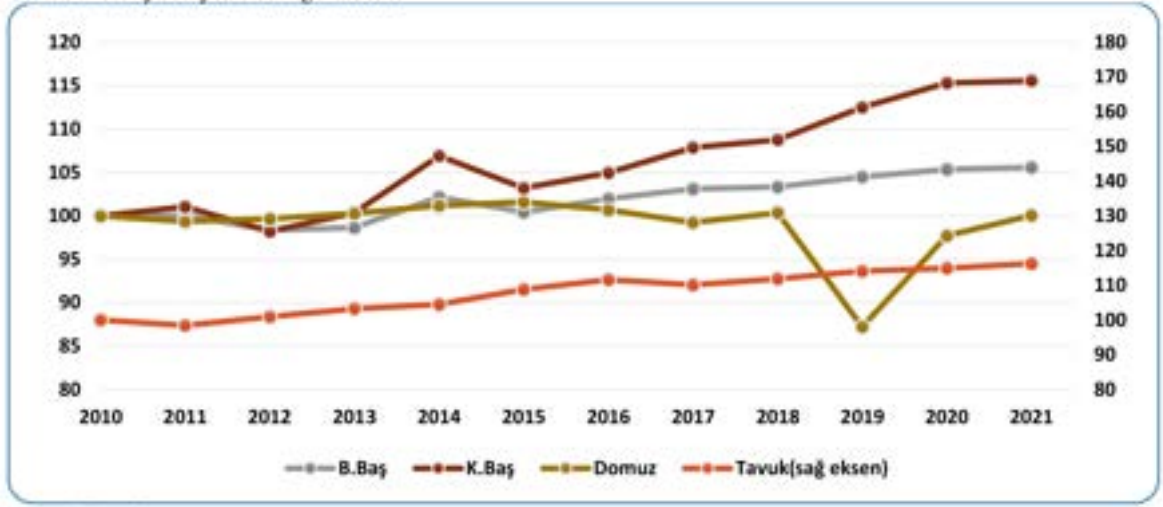
ET VE ET ÜRÜNLERİ

1 - DÜNYADA ET SEKTÖRÜ

1.1 Hayvan Varlığı

Dünya hayvan varlığının değişimini değerlendirmek üzere, 2010 yılı baz alınarak hesaplanan endekse göre, son iki yıllık dönemde küçükbaş, büyükbaş ve tavuk varlığında büyük değişimler gözlenmemiş olup domuz varlığında yükseliş söz konusudur. 2010-2021 döneminde; tavuk ve küçükbaş varlığında %16, büyükbaş varlığında %6, domuz varlığında ise %0,04 artış görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1- Dünya Hayvan Varlığı Endeksi

Kaynak: FAO

Dünya sığır varlığı 2021 yılında, geçen yıla göre %0,2 artarak 1 milyar 529 milyon başa ulaşmıştır. Manda varlığı %0,5 artarak 204 milyon başa, koyun varlığı %1,7 artışla 1 milyar 285 milyon başa ulaşmış, keçi varlığı %1,5 düşerek 1 milyar 111 milyon başa gerilemiştir. Domuz varlığı ise %2,3 artarak 975 milyon baş olmuştur (Tablo 1).

Son dönemde artan yem ve enerji fiyatları, gıda güvenliği krizi ve çevre düzenlemeleriyle hayvan varlığındaki artışlar sınırlı kalmıştır. Yaşanan olumsuzlukların insanların proteine olan ihtiyaçları göz önüne alındığında bir takım önemler dizisiyle bertaraf edilmesi gerekmektedir. Dünya hayvan varlığının son 5 yılı incelendiğinde ise artan nüfus ve gelir düzeyine bağlı olarak artmaya devam etmiştir. Ayrıca Grafik 1'de domuz varlığında görülen 2018-2019 yıllarındaki sert düşüş Asya kıtasında yayılmaya başlayan domuz gribi salgınındandır.

Tablo 1- Dünya Hayvan Varlığı

(Milyon Baş)		2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021 Değişim %
Dünya	Tavuk	24.493	24.879	25.368	25.563	25.856	6,1
	<i>Yıllık % değişim</i>	0,1%	1,6%	2,0%	0,8%	1,1%	
	Bufalo-Manda	201	207	204	203	204	1,6
	<i>Yıllık % değişim</i>	1,0%	3,0%	-1,4%	-0,5%	0,5%	
	Keçi	1.034	1.046	1.094	1.128	1.111	8,3
	<i>Yıllık % değişim</i>	3,1%	1,2%	4,6%	3,1%	-1,5%	
	Domuz	967	978	850	953	975	0,8
	<i>Yıllık % değişim</i>	-1,5%	1,1%	-13,1%	12,1%	2,3%	
	Sığır	1.492	1.490	1.511	1.526	1.529	2,6
	<i>Yıllık % değişim</i>	1,2%	-0,1%	1,4%	1,0%	0,2%	
	Koyun	1.202	1.209	1.239	1.263	1.285	7,5
	<i>Yıllık % değişim</i>	2,5%	0,6%	2,5%	1,9%	1,7%	

Kaynak: FAO

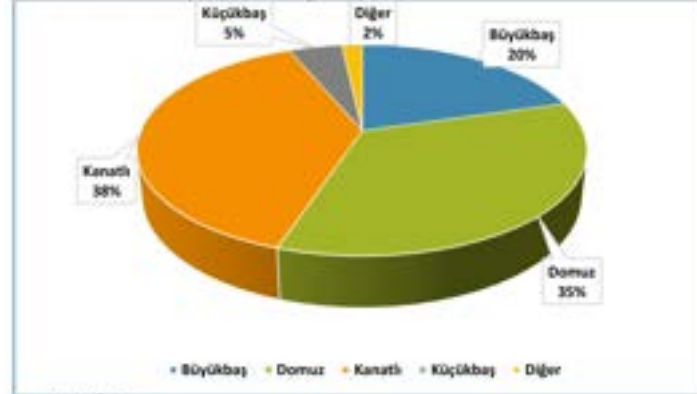
1.2 Et Üretimi

Küresel et üretimi 2022'de 2021'deki %4,5'lik büyümeden daha yavaş bir hızda olsa da %1,2 büyüme kaydetmiştir. Genişleme, esas olarak Çin'deki et üretimindeki hızlı büyümeden ve Brezilya, Avustralya ve Vietnam'daki kayda değer artışlardan kaynaklanmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İran ve Arjantin'de beklenen düşüşlerle kısmen dengelenmiştir. Et kategorileri ile ilgili olarak, domuz eti üretimi en yüksek hacim artışını kaydetmiş, bunu kümes hayvanları, büyükbaş ve küçükbaş et üretimleri izlemiştir.

Çin'de toplam et üretimi %4,4 artarak yaklaşık 96 milyon tona ulaşmıştır. Bu genişleme temel olarak, domuz eti üretiminin beklenen %8'lik artışla 58 milyon tona çıkması ve domuz envanterinin 2018'deki yaygın Domuz Gribi salgınından önce var olan hacmi hızlı şekilde aşması nedenleriyle gerçekleşmiştir. Brezilya'nın toplam et üretimi, sığır arzı ve karkas ağırlığının artması, kanatlı eti üretim hacimlerinin genişlemesi ve artan küresel talep destekleriyle %3,3 artarak 30,6 milyon tona çıkmıştır. Avustralya'da sığır eti üretimi, mezbahalarda ve işleme tesislerinde iş gücü kıtlığının ortadan kalkması, yakın zamanda sürü yeniden yapılanma aşamasının sonucunda önemli ölçüde yüksek sığır arzının ardından rekabetçi fiyatlarla sığır mevcudiyeti nedenleriyle toparlanmıştır. Avustralya'daki küçükbaş hayvan eti üretimi de, sürülerin yeniden inşası aşamasının ardından koyun/keçi stokundaki toparlanmayı yansıtabilecek şekilde artmıştır. Vietnam'da, Domuz Gribi virüsüne karşı biyogüvenlik önlemlerinin getirilmesinin ardından domuz envanterindeki toparlanma nedeniyle et üretimindeki genişlemenin çoğu domuz eti sektöründen kaynaklanmıştır.

AB'de domuz eti, üretimi Domuz Gribi salgınları, artan girdi maliyetleri ve hastalıkla ilgili ihracat kısıtlamaları nedeniyle düşmüştür. Kesime gelen sığırların sınırlı mevcudiyeti nedeniyle sığır eti üretimi de azalmıştır. Artan girdi maliyetleri, domuz ve sığır eti sektörlerinde kâr marjı sıkışıklığına yol açarak ABD ve Kanada'da toplam et üretiminde bazı daralmalara yol açmıştır. Benzer şekilde, artan yem fiyatları ve kıtlıkları İran'daki kanatlı eti üretimini azaltmıştır. Buna karşılık, sürü envanterinin azalması ve artan üretim maliyetleri nedeniyle kesim sığırlarının sınırlı mevcudiyeti, Arjantin de dâhil olmak üzere çoğu ülkede öngörülen üretim daralmalarından sorumlu olmuştur.

Grafik 2- 2022 Yılı Dünya Et Üretim Dağılımı

Kaynak: FAO

Dünya toplam et üretimi 2022 yılında 360,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Toplam et üretiminde; en büyük payı %38 ile kanatlı eti (138,8 milyon ton) alırken, domuz eti %35 (124,6 milyon ton), büyükbaş eti %20 (73,9 milyon ton), küçükbaş eti %5 (16,5 milyon ton) paya sahiptir (Grafik 2) (Tablo 2). Toplam kırmızı et üretiminde; en büyük payı %58 ile domuz eti alırken, büyükbaş eti %34, küçükbaş eti %8 paya sahiptir.

Tablo 2-2022 Yılı Dünya Et Üretimi

Tür	Üretim Miktarı (Milyon Ton)
Kanatlı	138,8
Domuz	124,6
Büyükbaş	73,9
Küçükbaş	16,5
Diğer	6,3
Toplam	360,1

1.2.1 Büyükbaş Eti

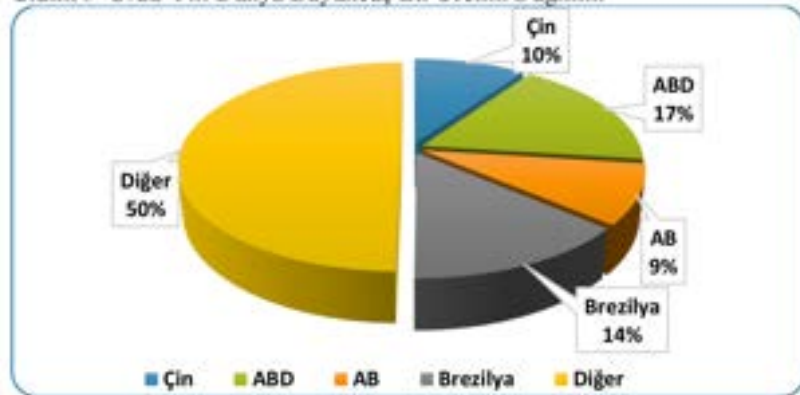
Dünya büyükbaş (sığır ve manda) eti 2022 yılında üretimi 73,9 milyon ton olmuştur. Dünya üretiminin %50'si ABD, AB, Brezilya ve Çin tarafından gerçekleştirilmiştir (Tablo 3) (Grafik 3). Brezilya, Avustralya, Çin ve Hindistan'da yüksek üretim artışları görülürken, AB, ABD, Kanada, Arjantin ve Yeni Zelanda'da daralmalar yaşanmıştır.

Tablo 3-2022 Yılı Dünya Büyükbaş Eti Üretimi

Ülkeler	Üretim Miktarı (Bin Ton)
ABD	12.820
Brezilya	10.270
Çin	7.145
AB	6.842
Diğer	36.806
Toplam	73.883

Asya, Güney Amerika, Okyanusya, Orta Amerika ve Karayipler'deki genişleme beklentilerine dayalı olarak, Avrupa, Kuzey Amerika ve Afrika'da öngörülen daralmalarla kısmen dengelenen dünya sığır eti üretimi 2022'de %1,4 artarak 73,9 milyon tona çıkmıştır.

Grafik 3- 2022 Yılı Dünya Büyükbaş Eti Üretim Dağılımı

Kaynak: FAO

Brezilya'da özellikle besi alanlarında olmak üzere sığır arzı ve karkas ağırlığındaki artış, gelişmiş genetik ve hayvan yemi kullanan çiftliklerde daha yüksek verimle sonuçlanmıştır. Ancak devam eden kuraklık ve artan girdi maliyetleri kâr marjlarını azaltmış ve üretim artışını sınırlamıştır. Avustralya'nın sığır eti üretimi, sürü yeniden yapılanma aşamasının ardından rekabetçi fiyatlarla daha fazla sığır mevcudiyeti nedeniyle artmış, ayrıca mezbahalarda ve işleme tesislerinde iş gücü kıtlığının ortadan kaldırılmasıyla da desteklenmiştir. Çin'de büyükbaş hayvan eti üretimi, artan kesim ağırlığı, özellikle yoğun besiyeye sahip büyük ölçekli çiftlikler ve kesim sığırlarının artan mevcudiyeti nedeniyle artış kaydetmiştir. Özellikle yeni tür sığır sayısı ve karkas ağırlığındaki güçlü büyüme ve artan küresel talep, Hindistan'da manda eti üretimini artırmıştır.

Buna karşılık, AB, ABD, Kanada, Arjantin ve Yeni Zelanda dâhil olmak üzere birçok ülkede öngörülen üretim daralmalarından, sürü envanterindeki düşüşler ve artan üretim maliyetleri ortasında kalan kesim sığırlarının sınırlı mevcudiyeti sorumludur.

1.2.2 Domuz Eti

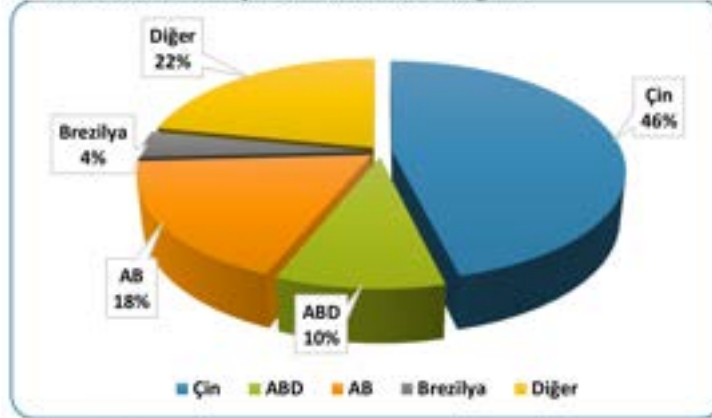
Küresel üretimdeki genişleme Asya'da yoğunlaşmış, ancak Güney Amerika, Orta Amerika ve Karayipler'de ılımlı artışlar kaydedilmiştir. Buna karşılık, Avrupa ve Kuzey Amerika'da üretim belli ölçüde daralmıştır. En büyük hacim artışı Çin'de kaydedilmiş ve Vietnam, Brezilya ve Meksika'da hafif artışlar, AB, Tayland, ABD, Ukrayna ve Kanada'da öngörülen önemli düşüşlerle kısmen dengelenmiştir. FAO verilerine göre, 2022 yılında dünya domuz eti üretimi 125 milyon tondur. Dünya üretiminin %78'i Çin, AB, ABD ve Brezilya tarafından gerçekleştirilmiştir (Grafik 4).

Tablo 4-2022 Yılı Dünya Domuz Eti Üretimi

Ülkeler	Üretim Miktarı (Bin Ton)
Çin	57.620
AB	22.425
ABD	12.321
Brezilya	4.963
Diğer	27.314
Toplam	124.643

Çin'deki domuz eti üretimi %8 artarak yaklaşık 58 milyon tona ulaşmış ve yaygın Domuz Gribi salgınlarından önceki üretim seviyelerini aşmıştır (Tablo 4).

Grafik 4- 2022 Yılı Dünya Domuz Eti Üretim Dağılımı

Kaynak: FAO

Salgınlar rağmen, Domuz Gribini kontrol altına almak için yıllarca süren çabaların ardından artan domuz stokuyla Vietnam'da nominal üretim artışı kaçınılmaz olmuştur. Birçok çiftliğin işletme marjlarını olumsuz etkileyen yüksek üretim maliyetlerine rağmen, yüksek iç ve dış talep Brezilya'daki üretim artışlarını sürdürmeye devam etmiştir. Nüfus, domuz eti arzı, ithalat talebi, iç tüketim artışı ve Meksika'nın ABD ile tedarik zinciri geliştirip tamamlaması Brezilya'nın domuz eti üretimini artırmasına yardımcı olmuştur. Buna karşılık, yüksek yem fiyatlarından kaynaklanan marj daralmaları, AB'de daha genç domuzların kesilmesine yol açarak daha düşük karkas ağırlığına ve daha düşük üretime neden olmuştur. Tayland'daki Domuz Gribi salgınları, domuz stoklarının azalmasına ve çiftlik fiyatlarının düşmesine neden olarak üretim görünümünü olumsuzla çevirmiştir. ABD'de, başlangıçtaki düşük domuz stokları ve yüksek yem fiyatları nedeniyle yetiştirmedeki olası düşüş, yılın geri kalanında daha sıkı domuz arzına yol açarak, toplam yıllık üretimi düşürmüştür. Ukrayna'da domuz eti üretimi, tarım altyapısındaki hasarın boyutu, iş gücü eksiklikleri ve savaş nedeniyle hizmet eksikliği faktörlerinin etkisiyle yaklaşık %19 oranında düşmüştür. Kesim sayısındaki ılımlı artışa rağmen, Kanada'nın üretimi karkas ağırlığındaki azalma nedeniyle gerilemiştir.

1.2.3 Küçükbaş Eti

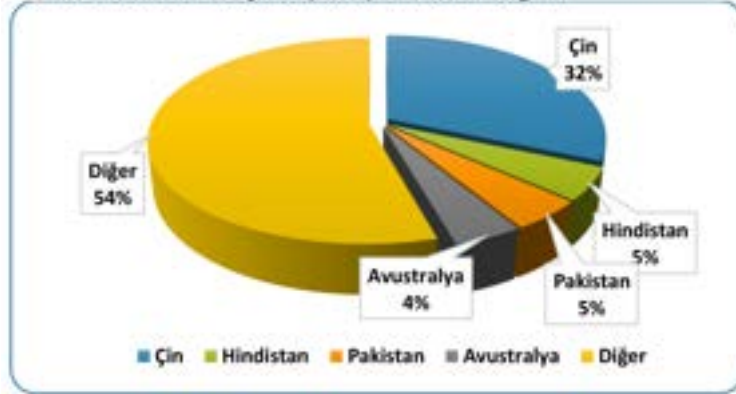
Dünya küçükbaş eti üretimi 2022 yılında yaklaşık 16,5 milyon tondur. Dünya üretiminin %46'sını Çin, Hindistan, Pakistan ve Avustralya karşılamaktadır. Bu ülkelerin arkasından ise 526 bin ton ile Türkiye gelmektedir (Tablo 5) (Grafik 5).

Tablo 5-2022 Yılı Dünya Küçükbaş Eti Üretimi

Ülkeler	Üretim Miktarı
	(Bin Ton)
Çin	5.179
Hindistan	840
Pakistan	782
Avustralya	711
Diğer	8.962
Toplam	16.474

Küresel küçükbaş eti üretimindeki genişlemeye Asya ve Okyanusya öncülük etmiş, Avrupa, Güney Amerika ve Kuzey Amerika'da ise hafif şekilde üretim daralmaları meydana gelmiştir. Ulusal düzeyde Avustralya, Türkiye, Çin ve Birleşik Krallık'ın üretimi artmış, Rusya Federasyonu, Yeni Zelanda ve AB'de ise belirgin anlamda daralmalar yaşanmıştır.

Grafik 5- 2022 Yılı Dünya Küçükbaş Eti Üretim Dağılımı

Kaynak: FAO

Avustralya'da küçükbaş hayvan eti üretimi artmıştır, bu durum ulusal koyun/keçi sürüsünün toparlanmasını yansıtmaktadır. Türkiye'de kesim oranlarının yüksek olması ve kısmen de yüksek fiyatların etkisiyle üretim artışı devam etmiştir. Çin'de küçükbaş hayvan eti üretimi, yüksek fiyatların desteklediği küçük ölçekli çiftçilerin de katkısıyla artmaya devam etmiştir. 2021'den itibaren önemli ölçüde yüksek hayvan sevki, yeni sezon kuzularının girişi, artan yem maliyetleri ve et fiyatlarının neden olduğu yüksek koyun kesimleri, Birleşik Krallık'ta küçükbaş eti üretimini yukarı yönlü desteklemiştir. Buna karşılık, Rusya'da küçükbaş hayvan eti üretimi, satın alma gücündeki düşüş nedeniyle gerilemiştir. Yeni Zelanda'da kuzu sürüsündeki küçülme nedeniyle üretim düşmüştür. Koyun sürüsünde yaşanan gerileme genç hayvanların daha fazla kesilmesiyle birleştiğinde karkas ağırlıkları azalmış ve bu da AB'de küçükbaş hayvan eti üretiminin düşmesine zemin hazırlamıştır.

1.2.4 Kanatlı Eti

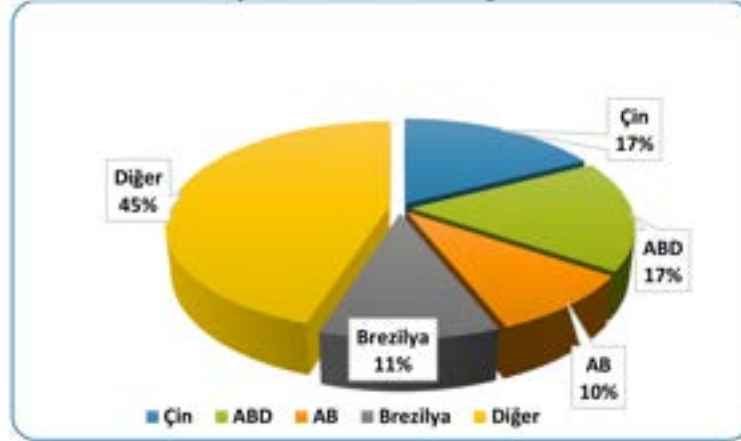
Amerika, Asya, Afrika ve Okyanusya'da beklenen artışlar Avrupa'da öngörülen düşüşlerle dengelendiği için, küresel kanatlı eti üretimi 2022'de %0,6 gibi yavaş bir hızla büyümüştür. Ülke düzeyinde, Brezilya, Rusya Federasyonu, Türkiye, ABD ve Meksika önemli hacim kazanımları kaydetmiş; ancak bunlar Çin ve İran'daki düşüşlerle kısmen dengelenmiştir.

Dünya kanatlı eti üretimi 2022 yılında 139 milyon tondur. Dünya üretiminin %55'ini ABD, Çin, AB ve Brezilya karşılamaktadır. (Tablo 6) (Grafik 6).

Tablo 6-2022 Yılı Dünya Kanatlı Eti Üretimi

Ülkeler	Üretim Miktarı (Bin Ton)
Çin	24.158
ABD	23694
Brezilya	15195
AB	13176
Diğer	62.564
Toplam	138.787

Grafik 6- 2022 Yılı Dünya Kanatlı Eti Üretim Dağılımı

Kaynak: FAO

Ukrayna'dan yapılan et ihracatındaki aksamaların yanı sıra, çoğunlukla Kuş Gribi salgınları ve daralan kâr marjlarından kaynaklanan diğer önde gelen et üreticilerinin ihracatına yönelik kısıtlamalar nedeniyle Brezilya'dan gelen et tedarikine yönelik küresel talepte artış kaydedilmiştir. Rusya'daki kanatlı eti üretimi, artan iri taneli tahıl mevcudiyetinin de yardımıyla, iki yıllık bir daralmadan sonra toparlanmaya başlamıştır. Özellikle Orta Doğu'dan gelen yüksek dış talep Türkiye'deki üretim artışını desteklemiştir. ABD'deki kanatlı eti üretimi, yüksek yemlik tahıl fiyatlarına karşı üretim verimliliğindeki artış, artan perakende fiyatları nedeniyle ılımlı talep büyümesi ve Kuş Gribi salgınlarının etkisini yansıtarak, 2022'de kısmen daha yüksek seyretmiştir. Artan fiyatlara rağmen, restoran ile otel satışlarında ve gıda işleme sektörü talebinde beklenen artışlar Meksika'nın kanatlı eti üretimini teşvik etmiştir. Buna karşılık, sektörün devam eden üretim artışıyla birlikte, tüketicilerin domuz etine (birçok tüketici için tercih edilen et seçeneği) geri dönme refleksinin yüksek olması Çin'in kanatlı eti üretimini geriletmiştir. Bu arada yem kıtlığı ve artan kanatlı eti fiyatları nedeniyle ortaya çıkan düşük talep, İran'daki üretimi düşürmüştür.

1.2.5 Balık Üretimi

Dünya balık üretimi istatistikleri 2022 yılında da açıklanmadığından değerlendirmeler 2019-2020 yıllarına aittir. Dünya balık üretimi verilerine baktığımızda ABD hariç diğer ülkelerde üretimlerin büyük bir kısmı kültür balıkçılığı yoluyla gerçekleşmiştir.

Dünya balık üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %0,4 artarak 214 milyon tona ulaşmıştır. Kültür balıkçılığı üretimi bir önceki yıla göre %2,3 oranında artmıştır.

Çin, 2020 dünya balık üretiminin %39'unu karşılamıştır. Çin'in üretiminin %84'ü kültür balığıdır (Tablo 7).

Tablo 7- Türlerine Göre Dünya Balık Üretimi

Ülkeler	Av Balığı Üretimi			Kültür Balığı Üretimi			Toplam			
	2019	2020	Av Balığı Payı %	2019	2020	Kültür Balığı Payı %	2019	2020	Yıllık Değişim %	2020- Ülke Payı %
Çin	14,2	13,4	16,0	68,4	70,4	84,0	82,6	83,8	1,5	39,2
Endonezya	7,3	7,0	32,0	15,4	14,8	68,0	22,7	21,78	-4,1	10,2
Hindistan	5,5	5,52	39,1	7,9	8,6	60,9	13,38	14,12	5,5	6,6
ABD	4,8	4,2	90,3	0,49	0,45	9,7	5,29	4,65	-12,1	2,2
Vietnam	3,44	3,42	42,6	4,5	4,6	57,4	7,94	8,02	1,0	3,7
Diğer	58,1	57,9	70,9	23,1	23,8	29,1	81,19	81,63	0,5	38,1
Dünya	93,3	91,4	42,7	119,8	122,6	57,3	213,1	214,0	0,4	

Kaynak: FAO

Değerli bir protein kaynağı olan balık son yıllarda tüketimi artan bir besin kaynağı olmaya devam etmektedir. Balık stoklarını tüketmeden artan talebe ayak uydurmak için, su ürünleri yetiştiriciliği, yani vahşi doğada avlanmak yerine yetiştirilen ve hasat edilen balık ve deniz hayvanları, 2020'de dünya üretiminin neredeyse yarısından fazlasını oluşturan küresel arzda giderek daha büyük bir rol oynadı.

Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, en yüksek tüketime sahip ülkeler arasında, insanların yılda ortalama 80 kilogramdan fazla su ürünü tükettiği İzlanda veya Maldivler gibi kıyı ülkeleri yer alıyor. Portekiz, Güney Kore ve Japonya da balık severler listesinin üst sıralarında yer alırken, Afganistan, Etiyopya ve Tacikistan gibi denize kıyısı olmayan ülkeler, kişi başına yılda 1 kilogramdan az balık tüketimi ile ölçeğin diğer ucunda yer alıyor.

1.3 Et Verimi

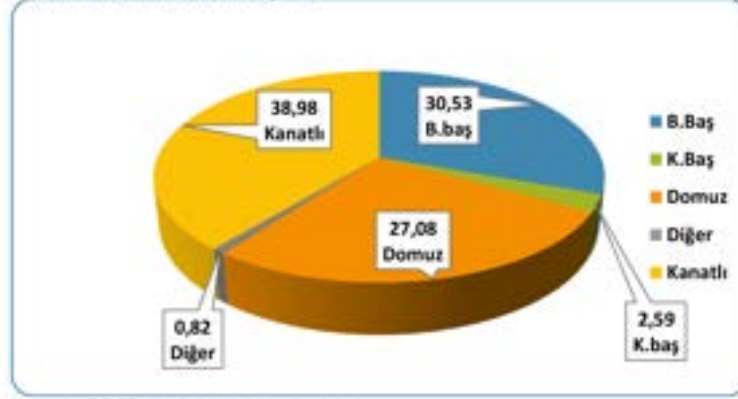
Dünya genelinde ortalama sığır karkas ağırlığı 2020 yılında 217,9 kg iken 2021 yılında %0,2 artarak 218,2 kg olmuştur. Kesilen hayvan sayısı ve üretilen et aynı oranda artmıştır.

Koyun karkas ağırlığı ise 2020 yılında 16,3 kg iken 2021 yılında %1,1 düşerek 16,1 kg olmuştur. Kesilen hayvan sayısı üretilen ete oranla daha fazla artmıştır.

1.4 Et Ticareti

Dünya et ticaret hacmi 2022 yılında, geçen yıla göre %1,67 düşerek 41,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

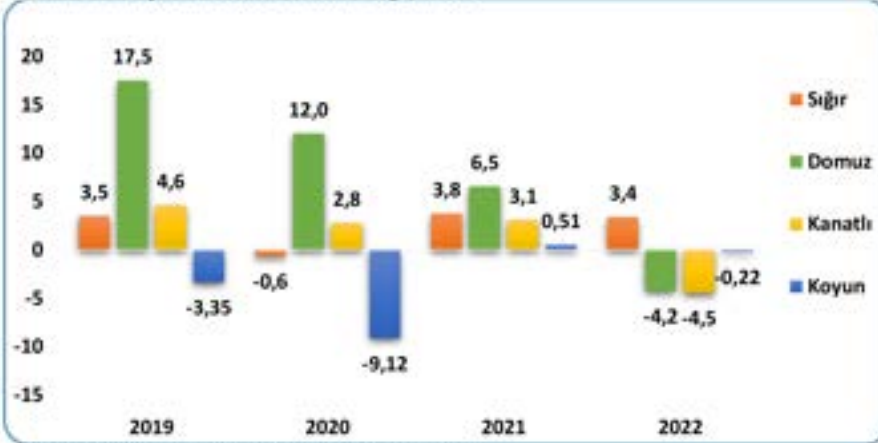
Grafik 7- Dünya Et Ticareti Dağılımı

Kaynak: OECD-FAO 2022-2031 Projeksiyonu

Toplam et ticaretinin %38,98'ini (16,5 milyon ton) kanatlı eti oluştururken, domuz eti %27,08 (11,3 milyon ton), büyükbaş eti %30,53 (12,7 milyon ton) ve küçükbaş eti %2,59 (1,1 milyon ton) paya sahip olmuştur (Grafik 7).

Grafik 8- Dünya Et Ticareti Hacmi Değişimleri

Kaynak: OECD-FAO 2022-2031 Projeksiyonu

1.4.1 Büyükbaş Eti Ticareti

FAO'nun son yayınladığı Gıda Görünüm Raporu verilerine göre; 2022 yılında dünya büyükbaş ithalatı geçen yıla göre %5,2 artarak 12,1 milyon ton ve ihracat ise %5,2 artarak 12,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 8).

Tablo 8- Dünya Büyükbaş Eti Ticareti

B.Baş Eti (Bin Ton)	İthalat - 2022				B.Baş Eti (Bin Ton)	İhracat - 2022			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	3.730	30,8%		1	Brezilya	2.798	22,0%
	2	ABD	1.476	12,2%		2	ABD	1.692	13,3%
	3	Japonya	796	6,6%		3	Hindistan	1.412	11,1%
	4	Kore	620	5,1%		4	Avustralya	1247	9,8%
Dünya Toplam	Diğer		5.508	45,4%	Dünya Toplam	Diğer		5.567	43,8%
	Dünya Toplam		12.130	100,0%		Dünya Toplam		12.716	100,0%

Kaynak: FAO

İthalatın % 54,6'sını Çin, ABD, Japonya ve Kore oluşturmaktadır. Dünya ithalatında Çin %30,8'lik pay ile lider konumdadır. Dünya ihracatında %22'lik pay ile Brezilya birinci sırada yer almaktadır. Asya ve Kuzey Amerika'da önemli bir ithalat artışı beklenmektedir ve bu da muhtemelen Avrupa'da beklenen daha düşük ithalat seviyesiyle kısmen dengelenebilecektir. Ülke düzeyinde, sığır eti ithalatının Çin, ABD, Birleşik Krallık, Vietnam ve Malezya'da artması muhtemel olarak görülmektedir, ancak Rusya Federasyonu, Şili ve Japonya'da muhtemelen düşme eğilimi gösterecektir.

Çin'de sığır etine olan talep, özellikle orta sınıf tüketiciler arasında büyümekte ve ithalattaki genişlemeyi sürdürmekte, ancak bu yıl ithalattaki büyüme hızının, öngörülenden daha az iyimser bir ekonomik görünüm nedeniyle kontrol altına alınması muhtemel olarak görülmektedir. Özellikle restoran sektöründe artan talep nedeniyle üretimde beklenen daralmanın, ABD ve Birleşik Krallık'ta sığır eti ithalat talebini artırması muhtemel görülmektedir. Gıda hizmetleri satışlarının toparlanması ve artan tüketici harcamalarının, Vietnam ve Malezya'nın ithalatını artırabileceği düşünülmektedir. Bu arada, restoran ile otel satışlarında beklenen toparlanma, yüksek perakende fiyatları nedeniyle azalan talep ve daha ucuz etlere geçiş, Japonya'nın sığır eti ithalatını bir miktar azaltabilecektir. Brezilya, Avustralya, Hindistan, Meksika, AB ve Birleşik Krallık'ın sığır eti ihracatının artması beklenirken, Paraguay, Arjantin, ABD, Yeni Zelanda, Uruguay ve Kanada'da daralmalar muhtemel olarak değerlendirilmektedir. Daha fazla bulunabilirlik ve yüksek uluslararası fiyatlar muhtemelen Brezilya ve Avustralya'dan yapılan ihracatı artıracaktır. Hindistan'ın Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesindeki bazı ülkelerde ve Doğu Asya'da pazar payı kazanması, sevkıyatları arttıracaktır. Ağırlıklı olarak besi alanlarında olmak üzere artan sığır eti üretimi ve yükselen fiyatlar nedeniyle iç talep büyümesinin bir miktar yavaşlaması Meksika'dan daha büyük sevkıyatlara yol açabilecektir. Birleşik Krallık, ticari ilişkiler geliştikçe başta AB olmak üzere, sevkıyatlarını artırabilir. Buna karşılık, düşük üretim ve güçlü iç talep nedeniyle ABD'ye yapılan ihracatın daralabileceği tahmin edilmektedir.

1.4.2 Küçükbaş Eti Ticareti

FAO'nun son yayınladığı 2022 Gıda Görünüm Raporu verilerine göre; 2022 yılında ihracatın yaklaşık %78,7'si Avustralya ve Yeni Zelanda tarafından karşılanmıştır. Bir önceki yıla göre AB'nin dünya ithalatındaki payı %16,6'dan %11,6'ya düşmüştür. 2022 yılında dünya küçükbaş eti ithalatı ve ihracatı 2021 yılına göre %1,2 artmıştır. Dünya küçükbaş eti ihracatında Avustralya geçen yıl %42,7'lik payını %44,3'e çıkararak dünya liderliğini korumaktadır (Tablo 9).

Tablo 9- Dünya Küçükbaş Eti Ticareti

K.Baş Eti (Bin Ton)	İthalat - 2022				K.Baş Eti (Bin Ton)	İhracat - 2022			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	381	35,3%		1	Avustralya	478	44,3%
	2	ABD	168	15,6%		2	Yeni Zelanda	370	34,3%
	3	AB	125	11,6%		3	Birleşik Krallık	80	7,4%
	4	Kuzey İrlanda	53	4,9%		4	AB	36	3,3%
Dünya Toplam	Diğer		353	32,7%	Dünya Toplam	Diğer		114	10,6%
	Dünya Toplam		1080	100,0%		Dünya Toplam		1078	100,0%

Kaynak: FAO

1.4.3 Kanatlı Eti Ticareti

FAO'nun son yayınladığı 2022 Gıda Görünüm Raporu verilerine göre; Kanatlı eti ithalatı 2022 yılında %2,84 artarak 14,9 milyon ton olarak gerçekleşirken, dünya kanatlı eti ihracatı 2022 yılında yaklaşık %2,81 oranında artarak 16,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 10).

Tablo 10- Dünya Kanatlı Eti Ticareti

Kanatlı Eti (Bin Ton)	İthalat - 2022				Kanatlı Eti (Bin Ton)	İhracat - 2022			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.676	11,2%		1	Brezilya	4.787	29,5%
	2	Japonya	1.356	9,1%		2	ABD	3.803	23,4%
	3	Meksika	1.089	7,3%		3	AB	2.095	12,9%
	4	AB	544	3,6%		4	Tayland	1.288	7,9%
	Diğer		10.270	68,8%		Diğer		4.260	26,2%
	Dünya Toplam		14.935	100,0%		Dünya Toplam		16.233	100,0%

Kaynak: FAO

Dünya kanatlı eti ithalatında Çin %11,2'lik pay ile birinci sırada yer almaktadır. Çin'i %9,1'lik pay ile Japonya takip etmektedir. AB kanatlı eti ithalatı 2021 yılında %4'lük paya sahip iken 2022 yılında bu oran %3,6'ya gerilemiştir. AB kanatlı eti ihracatı 2021 yılında %14'lük paya sahip iken 2022 yılında bu oran %12,9'a gerilemiştir. Kanatlı eti ihracatının en önemli ülkesi Brezilya dünya toplam kanatlı eti ihracatının yaklaşık %29,5'ini karşılamaktadır. Brezilya, ABD, AB ve Tayland toplam ihracatın yaklaşık %74'ünü oluşturmaktadır.

1.4.4 Domuz Eti Ticareti

FAO'nun son yayınladığı 2022 Gıda Görünüm Raporu verilerine göre; 2022 yılında AB, ABD, Kanada ve Brezilya, dünya ihracatının yaklaşık %87,8'ini karşılamıştır (Tablo 11).

Tablo 11- Dünya Domuz Eti Ticareti

Domuz Eti (Bin Ton)	İthalat - 2022				Domuz Eti (Bin Ton)	İhracat - 2022			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	2.641	23,6%		1	AB	4.260	37,8%
	2	Japonya	1.503	13,5%		2	ABD	2.766	24,5%
	3	Meksika	1296	11,6%		3	Kanada	1.441	12,8%
	4	Birleşik Krallık-K.İrlanda	898	8,0%		4	Brezilya	1427	12,7%
	Diğer		4.836	43,3%		Diğer		1.385	12,3%
	Dünya Toplam		11.174	100,0%		Dünya Toplam		11.279	100,0%

Kaynak: FAO

Çin dünya domuz ithalatının 2021 yılında %39'unu gerçekleştirirken bu oran 2022 yılında %23,6'ya gerilemiştir. AB ise 2022 yılında ihracatın yaklaşık %38'ini karşılamaktadır.

1.4.5 Balık ve Ürünleri Ticareti

FAO'nun son yayınladığı 2022 Gıda Görünüm Raporu verilerine göre; Dünya balık eti ithalatında AB %39,1 pay ile ihracatında ise %20,2'lik pay ile lider konumdadır. ABD ise %16,8'lik pay ile dünyada net bir balık ithalatçısıdır. ABD'yi Çin (%13,9) ve Japonya (%8,3) takip etmektedir (Tablo 12).

Tablo 12- Dünya Balık ve Ürünleri Ticareti

Balık ve Ürünleri (Milyar \$)	İthalat - 2022				Balık ve Ürünleri (Milyar \$)	İhracat - 2022			
	Sıra	Ülke	Değer	Payı %		Sıra	Ülke	Değer	Payı %
	1	AB	68,7	39,1%		1	AB	36	20,2%
	2	ABD	29,6	16,8%		2	Çin	23,5	13,2%
	3	Çin	24,4	13,9%		3	Norveç	14	7,9%
	4	Japonya	14,6	8,3%		4	Vietnam	10	5,6%
	Diğer		38,4	21,9%		Diğer		94,6	53,1%
	Dünya Toplam		175,7	100,0%		Dünya Toplam		178,1	100,0%

Not: Veriler balık ana ve balık yağına da içermektedir. AB ülkelerinin kendi içindeki ticaret dâhildir.

1.5 Et Üretim ve Ticaretinin Değerlendirilmesi

Dünya et üretimi 2022 yılında geçen yıla göre %1,2 artışla 360 milyon ton olarak tahmin ediliyor (karkas ağırlığı eşdeğeri olarak). Genişlemenin çoğunun Asya'daki, özellikle Çin'deki domuz eti ve Güney Amerika'daki artan üretimden kaynaklanacağı, başka yerlerde nispeten artan büyükbaş ve kümes hayvanı eti üretiminin, Avrupa'da beklenen düşüşlerle dengeleneceği öngörülmüyor. Başta enerji, hayvan yemi ve gübre olmak üzere girdi maliyetleri hızla artarak üretici fiyat artışlarını aşarken, dünya çapındaki et üretim sistemlerinin üretici marjındaki erozyon nedeniyle 2022'de gerileme kaydetmesi muhtemeldir. Ayrıca hayvan hastalıkları, büyük üretim yapan ülkelerin çoğunda et üretimini kesintiye uğratmaya devam ederek ticaret kısıtlamalarına neden oluyor.

Ekonomik gerileme, özellikle kırmızı et başta olmak üzere yüksek et fiyatlarıyla bağlantılı ekonomik zorluklar nedeniyle pek çok ülkede et ithalatının baskılanmasına neden olacaktır. Bununla birlikte, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda (Birleşik Krallık), Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri dahil olmak üzere birçok ülkede et alımlarının artacağı tahmin edilmektedir. İthalat, Kore Cumhuriyeti, Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya ve Japonya'nın esas olarak kümes hayvanları ve domuz eti ile yüksek gelirli tüketicilerden ve konaklama endüstrisinden gelen sığır etine yönelik artan talebi yansıtmaktadır.

2022 yılında üretilen büyükbaş etinin %17,2'si, küçükbaş etinin %6,7'si, domuz etinin %9,1'i, kanatlı etinin %11,9'u ve balık etinin %37,4'ü ticarete konu olmuştur (Tablo 13).

Tablo 13- Dünya Et Üretim ve Ticaret Miktarları

FAO (Milyon Ton)		2018	2019	2020	2021	2022
Toplam et	Üretim	338,5	339,0	338,6	355,7	360,1
	Ticaret	33,7	36,2	41,9	42,0	41,6
	Ticaret/Üretim %	10,0	10,7	12,4	11,8	11,6
Büyükbaş eti	Üretim	71,2	72,1	71,6	72,8	73,9
	Ticaret	10,5	11,1	11,8	12,1	12,7
	Ticaret/Üretim %	14,7	15,4	16,5	16,6	17,2
Küçükbaş eti	Üretim	15,3	15,1	16,3	16,3	16,5
	Ticaret	1,0	1,03	1,10	1,10	1,10
	Ticaret/Üretim %	6,8	6,8	6,7	6,7	6,7
Domuz eti	Üretim	120,7	110,5	109,7	122,4	124,6
	Ticaret	8,4	9,4	12,9	12,7	11,3
	Ticaret/Üretim %	6,9	8,5	11,8	10,4	9,1
Kanatlı eti	Üretim	124,6	130,5	133,9	137,9	138,8
	Ticaret	13,5	14,1	15,5	16,3	16,5
	Ticaret/Üretim %	10,8	10,8	11,6	11,8	11,9
Balık eti	Üretim	178,5	175,9	174,6	178,1	184,1
	Ticaret	66,9	66,0	63,3	65,6	68,9
	Ticaret/Üretim %	37,5	37,5	36,3	36,8	37,4

Kaynak: FAO

Not: Balık Eti İçin Veriler canlı ağırlık eşdeğeridir.

1.6 Et Fiyatları

1.6.1 Gıda Ürünleri ve Et Fiyat Endeksi

FAO Gıda Fiyat Endeksi ortalaması 2022 yılında 143,7 puan ile son üç yılın en yüksek seviyesini kaydetmiştir. Endeks, tüm alt endekslerin bir önceki yıla göre keskin bir şekilde daha yüksek gelen ortalamalarıyla 18 puan (%14,3) kadar artmıştır (Tablo 14).

Tablo 14- FAO Yıllık Ortalama Fiyat Endeksleri

FAO Yıllık Ortalama Fiyat Endeksleri						
Yıl	Gıda	Et	Süt ve Süt Ürünleri	Hububat	Yağ	Şeker
2016	91,9	91,0	82,6	88,3	99,4	111,6
2017	98,0	97,7	108,0	91,0	101,9	99,1
2018	95,9	94,9	107,3	100,8	87,8	77,4
2019	95,1	100,0	102,8	96,6	83,2	78,6
2020	98,1	95,5	101,8	103,1	99,4	79,5
2021	125,7	107,7	119,1	131,2	164,9	109,3
2022	143,7	118,9	142,4	154,7	187,8	114,5
Değişim Oranı %						
2021 / 22	14,29	10,37	19,52	17,93	13,91	4,68
2016 / 22	56,32	30,62	72,25	75,15	88,83	2,54

Kaynak: FAO

FAO Gıda Fiyat Endeksi, uluslararası gıda emtia fiyatlarına ilişkin değişimleri aylık olarak ölçen bir endekstir. 5 emtia grubuna (et, mandıra, şeker, hububat ve yağ) dâhil toplam 73 gıda maddesi fiyatının, ticaretteki paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla oluşturulmuştur. Hesaplamalarda 2014-2016 yılları arasındaki ihracat verileri temel alınmaktadır. Endeks hesaplamalarında 2014-2016 yılları ortalama fiyatları 100 alınarak değişimler aylık olarak izlenmektedir.

Grafik 9- FAO Gıda Fiyat Endeksi

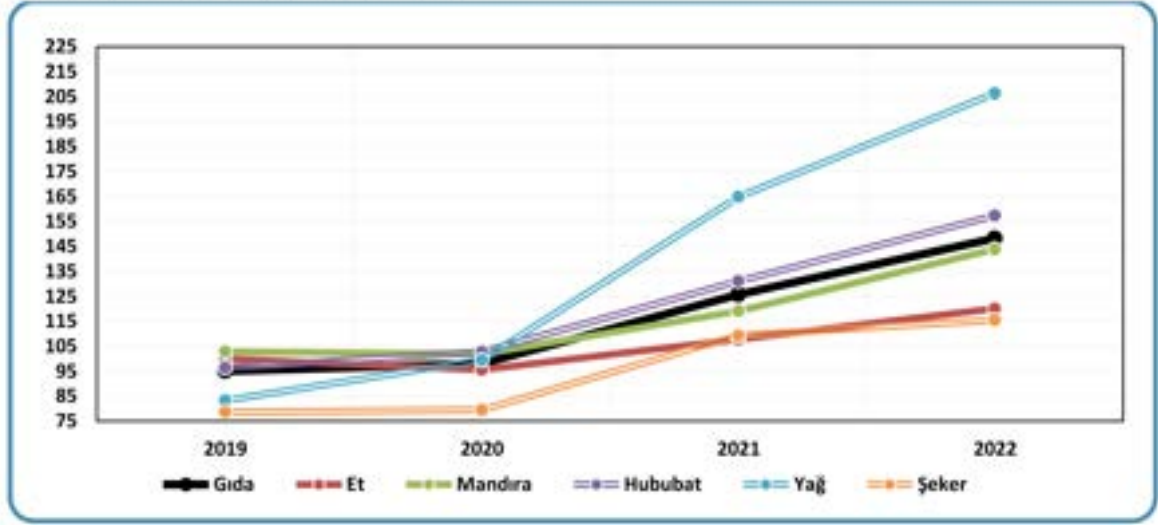
Kaynak: FAO

FAO Tahıl Fiyat Endeksi, 2021'e göre 23,5 puan (%17,9) artarak 154,7 puanla yeni bir rekor seviyeye ulaşmış ve 2011'de kaydedilen önceki yıllık ortalama rekoru 12,5 puan (%8,8) aşmıştır. Dünya mısır ve buğday fiyatları 2022'de 2021 ortalamalarına göre ortalama %24,8 ve % 15,6 ile daha yüksek yeni rekor seviyelere ulaşırken, pirinç ihracat fiyatları 2021 seviyelerinin ortalama %2,9 üzerindeydi. 2022'de FAO Tahıl Fiyat Endeksi'ndeki artış, önemli pazar aksaklıkları, artan belirsizlikler, yüksek enerji ve girdi maliyetleri, birkaç önemli tedarikçideki olumsuz hava koşulları ve devam eden güçlü küresel gıda talebi gibi bir dizi faktöre bağlıydı.

FAO Bitkisel Yağ Fiyat Endeksi, 2021'e göre 22,9 puan (%13,9) artışla ortalama 187,8 puan oldu ve yıllık yeni bir rekor kırdı. Uluslararası palm yağı fiyatları, diğer yenilebilir yağlara göre rekabetçi fiyatlar nedeniyle yenilenen küresel ithalat talebinin yanı sıra Güneydoğu Asya'daki başlıca yetiştirme bölgelerinin bazı kısımlarında aşırı yağış nedeniyle düşük üretim potansiyeli faktörlerinin etkileriyle yüksek seyretti. Soya yağı fiyatları ise, özellikle biyodizel sektöründen gelen sürekli ve güçlü taleple desteklendi.

FAO Şeker Fiyat Endeksi, 2021'e göre 5,1 puan (%4,7) artarak ortalama 114,5 puan oldu. Brezilya'da benzin fiyatlarındaki artışın etanol talebini desteklemesi ve Brezilya Real'i'nin ABD Doları karşısında güçlenmesi ve bir diğer kilit üretici Hindistan'daki düşük ihracat kotası açıklaması fiyatların yukarı yönlü hareket etmesine neden oldu.

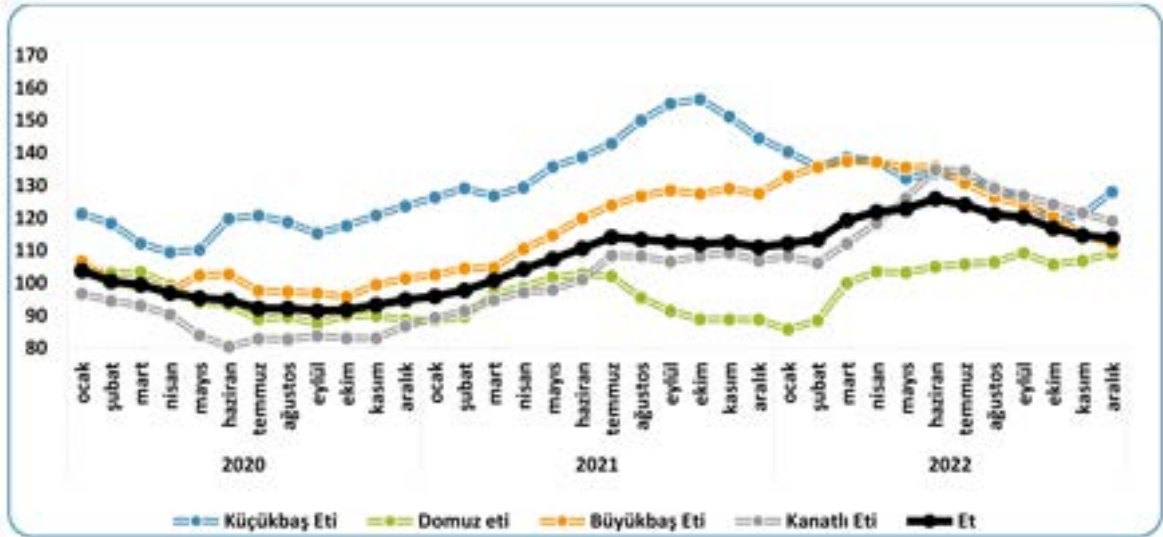
Grafik 10- FAO Gıda Türlerine Göre Endeksler

Kaynak: FAO

FAO Et Fiyat Endeksi, 2021'e göre 11,2 puan (%10,4) artışla 118,9 puan oldu ve 1990'dan bu yana kaydedilen en yüksek yıllık ortalama oldu. Farklı kategoriler arasında kanatlı eti, en keskin artışı kaydetmiş, onu büyükbaş ve domuz etleri takip etmiş, küçükbaş eti fiyatları ise düşüş göstermiştir. Kanatlı etinde kaydedilen bu durum, yoğunlaşan Kuş Gribi salgınları nedeniyle birçok büyük üretici ülkede yaşanan üretim gerilemeleri arasında küresel ihracat arzındaki daralmayı yansıtır. Küçükbaş eti fiyatları, kur hareketleri ve bastırılmış ithalat alımları nedeniyle Okyanusya'dan gelen artan arzın etkisiyle sert düşüş kaydetti.

Grafik 11- FAO Et Fiyat Bileşenleri Endeksleri

Kaynak: FAO

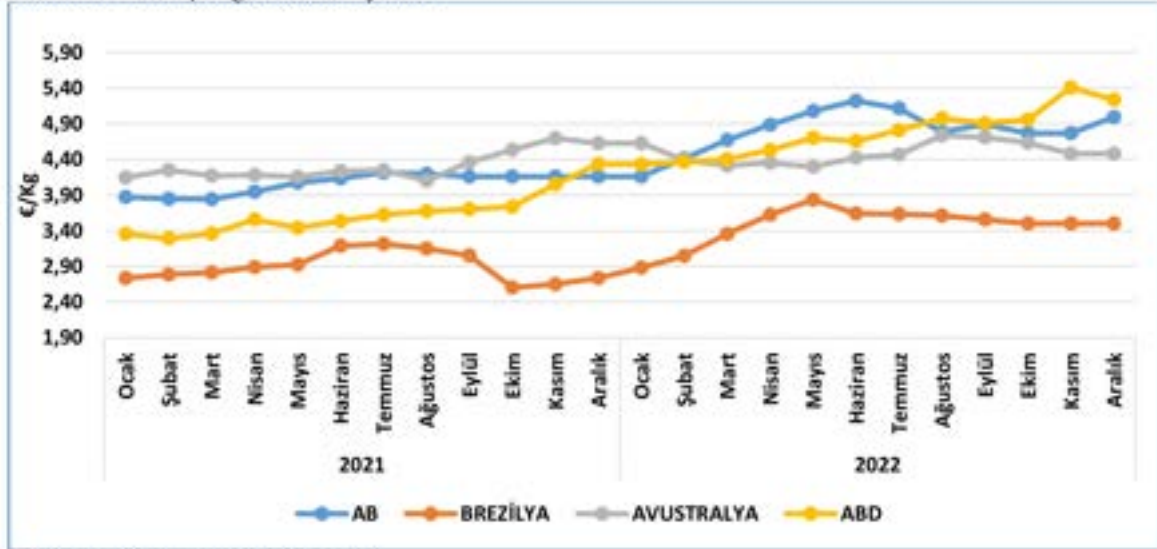
FAO Et Fiyatları Endeksi; 13 kanatlı, 7 büyükbaş hayvan, 6 domuz ve 1 küçükbaş hayvan ürününün ihracat fiyatlarının, 2014-2016 döneminde gerçekleşen ihracat paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla elde edilmektedir.

1.6.2 Uluslararası Fiyatlar

BoardBia (İrlanda Gıda Kurulu) ve Avrupa Komisyonu verilerine göre; 2022 yılında AB sığır karkas (R3) fiyatları bir önceki yıla göre %18,4 artarak ortalama 4,81 €/kg olmuştur.

ABD için sığır karkas (R3) fiyatı ise 2022 yılında bir önceki yılın ortalamasına göre %31 artarak 4,77 €/kg seviyesinde gerçekleşmiştir. Avustralya için ortalama fiyat yaklaşık %4 oranında artarak 4,49 €/kg olurken Brezilya fiyatları da %20 oranındaki artış ile ortalama fiyatları 3,47 €/kg seviyesine yükselmiştir (Grafik 12).

Grafik 12- Yurtdışı Sığır Karkas Fiyatları

Kaynak: BoardBia, Avrupa Komisyonu

Avrupa Komisyonu Raporuna göre, 6-12 ay arası ve 300 kg altında besilik buzağının 2022 yılı ortalama fiyatı, 2021 yılı ortalamasına göre %17,5 artmış ve 3,02 €/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 13).

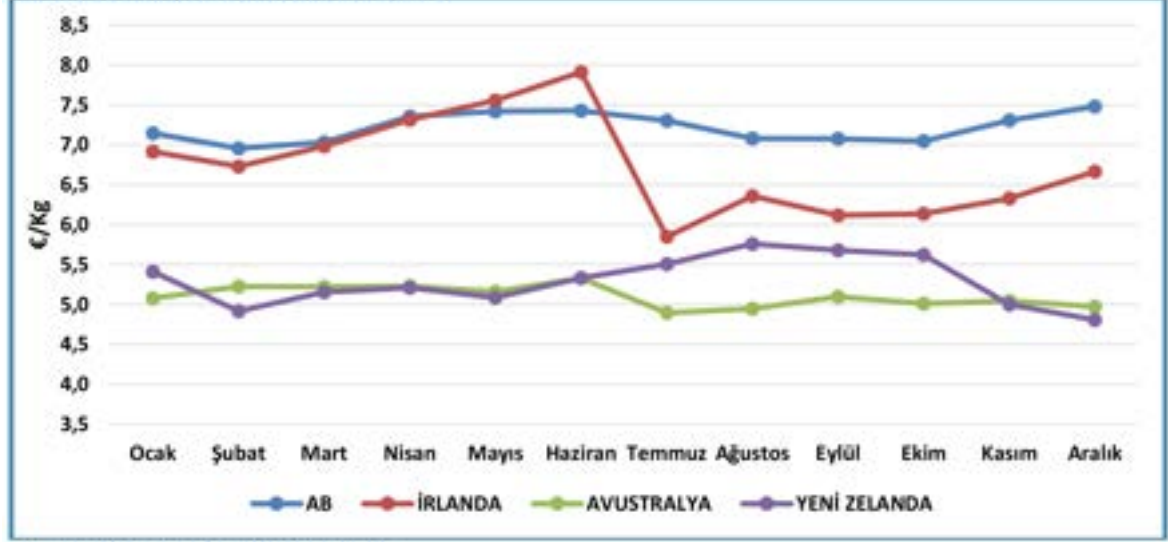
Grafik 13- Yurtdışı Besilik Büyükbaş Hayvan Fiyatları

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Koyun karkas fiyatları 2022 yılında AB ülkelerinde ortalama 7,2 €/kg ile bir önceki yılın fiyatlarının yaklaşık %7,5 üzerine çıkmıştır. Avustralya, koyun karkas ortalaması ise 5,1 €/kg ile bir önceki yıla göre %2 artmıştır. Yeni Zelanda koyun karkas ortalama fiyatları da %9,1 artarak 5,29 €/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 14).

Grafik 14- Yurtdışı Koyun Karkas Fiyatları

Kaynak: BoardBia, Avrupa Komisyonu

1.6.3 Yıllık Ortalama Karkas ve Besilik Canlı Hayvan Fiyatları

Dünya üretiminde lider olan bazı ülkelere ilişkin ve ülkemizdeki besilik canlı hayvan ile koyun ve sığır karkas eti fiyatlarına bakıldığında, 2022 yılında, 2021 yılına göre ABD sığır karkas fiyatları (Euro) diğer ülkelerin artış oranına göre yüksek (%31) gerçekleşmiş, onu %25,3 artış oranı ile Türkiye takip etmiştir. Koyun karkas etinde ise %8,8 artış oranı ile Yeni Zelanda başta gelmekte olup onu %7 artış ile AB takip etmiştir (Tablo 15).

Tablo 15- Yurtdışı Yıllık Karkas Et ve Canlı Hayvan Ortalama Fiyatları

	2020		2021		2022	
Besilik Canlı B.Baş	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	2,41	19,34	2,57	26,95	3,02	52,57
YILLIK DEĞİŞİM	3,60 %	30,75 %	6,77 %	39,35 %	17,42 %	95,05 %
TÜRKİYE	2,67	21,40	2,40	25,19	3,11	54,20
YILLIK DEĞİŞİM	-2,68 %	22,83 %	-9,82 %	17,69 %	29,52 %	115,16 %
Sığır Karkas (R3)	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	3,69	29,65	4,06	42,56	4,82	83,94
YILLIK DEĞİŞİM	-0,80 %	25,20 %	9,98 %	43,53 %	18,74 %	97,24 %
TÜRKİYE	4,47	35,85	4,29	44,92	5,38	93,57
YILLIK DEĞİŞİM	-6,07 %	18,55 %	-3,99 %	25,30 %	25,39 %	108,30 %
BREZİLYA	2,34	18,81	2,89	30,28	3,48	60,58
YILLIK DEĞİŞİM	4,66 %	32,10 %	23,32 %	60,94 %	20,44 %	100,07 %
ABD	3,34	26,79	3,62	37,98	4,78	83,25
YILLIK DEĞİŞİM	-8,71 %	15,22 %	8,63 %	41,77 %	31,95 %	119,19 %
AVUSTRALYA	3,60	28,92	4,30	45,09	4,49	78,21
YILLIK DEĞİŞİM	10,81 %	39,85 %	19,47 %	55,91 %	4,40 %	73,43 %
Koyun Karkas	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	5,80	46,54	6,74	70,62	7,22	125,62
YILLIK DEĞİŞİM	14,30 %	44,26 %	16,27 %	51,74 %	7,09 %	77,89 %
TÜRKİYE	5,92	47,52	5,35	56,05	5,23	91,11
YILLIK DEĞİŞİM	-6,87 %	17,54 %	-9,62 %	17,95 %	-2,15 %	62,55 %
İRLANDA	5,24	42,04	6,60	69,18	6,71	116,84
YILLIK DEĞİŞİM	10,73 %	39,76 %	26,11 %	64,58 %	1,66 %	68,88 %
YENİ ZELANDA	4,05	32,54	4,86	50,94	5,29	92,06
YILLIK DEĞİŞİM	-13,45 %	9,23 %	19,92 %	56,51 %	8,79 %	80,73 %
AVUSTRALYA	4,47	35,86	4,99	52,34	5,10	88,70
YILLIK DEĞİŞİM	-2,82 %	22,66 %	11,82 %	45,94 %	2,03 %	69,49 %
Ortalama Kur €/TL	8,03		10,48		17,41	

Kaynak : USDA, Avrupa Komisyonu, BoardBia, UKON, TCMB,ETB

1.7 Et Tüketimi

OECD-FAO verilerine göre 2022 yılında dünya kişi başı ortalama et tüketim miktarı 34,7 kg/kişidir.

Listeye dâhil edilmemiş olsa da sığır eti tüketiminde Uruguay 44,1 kg/kişi ve sonrasında Arjantin 36,6 kg/kişi ile açık ara lider konumda bulunmaktadır.

Domuz eti tüketiminde Kore başı çekmektedir. Yıllık kişi bazında en çok kanatlı etini 61,8 kg ile İsrail tüketmektedir (Tablo 16).

Tablo 16- Ülkelere Göre Kişi Başı Et Tüketimleri

Kişi Başı Et Tüketimleri 2022 Yılı (kg/kişi)					
Ülke	Sığır Eti	Domuz Eti	Kanatlı Eti	Koyun Eti	Toplam
ABD	25,9	23,7	51,0	0,4	101,0
Avustralya	28,2	17,5	44,0	6,8	96,5
Arjantin	36,6	11,1	38,9	1,0	87,6
İsrail	21,8	1,2	61,8	1,4	86,3
Brezilya	23,6	13,1	43,3	0,6	80,5
Yeni Zelanda	10,6	18,7	40,6	3,7	73,6
Kanada	17,9	16,8	35,3	0,9	70,9
Şili	19,5	17,2	33,5	0,4	70,6
AB-28	10,3	33,3	24,0	1,3	68,9
Kore	12,0	31,4	18,8	0,3	62,5
Rusya	9,5	22,2	27,6	1,2	60,5
Meksika	8,9	14,3	31,6	0,8	55,6
Güney Afrika	10,4	3,8	36,2	2,5	53,0
Çin	4,2	28,5	15,2	3,3	51,1
İsviçre	13,2	20,9	12,6	1,3	47,9
Vietnam	5,1	29,0	12,0	0,2	46,3
Suudi Arabistan	3,9	0,3	35,6	4,4	44,2
Ukrayna	5,2	14,1	23,6	0,3	43,2
Japonya	7,5	16,2	17,9	0,2	41,9
Dünya	6,2	11,6	15,1	1,8	34,7
İran	3,1	0,0	24,6	2,5	30,3
Filipinler	2,7	9,9	13,2	0,5	26,4
Mısır	6,5	0,0	13,6	0,7	20,9
Tayland	1,2	10,1	7,1	0,0	18,4
Pakistan	6,8	0,0	6,7	2,9	16,3
Endonezya	1,9	0,6	9,9	0,5	12,9
Hindistan	0,5	0,2	2,4	0,5	3,6

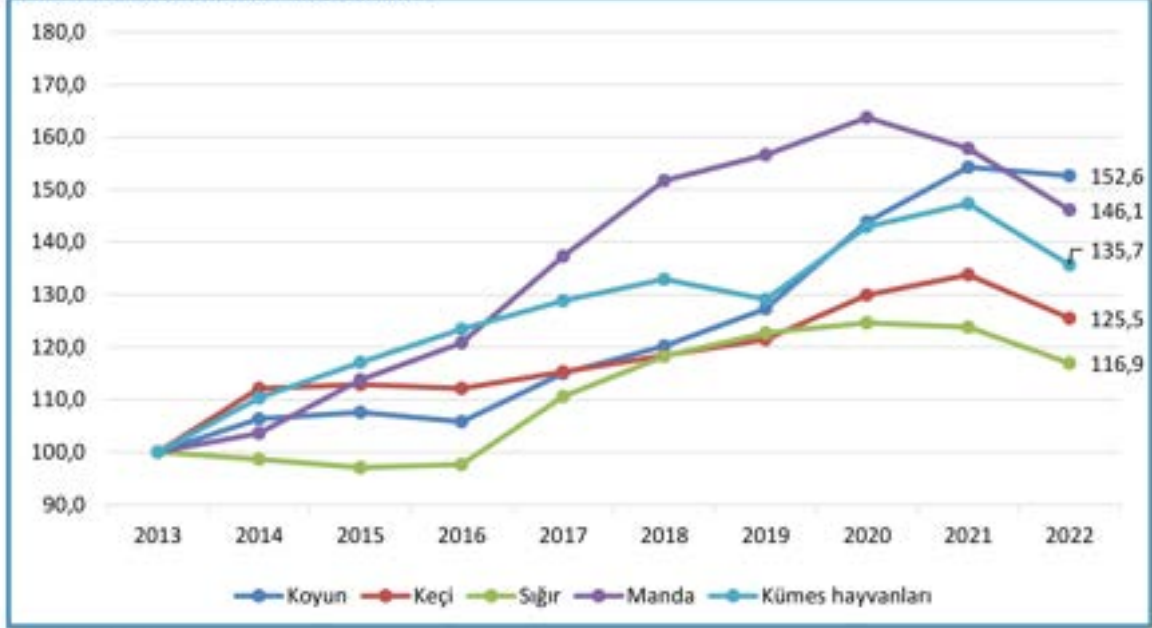
Kaynak: OECD-FAO

2 - TÜRKİYE'DE ET SEKTÖRÜ

2.1 Hayvan Varlığı

Türkiye hayvan varlığındaki değişimi görmek için 2013 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre en büyük artış %52 ile koyun varlığında gerçekleşmiştir. Koyun varlığını %46 ile manda, %35 ile kümes hayvanları, %25 ile keçi ve %16 ile sığır varlığı izlemiştir (Grafik 15).

Grafik 15- Türkiye Hayvan Varlığı Endeksi

Kaynak: TÜİK

Büyükbaş hayvan varlığı 2018-2022 döneminde %1 oranında azalışla 17 milyon başa düşerken küçükbaş hayvan varlığı %22 artışla 56 milyon başa yükselmiştir. Söz konusu dönemde en büyük artış %27 ile koyun varlığında görülürken, keçi varlığı %6 oranında artmıştır. Sığır varlığı %1 ve manda varlığı ise %4 oranında azalmıştır.

TÜİK verilerine göre, 2022 yılında bir önceki yıla göre büyükbaş hayvan varlığı %5,6 oranında, küçükbaş hayvan varlığı ise %2,2 oranında azalmıştır. Sığır sayısı 16 milyon 850 bin, manda sayısı 171 bin, koyun sayısı 44,5 milyon, keçi sayısı 11,5 milyon başın üzerine çıkmıştır.

2.1.1 Tür ve Irklara Göre Değişim

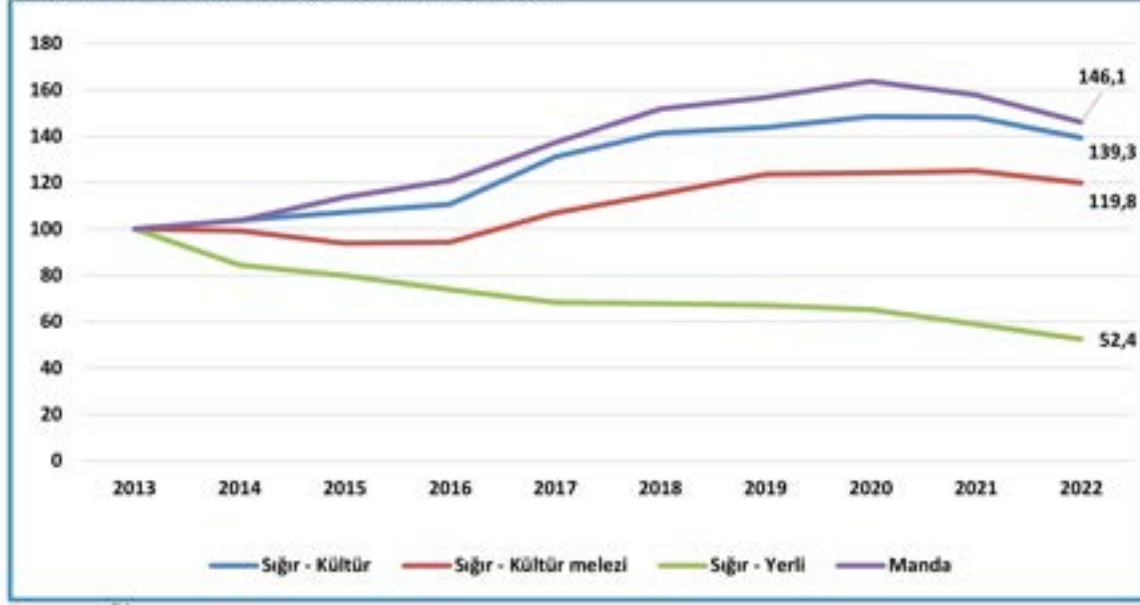
İrklara göre büyükbaş hayvan sayısındaki değişim için 2013 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre; 2013-2022 döneminde kültür ırkı sığır varlığı %39, kültür melezi sığır varlığı %20 artış gösterirken, yerli sığır ırkı %47 azalmıştır. 2022 yılında bir önceki yıla göre; kültür sığır ırkı varlığı %6, yerli sığır ırkı %11 ve kültür melezi ırkı sığır varlığı %4 oranında azalmıştır (Grafik 17).

Tablo 17- Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı

		Baz	2018	2019	2020	2021	2022
HAYVAN SAYILARI	Sığır	Kültür	8.419.204	8.559.855	8.838.498	8.824.784	8.295.825
		Değişim %	7,88	1,67	3,26	-0,16	-5,99
		Kültür Melezi	7.030.297	7.554.625	7.594.127	7.641.100	7.324.866
		Değişim %	7,56	7,46	0,52	0,62	-4,14
		Yerli	1.593.005	1.573.659	1.532.857	1.384.659	1.231.265
		Değişim %	-0,62	-1,21	-2,59	-9,67	-11,08
		Sığır Toplam	17.042.506	17.688.139	17.965.482	17.850.543	16.851.956
	Manda		178.397	184.192	192.489	185.574	171.835
		Değişim %	10,5	3,25	4,5	-3,59	-7,4
	Büyükbaş Toplam		17.220.903	17.872.331	18.157.971	18.036.117	17.023.791
		Değişim %	6,93	3,78	1,6	-0,67	-5,61
	Koyun	Yerli	32.513.293	34.199.467	38.579.748	41.182.899	40.728.954
		Değişim %	4,02	5,19	12,81	6,75	-1,1
		Merinos	2.681.679	3.076.583	3.547.033	3.994.791	3.958.934
		Değişim %	10,8	14,73	15,29	12,62	-0,9
		Koyun Toplam	35.194.972	37.276.050	42.126.781	45.177.690	44.687.888
	Keçi	Kıl	10.698.553	10.964.374	11.698.825	12.051.957	11.320.208
		Değişim %	2,68	2,48	6,7	3,02	-6,07
		Tiftik	223.874	241.055	287.020	289.557	257.654
		Değişim %	3,82	7,67	19,07	0,88	-11,02
		Keçi Toplam	10.922.427	11.205.429	11.985.845	12.341.514	11.577.862
	Küçükbaş Toplam		46.117.399	48.481.479	54.112.626	57.519.204	56.265.750
		Değişim %	4,07	5,13	11,62	6,3	-2,18
	Et Tavuğu		229.506.689	221.841.860	258.046.340	270.393.122	251.289.799
		Değişim %	3,73	-3,34	16,32	4,78	-7,07
	Yumurta Tavuğu		124.054.810	120.725.299	121.302.869	121.000.775	109.806.327
		Değişim %	2,06	-2,68	0,48	-0,25	-9,25
	Hindi		4.043.332	4.541.102	4.797.793	4.703.797	3.669.726
		Değişim %	4,41	12,31	5,63	-1,96	-21,98
	Kanatlı Toplam		357.604.831	347.108.261	384.147.002	396.097.694	364.765.852
		Değişim %	3,15	-2,94	10,67	3,11	-7,91

Kaynak: TÜİK

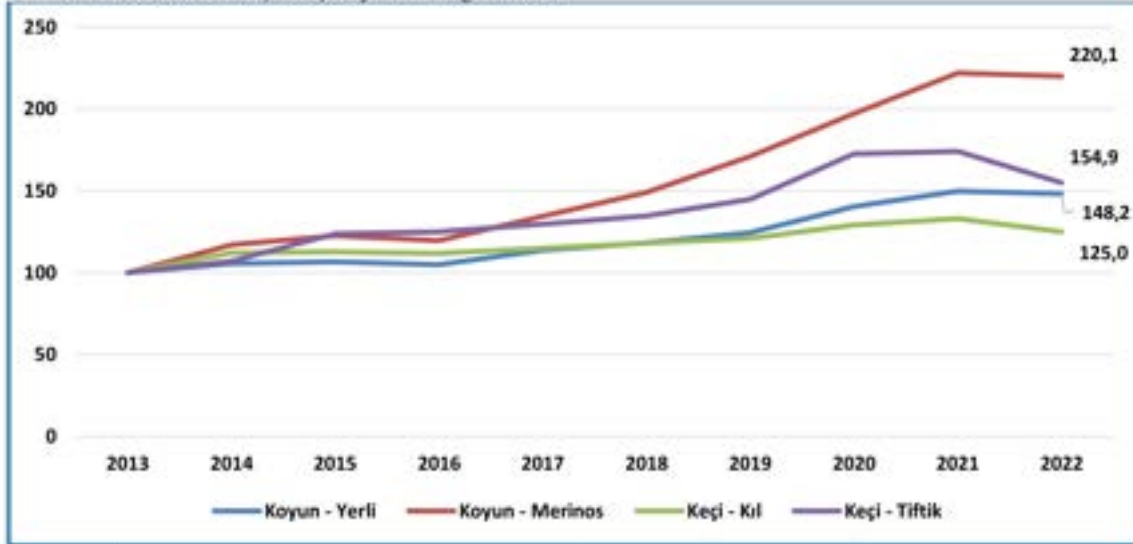
Grafik 16- Irklara Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı Endeksi

Kaynak: TÜİK

İrklara göre küçükbaş hayvan sayısındaki değişimi görmek için 2013 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre; 2013-2022 döneminde; merinos koyun varlığında %120 artış görülürken yerli koyun ırkında artış sadece %48 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 17). Kıl keçisi varlığı %25 artarken tiftik keçisi sayısı %55 oranında artmıştır. 2022 yılı koyun varlığının %91'i yerli, %9'u merinos; keçi varlığının %98'i kıl keçisi, %2'si tiftik keçisidir. 2022 yılında bir önceki yıla göre; merinos koyun varlığı %0,9; yerli koyun varlığı %1,1 oranında azalmıştır. Kıl keçisi varlığı %6; tiftik keçisi varlığı ise %11 oranında azalmıştır.

Grafik 17- Irklara Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı Endeksi

Kaynak: TÜİK

2.1.2 Kesilen Hayvan Sayısı

Ortalama karkas ağırlığı 2018-2022 döneminde sığırdaki %8,5 artarak 287,0 kilografa, koyunda %10,1'lik artışla 22,7 kilografa çıkmıştır.

Kesilen hayvan sayısı 2022 yılında bir önceki yıla göre sığır için %6,7'lik artışla 5 milyon 480 bin, manda için %20,0 artışla 62 bin, koyun için %25,9 artışla 21 milyon 563 bin, keçi için %24,6 artışla 6 milyon 112 bin baş olarak gerçekleşmiştir (Tablo 18).

Tablo 18- Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı

			2018	2019	2020	2021	2022
HAYVAN SAYILARI	Büyükbaş	Baş	17.220.903	17.872.331	18.157.971	18.036.117	17.023.791
		Baş Değişimi (%)	6,9	3,8	1,6	-0,7	-5,6
	Küçükbaş	Baş	46.117.399	48.481.479	54.112.626	57.519.204	56.265.750
		Baş Değişimi (%)	4,1	5,1	11,6	6,3	-2,2
KESİLEN HAYVAN SAYILARI	Sığır	Baş	4.844.711	4.856.517	4.812.902	5.134.441	5.480.489
		Değişim (%)	11,8	0,2	-0,9	6,7	6,7
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	28,4	27,5	26,8	28,8	32,5
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	264,5	273,9	278,7	284,5	287
	Manda	Baş	32.389	35.695	40.929	51.925	62.285
		Değişim (%)	9,9	10,2	14,7	26,9	20
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	18,16	19,38	21,26	27,98	36,25
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	201,1	200,3	205,8	208,6	218,1
	Koyun	Baş	14.133.170	14.546.576	15.801.021	17.125.163	21.563.828
		Değişim (%)	6,7	2,9	8,6	8,4	25,9
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	40,2	39	37,5	37,9	48,3
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	20,6	21,7	21,9	22,5	22,7
	Keçi	Baş	4.392.427	4.513.264	4.692.010	4.907.371	6.112.179
		Değişim (%)	1,1	2,8	4	4,6	24,6
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	40,2	40,3	39,1	39,8	52,8
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	18,9	19,3	19,3	19,3	19
KANATLI HAYVAN SAYISI VE ET ÜRETİMİ	Tavuk	Kesilen hayvan sayısı	1.228.533.262	1.207.088.021	1.200.706.595	1.243.408.593	1.347.726.670
		Değişim (%)	0	-1,7	-0,5	3,6	8,4
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	1,76	1,77	1,78	1,81	1,79
		Et Üretimi (ton)	2.156.671	2.138.451	2.136.263	2.245.770	2.417.995
		Değişim (%)	0,9	-0,8	-0,1	5,1	7,7
	Hindi	Kesilen hayvan sayısı	6.778.909	6.188.060	6.063.967	5.170.017	5.593.282
		Değişim (%)	29,9	-8,7	-2	-14,7	8,2
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	10,26	9,64	9,6	9,92	9,59
		Et Üretimi (ton)	69.536	59.640	58.212	51.301	53.646
		Değişim (%)	32,8	-14,2	-2,4	-11,9	4,6

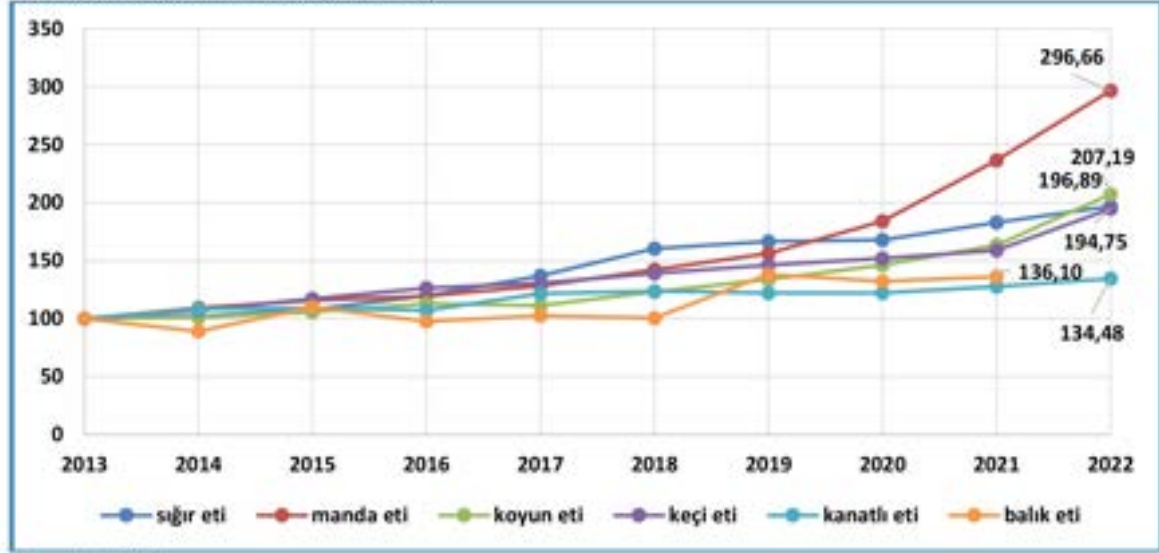
Kaynak: TÜİK

2.2 Et Üretimi

2.2.1 Et Üretim Endeksi (2013=100)

Et üretiminde 2013 yılı baz alınarak hesaplanan endekse göre en yüksek artış, %196 ile manda eti üretiminde yaşanmıştır. Koyun eti üretimi %107 artış ile ikinci sırada yer almıştır. Sığır eti üretimi %96, keçi eti üretimi %94, kanatlı eti üretimi %34 ve balık eti üretimi %36 (2021) artmıştır (Grafik 18).

Grafik 18- Et Üretim Endeksi (2013=100)

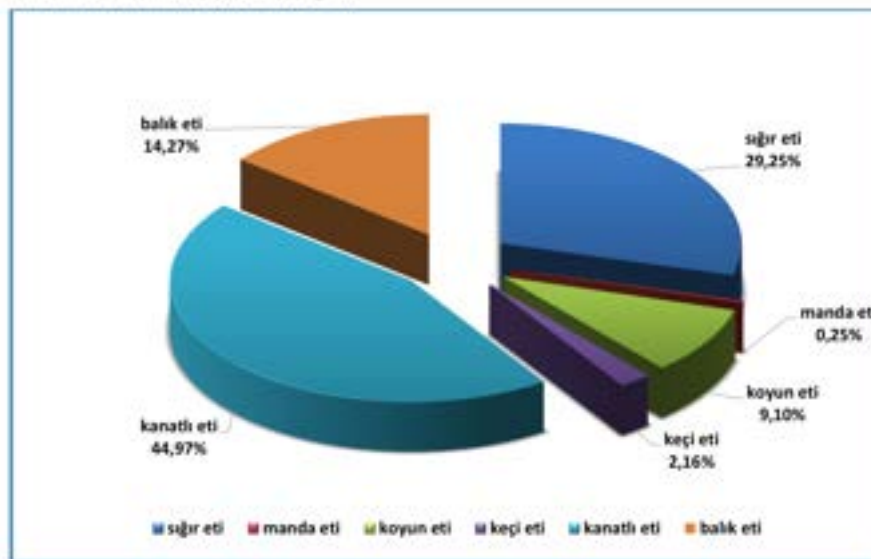
Kaynak: TÜİK

2.2.2 Et Üretiminin Türlerine Göre Dağılımı

Toplam 2022 yılı et üretiminde kırmızı etin payı %40,7, kanatlı etinin payı %45, balık etinin payı (2021) %14,3'tür. Kırmızı et üretimi 2 milyon 191 bin ton ile bir önceki yıla göre %12,3 artmıştır. Büyükbaş eti üretimi %7,8 artarak 1 milyon 586 bin ton, küçükbaş eti üretimi %26 artarak 605 bin ton olmuştur. Kırmızı et üretiminde küçükbaş etinin payı %27,6 olmuştur (Grafik 19).

Sığır eti üretimi 2022 yılında %7,7 artarak 1 milyon 572 bin ton, manda eti üretimi %25,4 artarak 13 bin ton, koyun eti üretimi %26,8 artarak 489 bin ton, keçi eti üretimi %22,6 artarak 115 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 19- Et Üretiminin Türlerine Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Toplam balık üretiminde 2017 yılında %47 olan avlanan deniz balıklarının payı 2021 yılında %34'e düşmüş, kültür balıklarının payı %48'den %61'e yükselmiştir. Aynı dönemde avlanan tatlı su balıklarının oranı ise %6'dan %4'e düşmüştür.

Tablo 19- Balık Üretimi

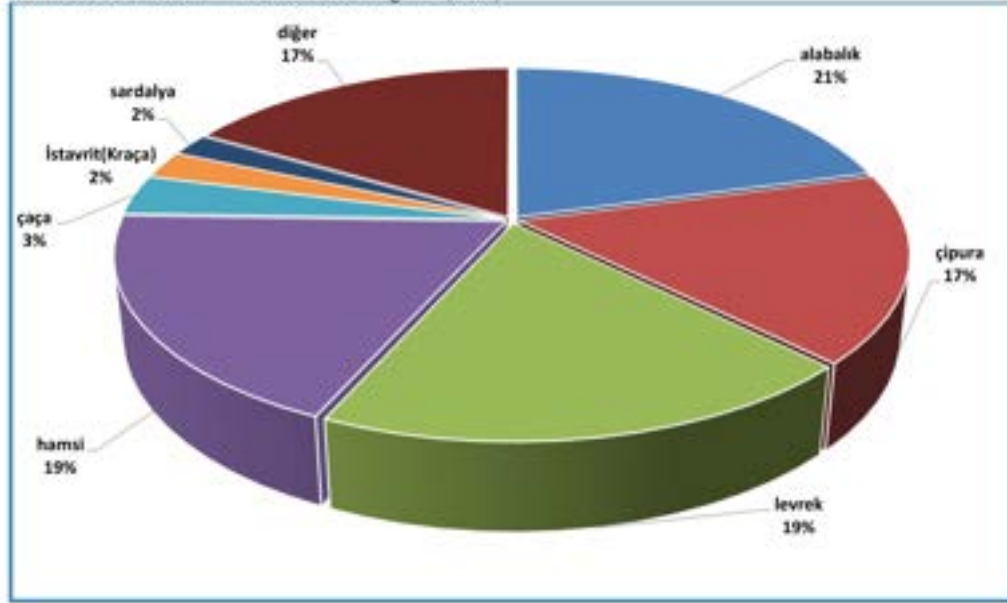
	Avlanan Deniz Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Kültür Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Avlanan Tatlısu Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Toplam	Yıllık değişim %
2017	269.676	46,6	276.502	47,8	32.145	5,6	578.323	5,0
2018	222.024	39,2	314.537	55,5	30.139	5,3	566.700	-2,0
2019	374.726	48,1	373.356	47,9	31.596	4,1	779.678	37,6
2020	291.910	39,1	421.411	56,5	33.119	4,4	746.440	-4,3
2021	262.297	34,2	471.686	61,5	33.140	4,3	767.123	2,8

Kaynak: TÜİK

Toplam balık üretimimiz 2021 yılında önceki yıla göre %2,8 artışla 767 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Avlanan deniz balıklarının %58'ini hamsi, yetiştiriciliği yapılan kültür balıklarının %35'ini alabalık, %33'ünü levrek oluşturmuştur (Tablo 18).

Toplam balık üretiminde alabalık %21'lik pay ile ilk sırada yer alırken onları %19 ile levrek, %19 ile hamsi ve %17 ile çipura izlemiştir. 2021 yılı kültür balığı üretiminin %29'unu iç su balıkları oluşturmuştur (Grafik 20).

Grafik 20- Balık Üretiminin Türleri Göre Dağılımı (2021)

Tablo 20- Kültür Balığı Üretimi

Kültür Balıkları Türü	2017	2018	2019	2020	2021
İçsu					
Alabalık	103.705	104.887	116.053	127.905	135.732
Aynalı sazan	233	212	203	173	171
Diğer	72	68	170	158	139
Deniz					
Alabalık	5.952	9.610	9.692	18.689	31.554
Çipura	61.090	76.680	99.730	109.749	133.476
Levrek	99.971	116.915	137.419	148.907	155.151
Diğer	5.479	6.165	10.089	15.830	15.463
Toplam	276.502	314.537	373.356	421.411	471.686

Kaynak: TÜİK

2.3 Et Verimi

Türkiye’de ortalama sığır karkas ağırlığı 2021 yılında 284,5 kg iken 2022 yılında %0,9 artarak 287,0 kg olmuştur. Manda karkas ağırlığındaki yıllık artış %4,6 olmuştur. (218,61 kg).

Koyun karkas ağırlığı bir önceki yıla göre %0,7 artarak 22,7 kg olmuştur. Keçi karkas ağırlığı ise 19,0 kg ile geçen yıla göre %1,6 oranında düşmüştür.

2.4 Dış Ticaret (TÜİK-Özel Dış Ticaret Verileri)

2.4.1 Canlı Hayvan İthalatı

Toplam canlı hayvan ithalatı 2022 yılında bir önceki yıla göre kilogram bazında %51, büyükbaş hayvan ithalatı %51, küçükbaş hayvan ithalatı ise %56 azalmıştır. Besilik büyükbaş hayvan ithalatı %59, damızlık büyükbaş hayvan ithalatı %4 azalmıştır (Tablo 21). Damızlık küçükbaş ithalatı bir önceki yıla göre %65 oranında azalmıştır. Büyükbaş besilik hayvan ithalatının %74’ü Uruguay, Çekya ve Macaristan’dan yapılmıştır. Damızlık sığır ithalatının %50’si Almanya ve Uruguay’dan sağlanmıştır. 2022 yılında kasaplık sığır ithalatı gerçekleşmemiştir.

Canlı olarak 2022 yılında ithal edilen küçükbaş hayvanların %78’ini damızlık hayvanlar oluşturmaktadır. Damızlık küçükbaş hayvan ithalatımızın %80’i Bulgaristan; damızlık olmayan küçükbaş hayvan ithalatımızın tamamı Suriye’den yapılmıştır.

Tablo 21- Canlı Hayvan İthalatı

CANLI İTHALAT		Büyükbaş		Toplam Büyükbaş	Küçükbaş		Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Besilik	Damızlık		Damızlık	Damızlık Olmayan		
2021	Miktar (kg)	68.265.104	10.527.881	78.792.985	1.983.865	0	1.983.865	80.776.850
	Miktar (baş)	237.825	23.863	261.688	35.384	0	35.384	297.072
	\$	232.011.323	53.781.553	285.792.876	9.602.340	0	9.602.340	295.395.216
2022	Miktar (kg)	28.266.834	10.134.099	38.400.933	687.434	177.205	864.639	39.265.572
	Miktar (baş)	93.994	22.868	116.862	12.506	3.543	16.049	132.911
	\$	111.606.042	45.975.312	157.581.354	3.896.790	340.842	4.237.632	161.818.986
Geçen Yıla Göre Deg. (%)	Miktar (kg)	-58,6	-3,7	-51,3	-63,3		-56,4	-51,4
	Miktar (baş)	-60,3	-4,2	-53,3	-64,7		-54,6	-53,3
	\$	-51,9	-14,3	-44,9	-39,4		-53,9	-43,2

Kaynak: TÜİK

2.4.2 Canlı Hayvan İhracatı

Canlı büyükbaş hayvan ihracatımız 2022 yılında 4.434 baş olarak gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvan ihracatımızın tamamı damızlık hayvandır. Damızlık hayvan ihracatımızın %94’ü Azerbaycan’a yapılmıştır (Tablo 21-22).

Tablo 22- Canlı Hayvan İhracatı

CANLI İHRACAT		Büyükbaş		Toplam Büyükbaş	Küçükbaş		Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Damızlık	Kasaplık		Damızlık	Damızlık Olmayan		
2021	Miktar (kg)	1.177.366	1.969.420	3.146.786	117.744	14.304.432	14.422.176	17.568.962
	Miktar (baş)	4.038	5.386	9.424	2.200	263.652	265.852	275.276
	\$	3.069.993	5.086.025	8.156.018	1.022.981	36.494.605	37.517.586	45.673.604
2022	Miktar (kg)	1.803.662		1.803.662	95.566	30.513.680	30.609.246	32.412.908
	Miktar (baş)	4.434		4.434	2.037	539.667	541.704	546.138
	\$	12.301.608		12.301.608	842.144	63.275.321	64.117.465	76.419.073
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	53,2		42,7	18,8	114,3	113,5	85,4
	Miktar (baş)	9,8		52,9	7,4	106,0	103,0	99,6
	\$	300,7		50,1	17,7	74,4	71,9	68,0

Kaynak: TÜİK

Tablo 23- Ükelere Göre Canlı Büyükbaş Hayvan İhracatı

2022 Yılı Türkiye Canlı Büyükbaş İhracatı (Baş)		
Ülke	Damızlık	Toplam
Azerbaycan	4.177	4.177
Irak	257	257
Genel Toplam	4.434	4.434

Kaynak: TÜİK

Canlı küçükbaş ihracatımızın tamamına yakını damızlık olmayan hayvanlardan oluşmakta olup bu ihracatın %99'u Irak, Katar, Kuveyt ve Lübnan'a yapılmıştır (Tablo 24).

Tablo 24- Ükelere Göre Canlı Küçükbaş Hayvan İhracatı

2022 Yılı Türkiye Canlı Küçükbaş İhracatı (Baş)			
Ülke	Damızlık	Damızlık Olmayan	Toplam
Irak		302.615	302.615
Katar		99.217	99.217
Kuveyt		77.325	77.325
Lübnan		58.600	58.600
Suriye		1.910	1.910
Azerbaycan	2.037		2.037
Genel Toplam	2.037	539.667	541.704

Kaynak: TÜİK

2.4.3 İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı

Büyükbaş hayvan eti ithalatı 2022 yılında 407 ton olarak gerçekleştirilmiştir. 2022 yılında küçükbaş hayvan eti ithalatımız bulunmamaktadır (Tablo 25).

Tablo 25- İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı

KIRMIZI ET İTHALATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2021	Miktar (kg)	1	0	1.204.667	1.204.668	1.204.668
	\$	12	0	7.210.171	7.210.183	7.210.183
2022	Miktar (kg)	1.503	850	405.633	407.986	407.986
	\$	15.068	9.498	3.043.834	3.068.400	3.068.400
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)			-66,3	-66,1	-66,1
	\$			-57,8	-57,4	-57,4

Kaynak: TÜİK

2.4.4 İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı

İşlenmemiş toplam kırmızı et ihracatı 2022 yılı içerisinde 5.348 ton olarak gerçekleşmiştir. Toplam ihracatımız %236 artmıştır. İhracatımızın %85'i Ürdün, Kuveyt ve Katar'a yapılmıştır (Tablo 26).

Tablo 26- İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı

KIRMIZI ET İHRACATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş			Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2021	Miktar (kg)	572.175	34.045	383.178	989.398	554.842	40.129	3.882	598.853	1.588.251
	\$	2.597.309	367.311	1.445.830	4.410.450	3.076.890	199.556	33.242	3.309.688	7.720.138
2022	Miktar (kg)	139.821	42.437	293.437	475.695	4.731.686	123.540	17.597	4.872.823	5.348.518
	\$	809.315	383.212	2.989.184	4.181.711	27.075.514	555.894	98.073	27.729.481	31.911.192
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	-75,6	24,6	-23,4	-51,9	752,8	207,9	333,3	713,7	236,8
	\$	-68,8	4,3	-106,7	-5,2	780,0	178,6	195,0	737,8	313,4

Kaynak: TÜİK

2.4.5 İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı

Toplam kanatlı eti ihracatımız 2022 yılında miktar olarak %9,1 oranında artmıştır. Tavuk eti ihracatı %10,4 oranında artarken, hindi eti ihracatı %2,7 oranında azalmıştır (Tablo 27).

Kanatlı eti ihracatında en büyük pazar Ortadoğu ülkeleri olup 2022 yılı ihracatının %60'ı Irak'a yapılmıştır. Diğer önemli pazarlar ise İran, Libya ve Kongo olarak göze çıkmaktadır.

Tablo 27- İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı

KANATLI ETİ İHRACATI		Tavuk	Hindi	Ördek	Kaz	Beç Tavuğu	Genel Toplam
2021	Miktar (kg)	476.529.942	7.532.873	21.109	31	6.749.774	490.833.729
	\$	692.504.035	15.129.918	73.613	1.588	12.021.520	719.730.674
2022	Miktar (kg)	526.180.355	7.331.703	7.068	44	2.049.739	535.568.909
	\$	848.528.936	17.483.424	32.617	141	3.835.890	869.881.008
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	10,4	-2,7	-66,5	41,9	-69,6	9,1
	\$	22,5	15,6	-55,7	-91,1	-68,1	20,9

Kaynak: TÜİK

2.4.6 Balık Dış Ticareti

Balık ithalatımız 2022 yılında %5'lik bir artışla 100 bin ton olarak gerçekleşirken, ihracatımız %4,8'lik bir artışla 229 bin tona ulaşmıştır. Balık ithalatımızın %69'luk bölümü Norveç, Fas ve İspanya'dan yapılmıştır. Balık ihracatımızın %55'lik kısmı Rusya, İtalya, Hollanda, Birleşik Krallık ve Yunanistan'a yapılmıştır (Tablo 28).

Tablo 28- Balık Dış Ticareti

BALIK DIŞ TİCARETİ		İTHALAT	İHRACAT
2021	Miktar (kg)	95.994.413	218.832.666
	\$	163.708.840	1.241.231.891
2022	Miktar (kg)	100.815.284	229.297.206
	\$	213.193.247	1.487.324.158
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	5,0	4,8
	\$	30,2	19,8

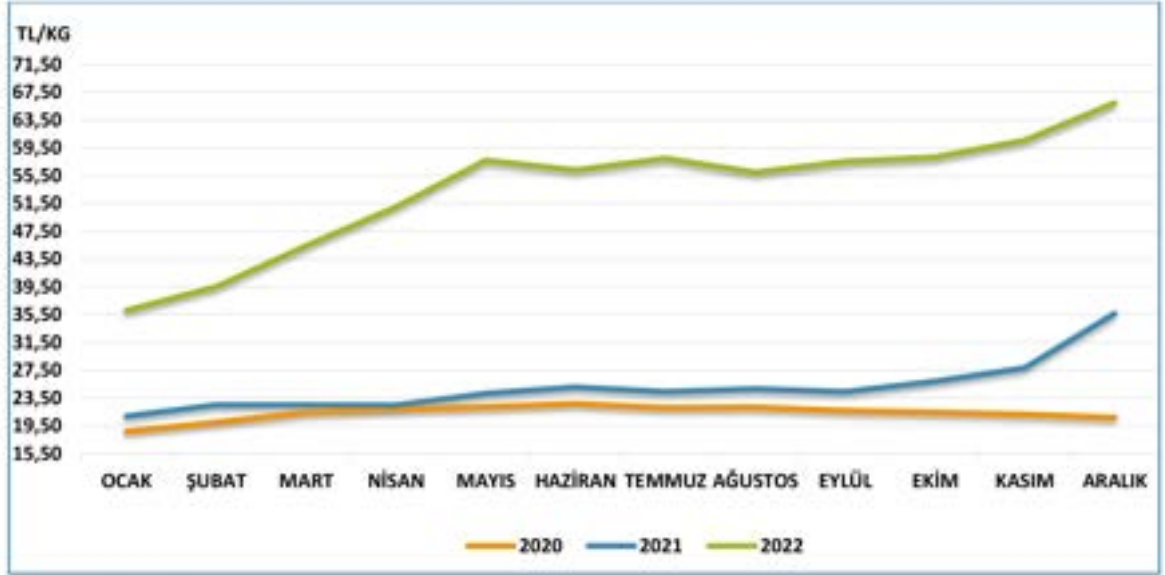
Kaynak: TÜİK (Veriler canlı, dondurulmuş, tuzlanmış ve taze balıkları içermektedir.)

2.5 Et Fiyatları

2.5.1 Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlemleri

Bu bölümde canlı hayvanlara ait kg cinsinden düzenli satış fiyatına erişilebilen Edirne Ticaret Borsası verileri kullanılmıştır. 2022 yılında toplam canlı dana tescil miktarı %5 artarken, canlı hayvan fiyatı %114 artmıştır. 2022 yılında borsada (ETB) işlem gören canlı dana miktarı 1 milyon 447 bin tondur (Grafik 21) (Tablo 28)

Grafik 21- Yurtiçi Canlı Dana Fiyatları

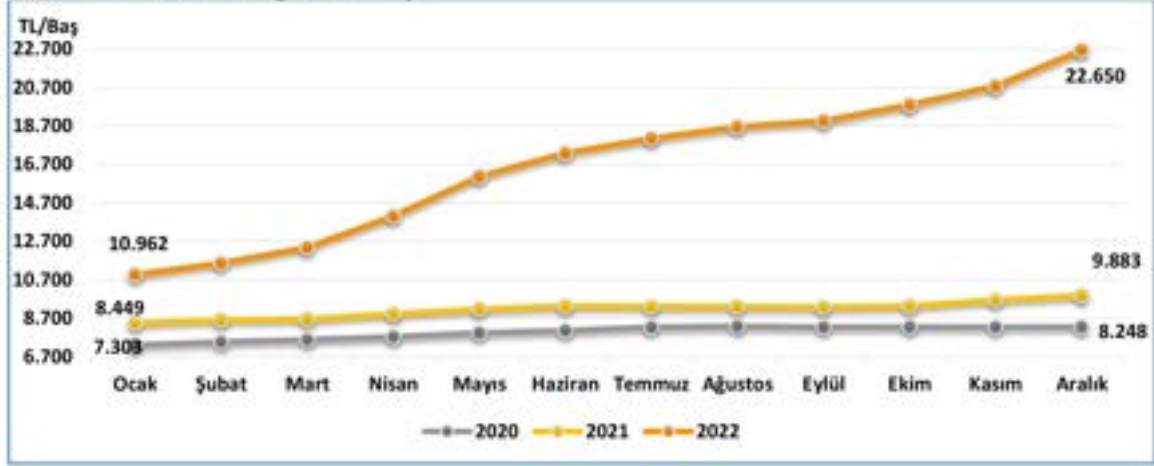
Kaynak: Edirne Ticaret Borsası (ETB)

Tablo 29- ETB Canlı Dana İşlem Miktarları (Ton)

EDİRNE TİCARET BORSASI		
2020	2021	2022
115.295	81.431	103.385
97.493	80.616	102.966
126.702	126.115	85.660
80.972	98.803	105.880
89.189	87.755	138.750
164.476	185.630	154.286
181.283	110.756	60.911
92.342	113.002	168.748
157.057	151.247	125.571
100.462	94.410	160.414
137.322	146.102	136.186
90.439	105.121	104.341
1.433.032	1.380.988	1.447.098

Kaynak: Edirne Ticaret Borsası

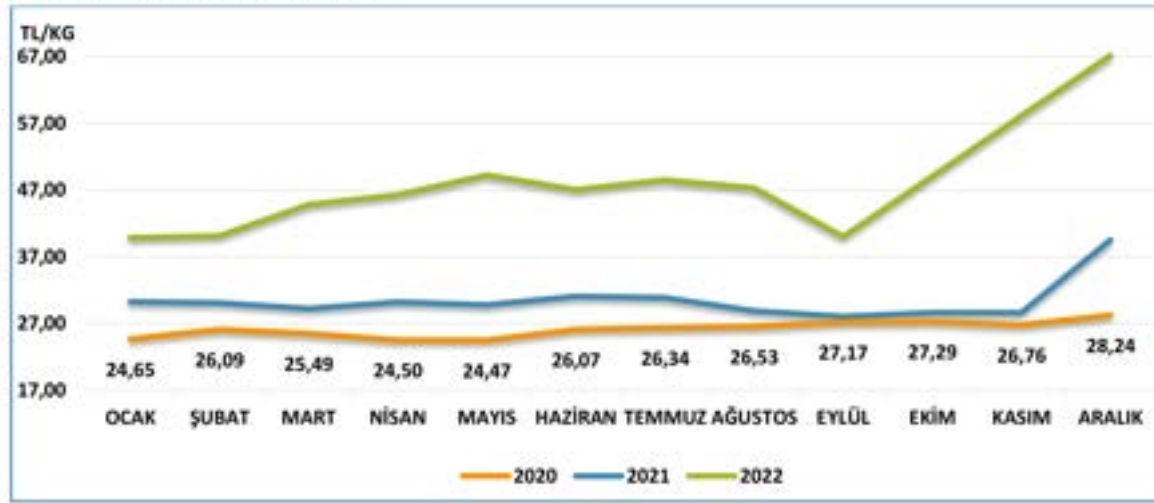
Grafik 22- Yurtiçi Kültür Sığır Üretici Fiyatı

Kaynak: TÜİK

TÜİK 2022 verilerine göre, iki yaş altındaki kültür danaya ait üretici ortalama fiyatı yıl boyunca yükseliş eğiliminde olmuş ve önceki yıla göre %83 artış göstermiştir (Grafik 22).

Grafik 23- Yurtiçi Canlı Kuzu Fiyatları

Kaynak: Edirne Ticaret Borsası

Edirne Ticaret Borsası verilerine göre, 2022 yılında canlı kuzu tescil miktarı %43 artarken, canlı kuzu fiyat ortalaması %55 artmıştır. 2022 yılında borsada (ETB) işlem gören canlı kuzu miktarı 484 bin tondur (Grafik 23) (Tablo 30).

Tablo 30- ETB Canlı Kuzu İşlem Miktarları (Ton)

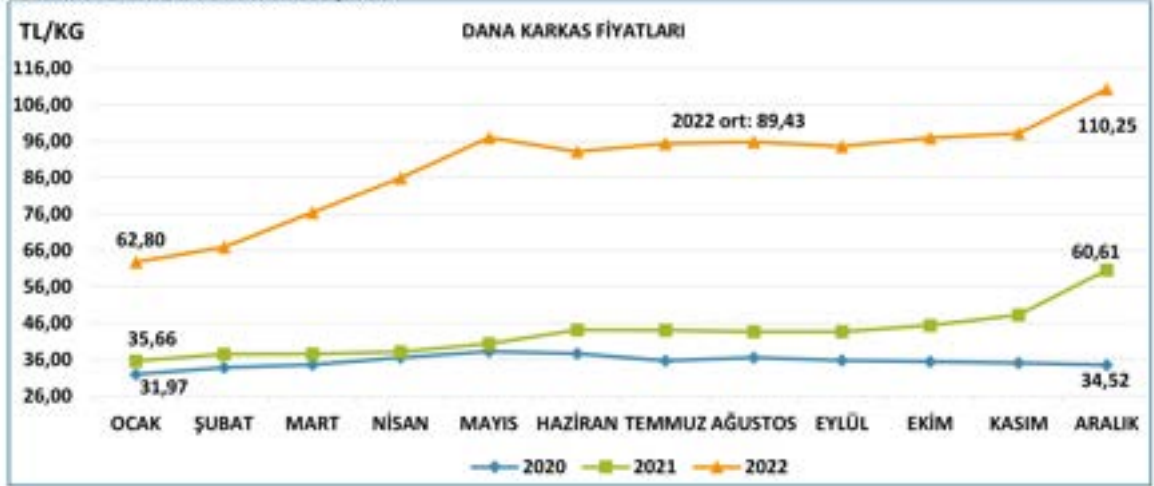
Edirne Ticaret Borsası		
2020	2021	2022
23.446	20.698	37.049
25.218	21.431	26.148
32.980	29.056	34.219
20.893	27.778	43.531
28.268	48.150	55.603
37.376	37.623	31.881
28.844	29.384	29.984
22.401	38.075	52.091
35.788	44.575	30.401
26.471	24.626	50.422
35.114	51.825	42.474
20.990	48.658	50.678
482.327	337.789	484.481

Kaynak: Edirne Ticaret Borsası

2.5.2 Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlemleri

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2022 yılında salon tescili dana karkas miktarı %35 azalmış ve ortalama dana karkas fiyatı %107 artmıştır (Grafik 24) (Tablo 31).

Grafik 24- Yurtiçi Dana Karkas Fiyatları

Kaynak: Ankara Ticaret Borsası (ATB)

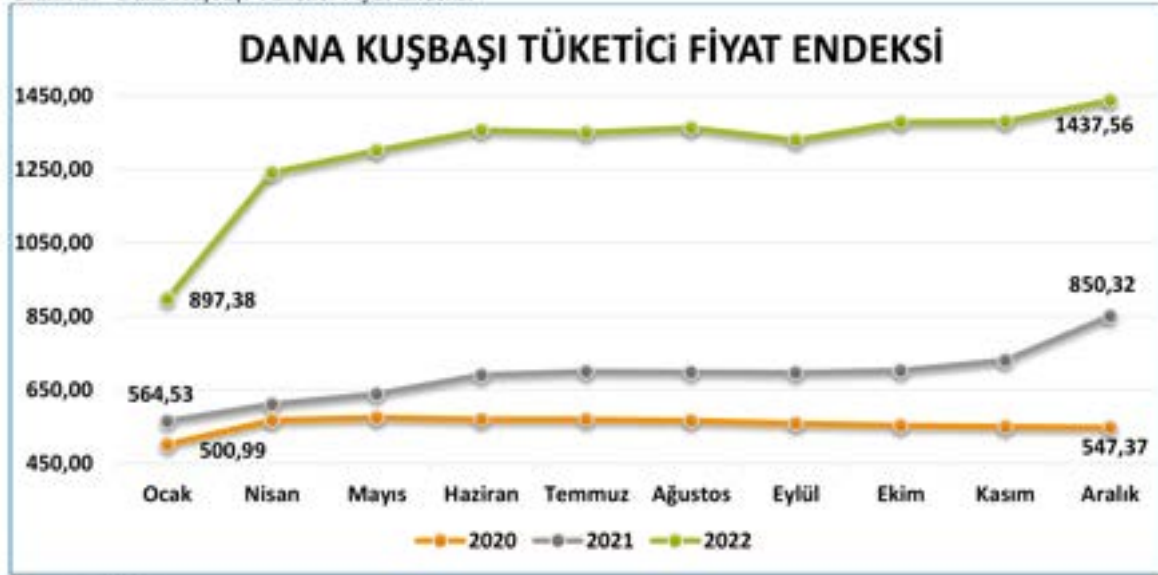
Tablo 31- ATB Dana Karkas İşlem Miktarları

KG	ATB DANA KARKAS İŞLEM HACİMLERİ						
	2019		2020		2021		2022
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL
OCAK	93.617	3.834.365	93.063	947.672	125.600	948.997	42456
ŞUBAT	89.843	4.573.354	63.124	856.957	118.976	784.582	72166
MART	60.890	2.203.362	98.112	592.689	168.035	832.186	52879
NİSAN	88.849	1.174.231	105.601	757.922	192.745	486.719	80421
MAYIS	165.975	1.942.919	77.087	755.364	62.266	526.203	49426
HAZİRAN	117.594	1.183.631	122.299	812.895	104.380	541.091	137611
TEMMUZ	125.716	1.110.501	140.837	705.196	103.337	554.246	42431
AĞUSTOS	108.568	1.457.390	71.664	540.789	102.817	416.580	87859
EYLÜL	132.025	2.768.525	100.662	401.813	66.335	205.861	62911
EKİM	106.731	2.415.101	95.306	696.123	119.177	762.044	57392
KASIM	105.460	1.170.429	92.102	1.348.885	62.859	310.764	67166
ARALIK	168.137	1.305.639	119.146	1.505.445	37.123	456.773	67565
TOPLAM	1.363.405	25.139.448	1.179.003	9.921.750	1.263.649	6.826.046	820.282

Kaynak: Ankara Ticaret Borsası

2022 yılında borsa salon tescil miktarı 820 bin kg olmuştur (Tablo 30).

Grafik 25- Dana Kuşbaşı Tüketici Fiyat Endeksi

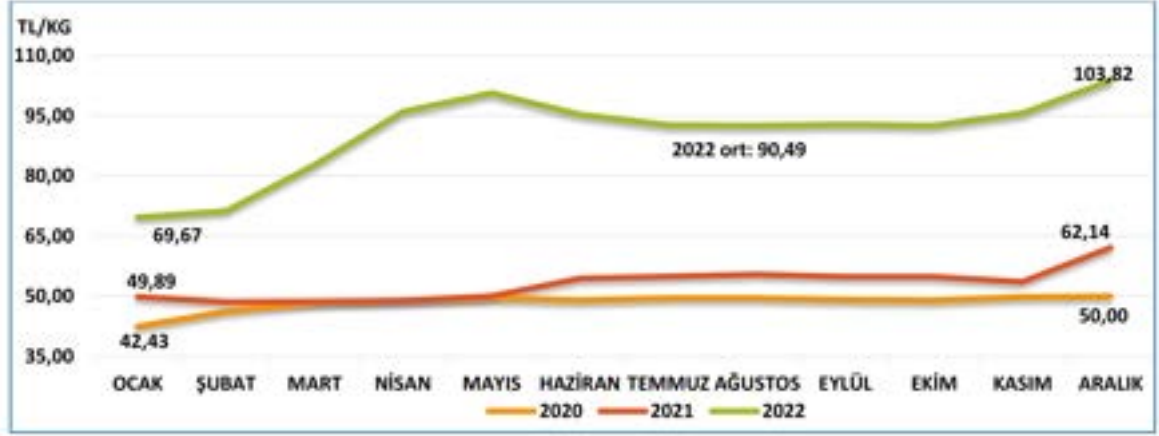
Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre, 2022 yılında dana kuşbaşı ortalama tüketici fiyat endeksi %87 artarak 1255,23'e ulaşmıştır. 2022 yılının ilk ayında 897,38 olan endeks değeri %60 artarak Aralık ayında 1437,56'ya yükselmiştir (Grafik 25).

2.5.3 Kuzu Karkas Fiyatları

Kuzu karkas fiyat ortalaması 2022 yılında 90,49 TL/kg ile bir önceki yılın fiyat ortalamasına göre %71 daha yüksek olarak gerçekleşmiştir (Grafik 26).

Grafik 26- Yurtiçi Kuzu Karkas Fiyatları

Kaynak: Ankara Ticaret Borsası

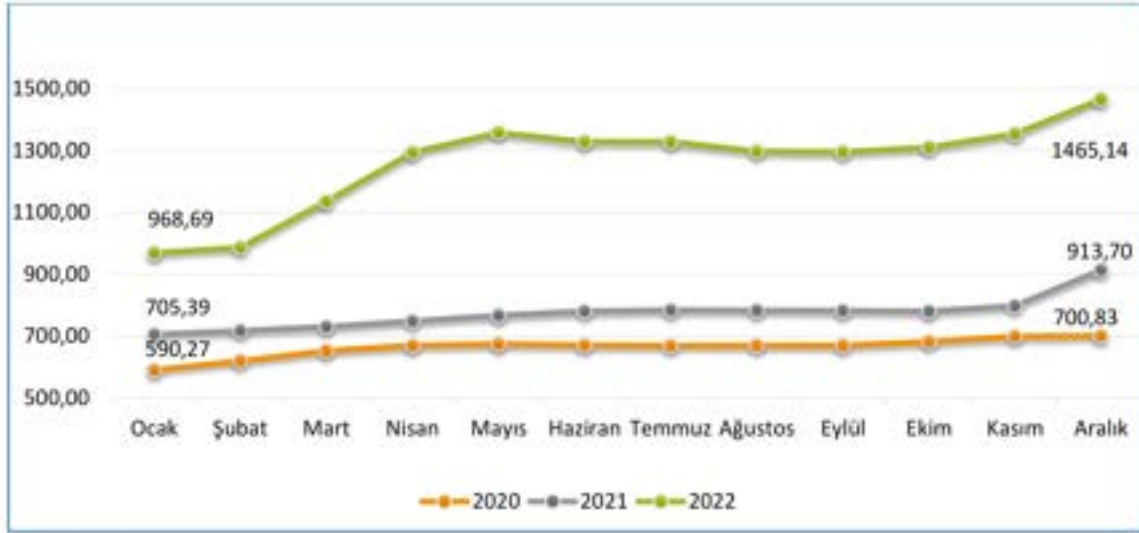
Tablo 32- ATB Kuzu Karkas İşlem Miktarları

KG	2019		2020		2021		2022
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL
OCAK	74.227	169.354	48.585	52.495	42.303	42.726	12.065
ŞUBAT	60.293	91.239	32.142	35.329	74.898	75.580	60.257
MART	20.633	75.746	93.462	106.035	50.543	50.883	14.144
NİSAN	32.225	75.447	50.708	55.309	34.845	38.772	27.037
MAYIS	99.854	144.729	50.874	54.629	22.393	28.076	24.391
HAZİRAN	118.077	199.129	57.276	74.026	33.460	41.255	30.483
TEMMUZ	85.751	322.523	67.945	82.996	25.139	37.960	90.230
AĞUSTOS	100.731	194.736	76.585	115.472	10.504	12.540	17.774
EYLÜL	77.680	116.438	40.943	58.463	11.978	17.515	24.915
EKİM	58.434	69.634	43.840	55.856	21.257	23.296	31.645
KASIM	83.263	103.613	59.231	62.424	16.660	23.131	45.645
ARALIK	83.361	106.856	63.266	63.797	74.141	75.344	30.013
TOPLAM	894.529	1.669.443	684.857	816.831	418.120	467.076	408.599

Kaynak: Ankara Ticaret Borsası

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2022 yılı kuzu karkas salon tescil miktarı 408 bin kg ile bir önceki yılın %2 gerisinde kalmıştır (Tablo 32).

Grafik 27- Kuzu Eti Tüketici Fiyat Endeksi

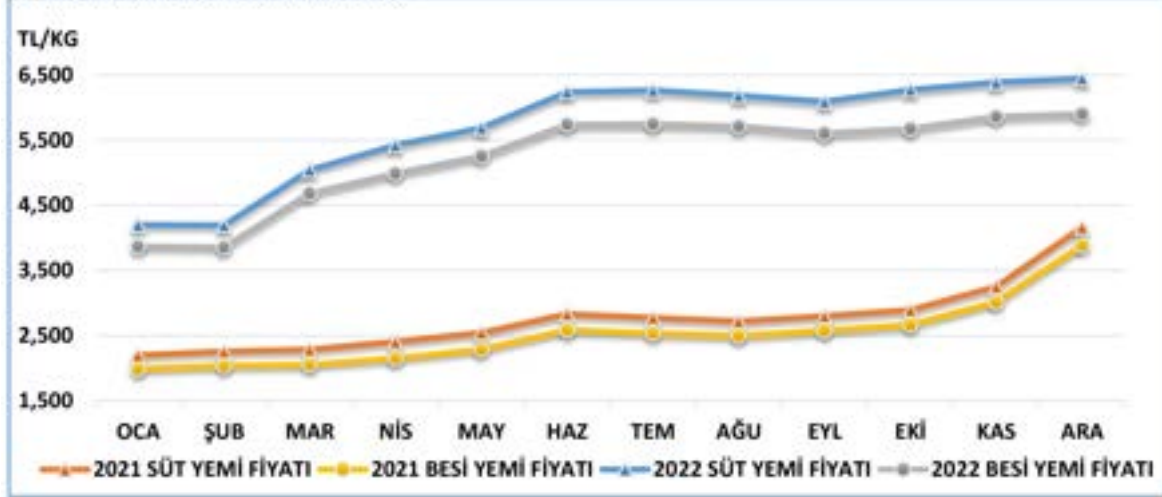
Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre, 2022 yılında kuzu eti ortalama tüketici fiyat endeksi %63 artarak 1259,89'a ulaşmıştır. 2022 yılının ilk ayında 968,69 olan fiyat %51 artarak Aralık ayında 1465,14'e yükselmiştir (Grafik 27).

2.5.4 Yem Fiyatları

Besi yemi ve süt yemi fiyatları 2022 yılı boyunca çoğunlukla yükselme eğiliminde olmuşlardır. 2020 yılına göre ortalama besi yemi fiyatı %108 artarak 5,24 TL/kg'a, süt yemi fiyatları ise %107 artarak 5,70 TL/kg'a yükselmiştir (Grafik 28).

Grafik 28- Karıya Yem Fiyatları (TL/Kg)

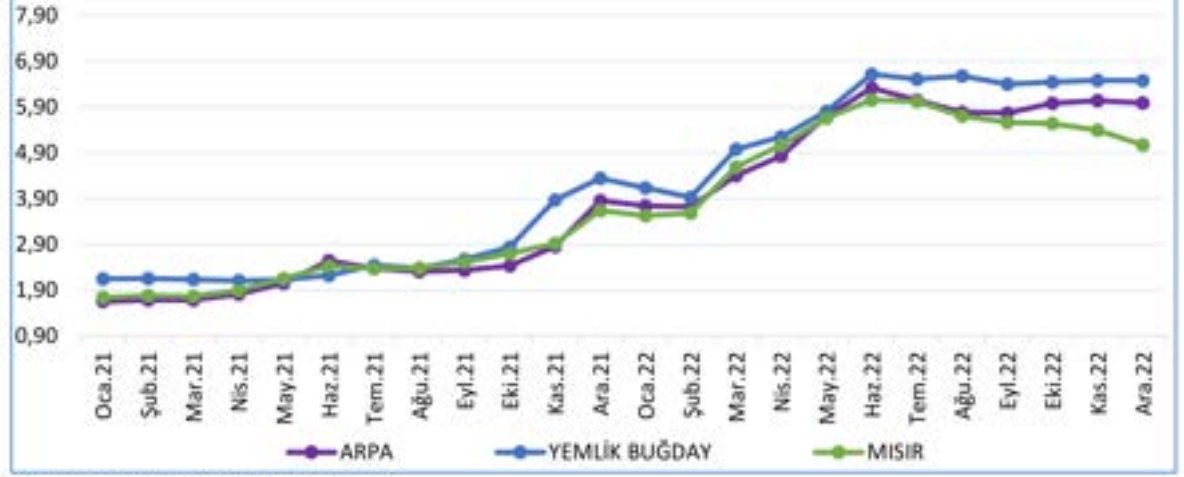

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

Ortalama kaba yem fiyatları 2022 yılında, arpa için %133 artışla 5,36 TL/kg, yemlik buğday için %122 artışla 5,80 TL/kg, mısır için %118 artışla 5,15 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 29).

Ayrıca aynı dönem içerisinde saman fiyatı %85 artarak 1,70 TL/kg ve silaj fiyatı %120 artarak 1,31 TL/kg'ye ulaşmıştır (Grafik 29).

Grafik 29- Kaba Yem Fiyatları (TL/Kg)

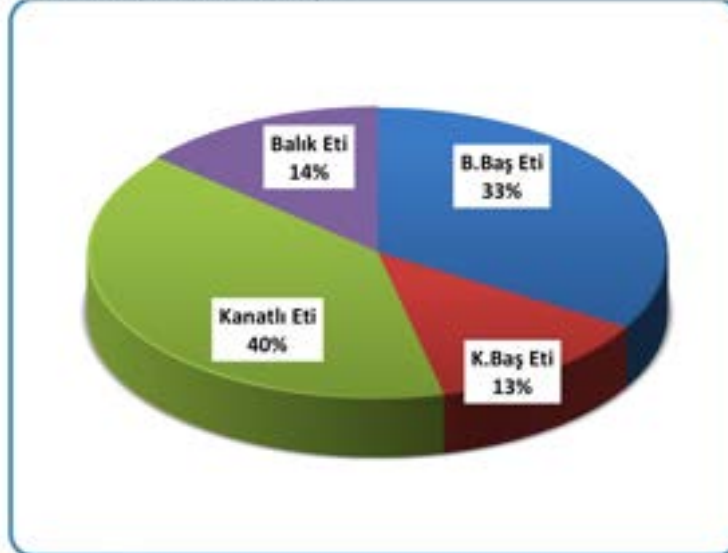

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, TMO

2.6 Et Tüketimi

TÜİK verileri kullanılarak kişi başı tüketim = (üretim + ithalat – ihracat) / nüfus formülüyle yapılan hesaba göre, 2022 yılı kişi başı toplam et tüketimi 55,32 kg olup bunun %40'ı (22,08 kg) kanatlı eti, %33'ü (18,60 kg) büyükbaş eti, % 14'ü (7,60 kg) balık eti(2021), %13'ü (7,04 kg) küçükbaş etidir (Grafik 30).

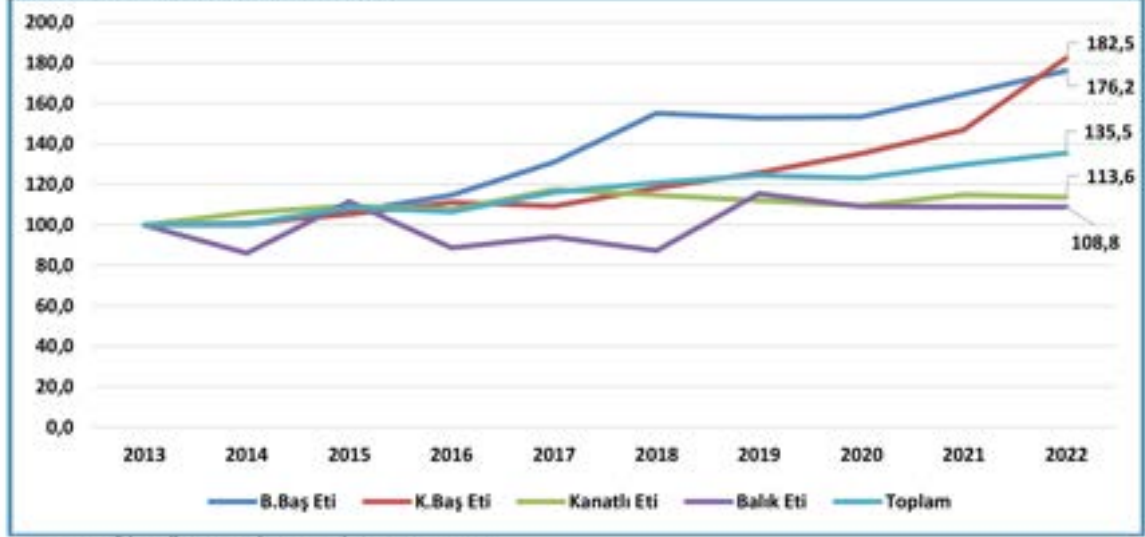
Grafik 30- Kişi Başı Tüketim Payları

Kaynak: TÜİK

Toplam kişi başı et tüketimi 2013 yılı baz alınarak yapılan hesaplama göre; 2013-2022 döneminde %35,5 artmıştır. Büyükbaş eti tüketimi %76,2, kanatlı eti tüketimi %13,6, küçükbaş eti tüketimi %82,5, balık eti tüketimi (2021) ise %8,8 oranında artmıştır (Grafik 31).

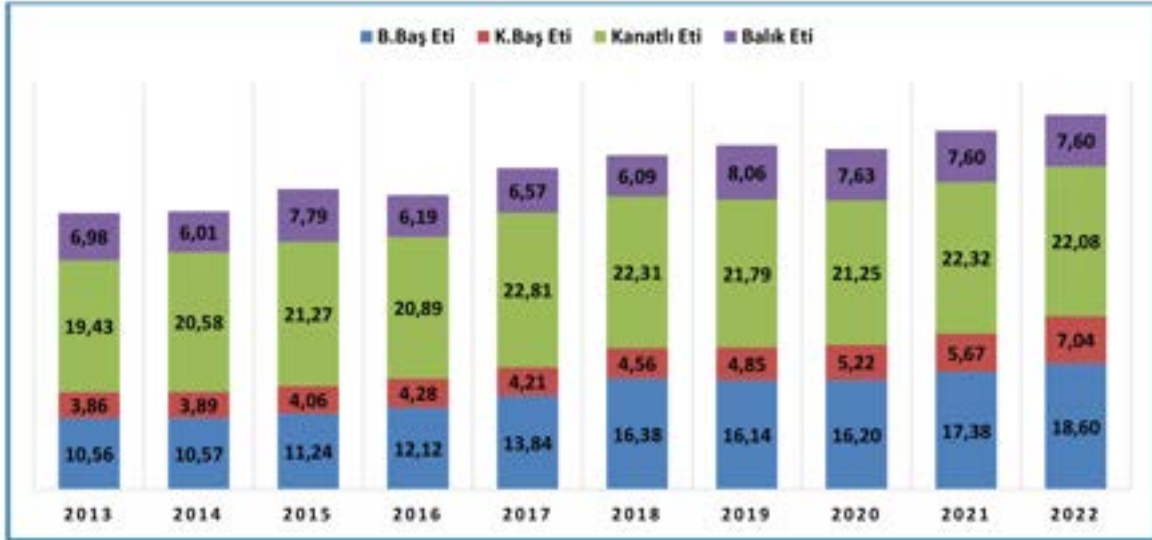
Grafik 31- Kişi Başı Et Tüketim Endeksi

Kaynak: TÜİK (Üretim + İthalat - İhracat / Nüfus)

Toplam tüketim 2022 yılında bir önceki yıla göre %4,4 oranında artmıştır. Büyükbaş eti tüketimi %7, küçükbaş eti tüketimi %24,2 oranında artmış; kanatlı eti tüketimi ise %1 oranında azalmıştır (Grafik 32).

Grafik 32- Türkiye Kişi Başı Et Tüketimi

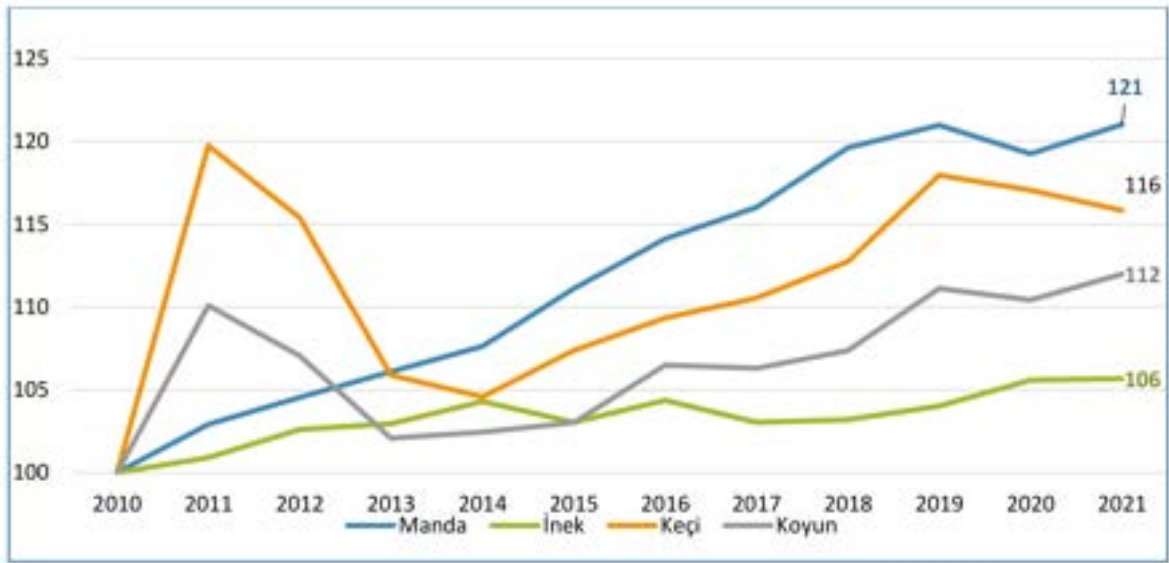
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

3 - DÜNYADA SÜT SEKTÖRÜ

3.1 Sağılan Hayvan Varlığı

2010 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre 2010-2021 döneminde, dünya sağmal hayvan varlığında en yüksek artış %21 ile manda varlığındadır. Sağılan keçi varlığındaki artış %16 iken koyun varlığında %12, sığır varlığında ise %6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 33).

Grafik 33: 2010-2021 Yılları Arası Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi

Kaynak: FAO

Dünya süt üretiminin neredeyse tamamı sığır, manda, keçi, koyun ve develerden elde edilmektedir. Daha az yaygın olan diğer süt hayvanları, atlar, ren geyiği ve eşeklerdir. Her bir türün varlığı ve önemi, bölgeler ve ülkeler arasında önemli ölçüde farklılık gösterir. Beslenen süt türlerini belirleyen temel unsurlar yem, su ve iklimdir. Bir mandıra türünün varlığını etkileyebilecek diğer faktörler, pazar talebi, beslenme gelenekleri ve bireysel hanelerin sosyo-ekonomik özellikleridir.

Sığırlar çok çeşitli ortamlarda tutulmasına rağmen, diğer süt ürünleri türleri, genellikle diğer herhangi bir tarımsal üretimi destekleyemeyen olumsuz ortamlarda süt üretimini mümkün kılar. Koyun, Akdeniz çevresindeki yarı kurak bölgelerde, keçi Afrika'nın fakir topraklı bölgelerinde, atlar Orta Asya bozkırlarında, develer kurak bölgelerde, bufalolar ıslak tropik bölgelerde süt üretimine olanak sağlar.

Dünyada toplam sağılan hayvan varlığının %8,5'i manda, %33,5'i sığır, %26,6'sı keçi ve %31,4'ü koyun oluşturmaktadır. Dünya sağılan hayvan varlığında 2021 yılı verilerine göre; sığır 277 milyon baş, manda 70,5 milyon baş, koyun 259 milyon baş ve keçi 220 milyon baştır.

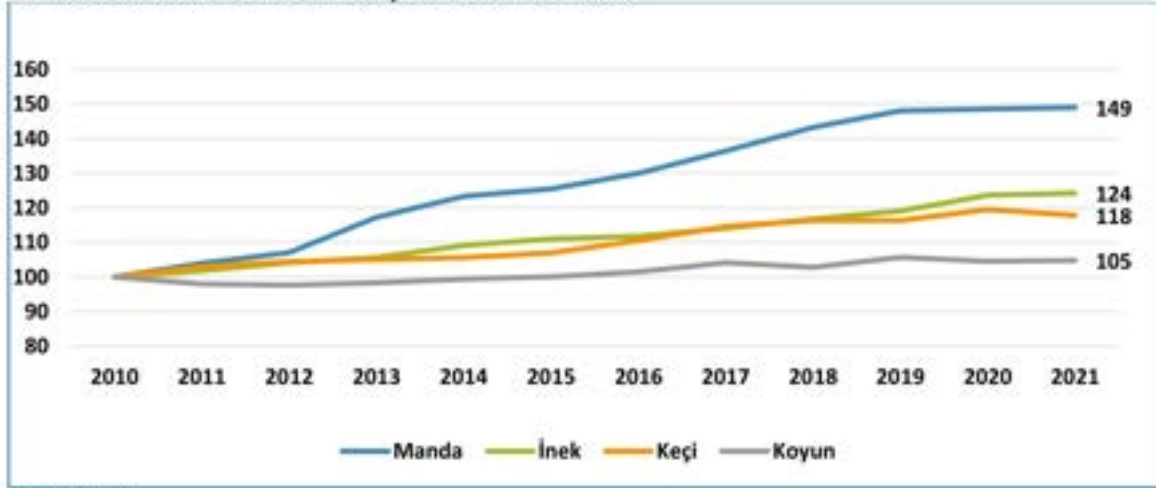
3.2 Süt Üretimi

Dünyada yaklaşık 150 milyon hane süt üretimi ile uğraşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda süt küçük çiftçiler tarafından üretilir ve süt üretimi hanelerin geçim kaynaklarına, gıda güvenliğine ve beslenmeye katkıda bulunur. Süt, küçük ölçekli üreticiler için nispeten hızlı getiri sağlar ve önemli bir nakit gelir kaynağıdır.

Son yıllarda, gelişmekte olan ülkeler küresel süt ürünleri üretimindeki paylarını artırdı. Bu büyümeye, çoğunlukla, hayvan başına verimlilikteki artıştan ziyade, üretici hayvan sayısındaki artışın sonucudur. Gelişmekte olan birçok ülkede, düşük kaliteli yem kaynakları, hastalıklar, pazarlara ve hizmetlere (örn. sağlık, kredi ve eğitim) sınırlı erişim ve süt hayvanlarının süt üretimi için düşük genetik potansiyeli süt ürünleri verimliliğini sınırlamaktadır. Gelişmiş ülkelere farklı olarak, birçok gelişmekte olan ülke, sütçülük için elverişsiz olan sıcak veya nemli iklimlere sahiptir.

Dünya süt üretiminde 2010-2021 döneminde en yüksek artış, hem hayvan varlığında hem de verimdeki artışa bağlı olarak %49 oranında manda sütünde gerçekleşmiştir. Sığır sütü üretimi %24'lük bir artışa sahiptir. Keçi sütü üretiminde 2020 yılına göre bir puan düşerek %18 oranına gerilemiştir. Koyun sütünde ise %5 artış söz konusudur (Grafik 34).

Grafik 34: 2010-2021 Yılları Arası Dünya Süt Üretimleri Endeksi

Kaynak: FAO

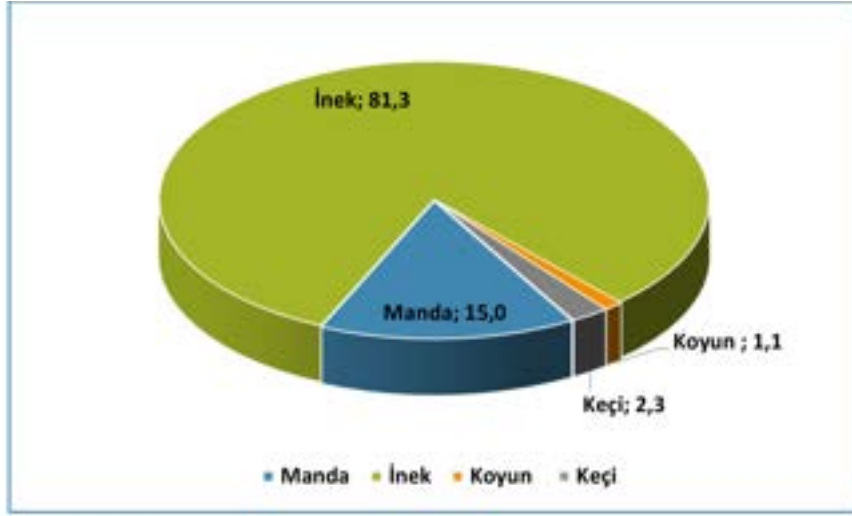
FAO'ya göre 2020 yılında 911 milyon ton olan dünya süt üretimi (inek, manda, koyun, keçi) 2021 yılında %0,41 oranında artarak 915 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 33).

Tablo 33: 2015-2021 Yılları Arası Bazı Ülkelerin İnek, Manda, Koyun ve Keçi Hayvan Varlığı, Süt Üretimi ve Süt Verimi Genel Tablo

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2015-2021 Değişim %
Sığır	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	270	273	270	270	272	277	277	1,5
	Süt üretimi (milyon ton)	667	671	685	701	715	742	746	11,2
	Süt verimi (kg/baş)	24.680	24.521	25.356	25.914	26.213	26.813	26.920	9,8
Manda	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	65	67	68	70	71	70	71	6,0
	Süt üretimi (milyon ton)	116	120	126	132	137	137	138	15,0
	Süt verimi (kg/baş)	1,79	1,80	1,86	1,90	1,94	1,97	1,95	8,1
Koyun	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	238	246	246	248	257	256	259	5,3
	Süt üretimi (milyon ton)	10	10	10	10	11	10	11	7,0
	Süt verimi (kg/baş)	42	41	42	42	41	41	41	-1,9
Keçi	Sağılan hayvan varlığı (milyon baş)	204	207	210	214	224	222	220	6,3
	Süt üretimi (milyon ton)	19	19	20	20	20	21	20	5,3
	Süt verimi (kg/baş)	92	94	96	96	91	95	94	0,6

Kaynak: FAO

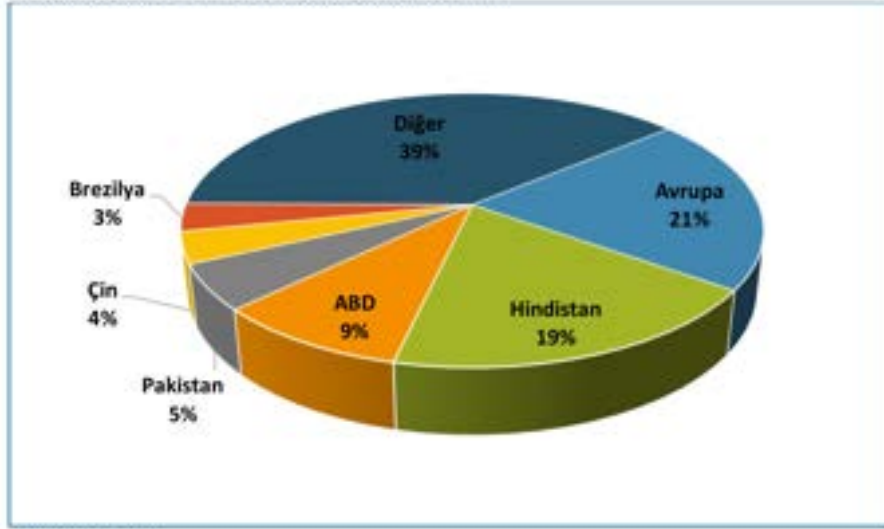
Grafik 35: 2021 Yılı Türlerle Göre Dünya Süt Üretimi

Kaynak: FAO

Toplam süt üretiminde 2021 yılında en büyük payı %81 (746 milyon ton) ile inek sütü alırken, manda sütü %15 (138 milyon ton), koyun sütü %1 (11 milyon ton) ve keçi sütü %2 (21 milyon ton) paya sahiptir (Grafik 35).

Grafik 36: 2021 Yılı Ülkelere Göre Süt Üretimi

Kaynak: FAO

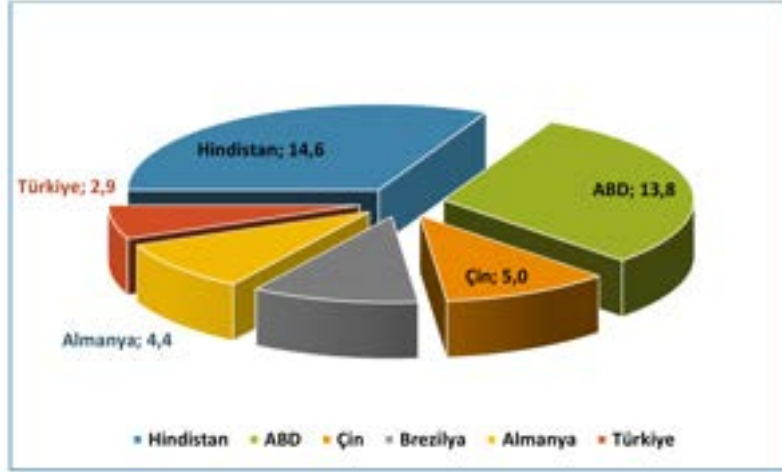
Dünya süt üretiminde (koyun, keçi, inek, manda) AB-28 %21 üretim payı ile ilk sırada yer alırken %19 ile Hindistan ikinci sırada yer almaktadır. Dünyanın en büyük süt üreticisi olan AB 2021 yılında %0,44 düşükle 233 milyon ton olarak gerçekleşirken, ikinci en büyük üretici olan Hindistan 2021 yılı üretimi %0,57 düşükle 209 milyon ton olmuştur.

AB, Hindistan ve ABD dünya süt üretiminin (inek, manda, koyun, keçi) yaklaşık %49'unu oluşturmaktadır (Grafik 36).

3.2.1 İnek Sütü

FAOSTAT (Gıda ve Tarım Örgütü) verilerine göre, 2021 yılında dünya inek sütü üretimi önceki yıla kıyasla %0,17 oranında artarak 744 milyon ton olmuştur. Dünya inek sütü üretiminin yarısından fazlasını AB, ABD, Hindistan, Brezilya ve Çin tarafından sağlanmıştır. Türkiye dünya süt üretiminde %2,9'luk payı ile 10. sırada yer almaktadır (Grafik 37) (Tablo 34).

Grafik 37: 2021 Yılı Ülkelerin İnek Sütü Üretimi

Tablo 34: 2020-2021 Yılı Ülkelerin İnek Sütü Üretimi Tablosu

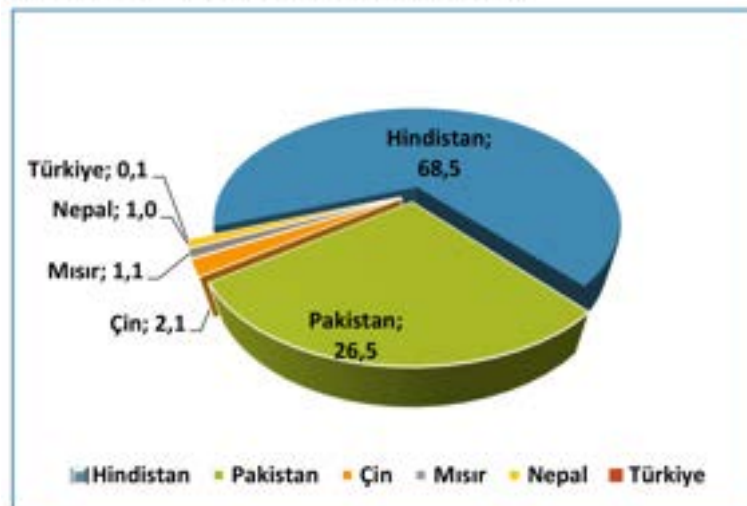
Sıra	Ülkeler	2020 (bin ton)	2021 (bin ton)
1	Hindistan	108.306	108.300
2	ABD	101.291	102.629
3	Çin	34.400	36.827
4	Brezilya	36.508	36.364
5	Almanya	33.164	32.506
10	Türkiye	21.749	21.370
	DÜNYA	742.425	743.656

Kaynak: FAO

3.2.2 Manda Sütü

FAOSTAT verilerine göre, 2021 yılında dünya manda sütü üretimi önceki yıla göre % 0,3 azalarak 138 milyon ton olmuştur.

Grafik 38: 2021 Yılı Ülkelerin Manda Sütü Üretimi

Kaynak: FAO

Hindistan ve Pakistan dünya manda sütü üretiminin %95'ini gerçekleştirirken, Türkiye 63 bin ton ile dünyada 12. sırada yer almıştır. Manda sütü üretiminde ilk sırada yer alan Hindistan üretimde 94 milyon tona ulaşmıştır (Grafik 38) (Tablo 35).

Tablo 35: 2020-2021 Yılı Ülkelerin Manda Sütü Üretimi Tablosu

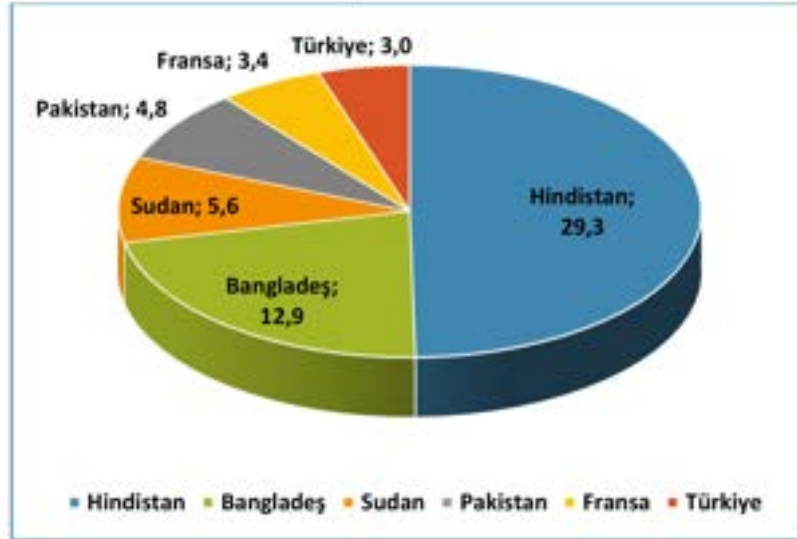
Sıra	Ülkeler	2020 (bin ton)	2021 (bin ton)
1	Hindistan	95.391	94.383
2	Pakistan	35.393	36.444
3	Çin	2.922	2.905
4	Mısır	1.265	1.567
5	Nepal	1.380	1.419
12	Türkiye	64	63
DÜNYA		137.376	137.760

Kaynak: FAO

3.2.3 Keçi Sütü

Dünya keçi sütü üretimi 2021 yılında %1,5'lik düşüşle 20,698 milyon tona gerilemiştir. Dünya üretiminin %42,2'sini Hindistan ve Bangladeş gerçekleştirmektedir. Türkiye 622 bin ton keçi sütü üretimi ile 6. sırada yer almaktadır (Grafik 39) (Tablo 35).

Grafik 39: 2021 Yılı Ülkelerin Keçi Sütü Üretimi

Kaynak: FAO

Tablo 36: 2020-2021 Yılı Ülkelerin Keçi Sütü Üretimi Tablosu

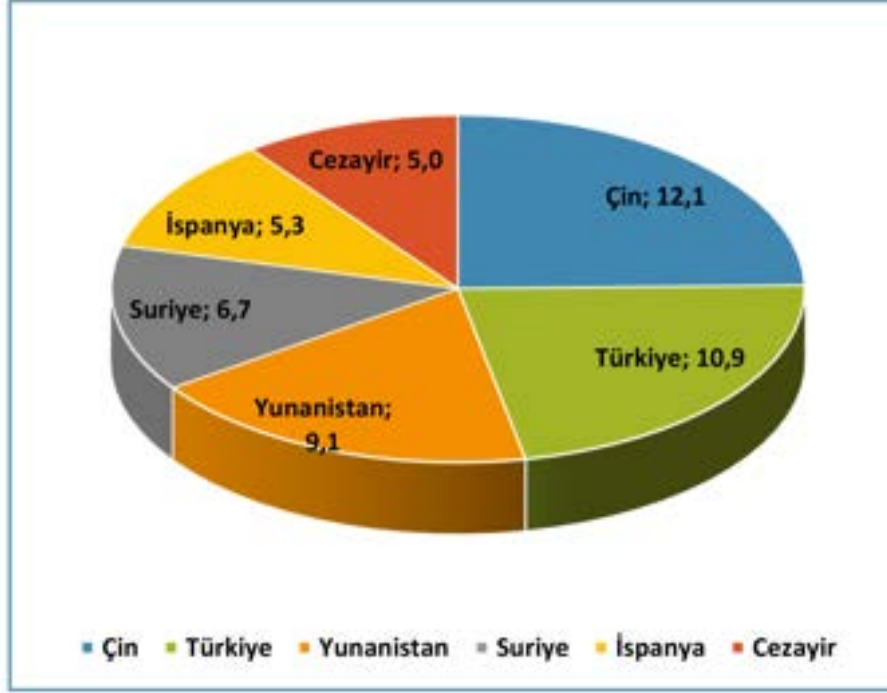
Sıra	Ülkeler	2020 (bin ton)	2021 (bin ton)
1	Hindistan	6.261	6.070
2	Bangladeş	2.625	2.668
3	Sudan	1.165	1.155
4	Pakistan	965	991
5	Fransa	709	709
6	Türkiye	589	622
DÜNYA		21.012	20.698

Kaynak: FAO

3.2.4 Koyun Sütü

Dünya koyun sütü üretimi 2021 yılında, 2020 yılına göre sınırlı bir düşüşle 10.495 bin ton olarak gerçekleşmiştir. AB, dünya koyun sütü üretiminin %28 gibi büyük bir payını karşılarken Çin dünya koyun sütünün %12,1'lik kısmını üretmektedir. Türkiye 1.143 bin ton ile koyun sütü üretimi ile Çin'den sonraki en büyük üreticidir (Grafik 40) Tablo (36).

Grafik 40: 2021 Yılı Ülkelerin Koyun Sütü Üretimi

Kaynak: FAO

Tablo 37: 2020-2021 Yılı Ülkelerin Koyun Sütü Üretimi

Sıra	Ülkeler	2020 (bin ton)	2021 (bin ton)
1	Çin	1.211	1.273
2	Türkiye	1.101	1.143
3	Yunanistan	945	951
4	Suriye	705	703
5	İspanya	556	560
6	Cezayir	592	524
DÜNYA		10.475	10.495

Kaynak: FAO

3.3 Dünyada Süt İşletmeleri

Geçtiğimiz birkaç bin yılda, süt ürünlerinin işlenmesi, fermente edilmesi ve tüketilmesi söz konusu olduğunda inanılmaz miktarda yaratıcılık ve yenilik yaşandı. 2021'de dünya çapındaki süt ürünleri pazarının değerinin yaklaşık 871 milyar ABD doları olduğu tahmin ediliyor ve bunun 2026 yılına kadar 1.128 milyar dolara çıkması bekleniyor.

Üretim açısından süt ürünlerinin büyük çoğunluğu inek sütü ile yapılmaktadır. Hindistan, 58 milyon inek ile herhangi bir ülkenin en fazla süt ineğine sahip olduğu listenin başında yer alırken, dünyanın önde gelen inek sütü üreticisi Avrupa'dır ve onu Amerika Birleşik Devletleri ve Hindistan izlemektedir. Doğu Asya ülkeleri uzun bir süt tüketim geçmişine sahip olmasa da son yıllarda Çin, son on yılda yerli süt üretim hacmini altı milyon artırdı.

Ne kadar etkileyici olsalar da, ailelerin sahip olduğu küçük mandıra çiftliklerinin günleri çoktan geride kaldı ve şimdi Dairy Farmers of America ve Fonterra gibi devasa şirketler küresel süt ürünleri pazarında önemli paylara sahip. Dünyanın en büyük yiyecek ve içecek şirketlerinden biri olan Nestlé Group, 2021'de süt ürünü satışlarından yaklaşık 11 milyar İsviçre francı kazandı ve süt ürünlerini çok uluslu şirketler için dördüncü en büyük ürün kategorisi haline getirdi.¹

Dünyada tarım işletmeleri olarak üretim faaliyeti içinde süt hayvancılığı yapan işletmelerde ölçek büyüklüğü küçüktür. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki bu durum farklılığı yanında özellikle süt ve süt ürünleri işletme sanayiinde ve pazarlamasında önemli marka sahibi firmaların yer aldığı görülmektedir. Bazıları çok uluslu niteliğe sahip bu firmalarda çeşitli süt ve süt ürünleri üretilmekte ve Dünya'nın birçok alanına pazarlanmaktadır. Firmaların bazıları yatırım yaptıkları ülkelerde yerli girişimcilerle ortaklıklar kurarak faaliyetlerini geliştirmektedirler.

Tablo 38: 2021 Yılı Majör Üretici Şirketlerin Ciroları

Sıra	Şirket	Ülke	2021 Ciro (milyar ABDS)
1.	Lactalis	Fransa	26
2.	DFA	ABD	19,3
3.	Yili	Çin	17,1
4.	Danone	Fransa	15,5
5.	Fonterra	Yeni Zelanda	14,8
6.	Mengniu	Çin	13,7
7.	FrieslandCampina	Hollanda	13,6
8.	Arla Foods	Danimarka	13,2
9.	Saputo	Kanada	12,9
10.	Nestle	İsviçre	11,7

Kaynak: IDF,2021

Tablo 38'de belirtilen bu firmalar gelişmiş ülke kökenlidir ve bazılarının farklı ülkelerle iş birliği yaptıkları görülmektedir. Dünyada süt ve süt ürünleri üretimi yapan lider firma 26 milyar Dolar ciro ile Lactalis olurken 19,3 milyar Dolar ciro ile DFA ise ikinci sıradadır.

3.4 Süt ve Süt Ürünleri Üretimi

IDF'in (The World Dairy Situation) Genel Bakış 2021'de küresel süt üretimi, %2,1'lik ortalamanın altında bir büyüme göstererek (2020 yılı için artış yıl dahil: %2,4) 931 milyon tonluk bir hacme ulaştı. Bu durum kısmen, özellikle önemli ihracatçı bölgelerde artan enerji tüketimi, hayvan yemi ve gübre maliyetlerinin neden olduğu zorlu arz durumunu yansıtmaktadır. COVID-19'un ikinci yılında küresel süt ve süt ürünleri sektörü üzerinde yalnızca sınırlı bir etkisi oldu. Her yıl ortalama olarak yaklaşık 20 milyon ton fazladan süt artışı göz önüne alındığında, 2025 yılında 1 milyar tonluk sınırın aşılması muhtemeldir.

Tablo 39: 2017- 2021 Yılları Arası Dünya Süt Ürünleri Üretimleri

DÜNYA SÜT ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ					
Milyon ton	2017	2018	2019	2020	2021
İçme sütü	127	123	122	123	123
Tereyağı	11,4	11,8	12,1	12,5	12,6
Peynir	20,9	21,5	21,7	22,2	22,9
Yağsız süt tozu	4,8	4,8	4,9	5	4,9
Yağlı süt tozu	4,7	4,8	4,7	4,9	4,9

Kaynak: IDF,2022

¹(Küresel Süt Endüstrisi-İstatistikler ve Gerçekler. M. Shahbandeh)

Sütün az olduğu bölgelerde, özellikle Asya ve gelişmekte olan süt ve süt ürünleri pazarlarındaki üretim, küresel süt fiyatları ve COVID ile ilgili olumlu gelişmelerle desteklenen yerel talepteki güçlü büyüme ile gelişmektedir. Diğer büyüme alanı ise 2015-2021 döneminde yıllık %5 büyüme oranına sahip olan manda sütü üretimidir. Bu oran, inek sütünün büyüme oranının (%1,9) iki katından fazladır. Manda sütündeki üretim artışı, küresel süt üretimindeki payının 2021’de kademeli olarak neredeyse %16’ya (2015’te %13) yükselmesine neden oldu.

Tablo 40: Bazı Ülkelerde İçme Sütü Üretimleri

BAZI ÜLKELERDE İÇME SÜTÜ ÜRETİMİ				
Milyon ton	2019	2020	2021	2020/21 % değ
AB-27	22 999	23 680	23 028	-2,80%
İngiltere	6 408	6 357	6 264	-1,50%
Almanya	4 597	4 635	4 446	-4,10%
Fransa	2 975	3 047	2 801	-8,10%
Çin	16 792	17 740	18 560	4,60%
Japonya	3 679	3 681	3 683	0,1%
Avustralya	2 542	2 500	2 450	-2,00%
Türkiye	1 469	1 613	1 523	-5,60%
Arjantin	1 381	1 419	1 377	-3,00%
Abd	21 098	20 654	20 111	-2,60%
Hindistan	13 996	13 567	14 534	7,10%

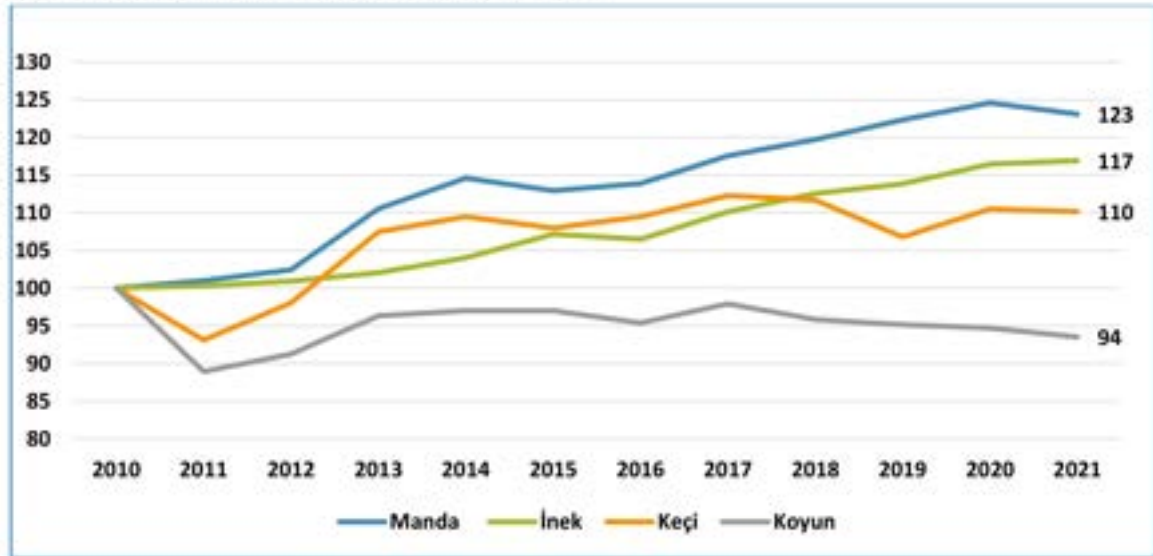
Kaynak: IDF,2021

Dünya içme sütü üretimi 2021 yılında, 2020 yılına göre sınırlı bir düşüş olmuştur. Çin ve Hindistan başta olmak üzere nüfus ve gelir artışına bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerde yıllık artışlar yüksek olmuştur. 2021/22 yılında içme sütü üretiminde Çin’de; %4,6, Hindistan’da %7,10 artarken Türkiye’de: %7,1’lik düşüş olmuştur. En fazla üretim yaklaşık 23 milyon ton ile AB ülkelerinde olmuştur (Tablo 40).

3.5 Süt Verimi

2010-2021 döneminde, dünya süt veriminde en yüksek artış %23 ile manda sütünde olup %17 ile inek sütü onu takip etmektedir. Koyun sütü veriminde %6 düşüş yaşanırken, keçi sütü veriminde %10 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 41).

Grafik 41: 2010-2021 Yılları Arası Dünya Süt Verim Endeksi

Kaynak: FAO

Dünya süt üretimi 2021 yılında süt verim artışına bağlı olarak değil sağılan hayvan sayısındaki artışa bağlı olarak artmıştır. Gelişmekte olan birçok ülkede, düşük kaliteli yem kaynakları, hastalıklar, pazarlara ve hizmetlere (örn. sağlık, kredi ve eğitim) sınırlı erişim ve süt hayvanlarının süt üretimi için düşük genetik potansiyeli süt ürünleri verimliliğini sınırlamaktadır. Gelişmiş ülkelerden farklı olarak, birçok gelişmekte olan ülke, sütçülük için elverişsiz olan sıcak ve/veya nemli iklimlere sahiptir. Birçok ülkede verimliliği artırmaya yönelik hayvan ırk ıslah çalışması yapılmaktadır.

3.5.1 2021 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi

İnek sütü veriminde 2021 yılı verilerine göre dünya ortalaması 2.692 kg/baş iken en yüksek inek sütü veriminin görüldüğü İsrail'de ise 12,736 kg/baş'tır. ABD'de 10.869 kg/baş olan inek sütü verimi AB ülkelerinden Estonya'da 10,020 kg/baş olmuştur. Önemli süt üreticileri olan Hindistan ve Pakistan'da inek sütü verimi dünya ortalamasının altında kalmaktadır.

Türkiye'de yıllık, 3.327 kg/baş inek sütü verimi, 59 kg/baş koyun sütü verimi ve 114 kg/baş keçi sütü verimi ile dünya ortalamasının üzerindeyken 817 kg/baş manda sütü verimi ile dünya ortalamasının altında kalmaktadır (Tablo 41).

Tablo 41: 2021 Yılı Bazı Ülkelerin İnek, Manda, Koyun ve Keçi Sütü Verimleri

	İnek sütü verimi (kg/baş)		Manda sütü verimi (kg/baş)		Keçi sütü verimi (kg/baş)		Koyun sütü verimi (kg/baş)
İsrail	12.736	İran	2.844	Hollanda	729	İsviçre	449
S.Arabistan	12.625	Mısır	2.365	İsviçre	630	Avusturya	374
Amerika	10.869	Pakistan	2.297	Fransa	603	Portekiz	284
Güney Kore	10.037	Hindistan	2.101	Norveç	581	İspanya	246
Danimarka	10.096	Suriye	1.772	Belarus	492	Fransa	222
Estonya	10.020	Malezya	1.389	Ukrayna	425	Kuveyt	219
Kanada	9.646	Bulgaristan	1.172	Avusturya	416	Yunanistan	177
İspanya	9.425	Türkiye	817	Litvanya	414	Slovenya	163
İsveç	9.287			Jameika	358	Malta	162
Hollanda	9.148			Rusya	339	Sırbistan	154
Çekya	9.135			Çin	331	Montenegro	136
Japonya	8.913			Montenegro	308	BosnaHersek	108
Portekiz	8.675			Sırbistan	306	Kazakistan	106
Yunanistan	8.566			Bahamalar	295	Ermenistan	105
Almanya	8.482			İsrail	279	İtalya	103
Belçika	8.253			İspanya	279	Filistin	99
İngiltere	8.187			Türkiye	114	Azerbaycan	96
Lüksemburg	8.123					Tunus	84
Güney Kıbrıs	8.123					Macaristan	84
Arjantin	7.565					Türkiye	59
Türkiye	3.327						
Dünya	2.692	Dünya	1.951	Dünya	94	Dünya	41

Kaynak: FAO

3.6 Süt Ticareti

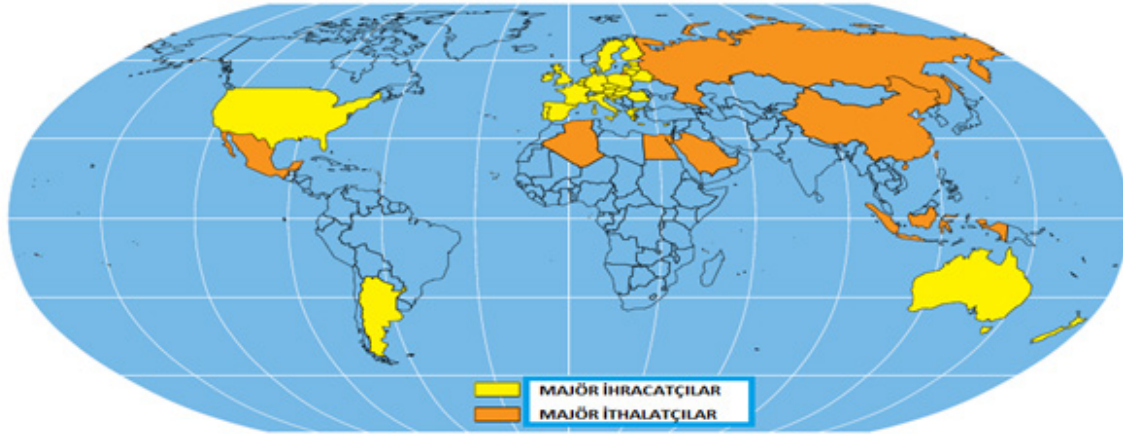
Geçen yılki hızlı artışın ardından dünya süt ürünleri ticaretinin 2022'de bir miktar düşmesi bekleniyor.

Dünya süt ürünleri ticaretinin 2022'de 88 milyon ton (süt eşdeğeri) olacağı ve 2021'de keskin bir şekilde artan ticaret hacmine göre %0,4 düşüş olacağı tahmin ediliyor. Öngörülen düşüş, diğerleri arasında çatışmalar, ekonomik gerilemeler ve tüketicilerin düşük satın alma gücünden kaynaklanan Ukrayna, Sri Lanka, Rusya Federasyonu, Nijerya, Brezilya ve Vietnam tarafından beklenen düşük ithalata bağlanabilir. Bununla birlikte, bu düşüşlerin Çin'in ve daha az ölçüde Endonezya, Tayland ve Meksika'nın artan alımlarıyla dengeleneceği ve Birleşik Krallık, Cezayir, Filipinler ve Suudi Arabistan'da birincil olarak artan tüketici talebi nedeniyle toparlanma olacağı tahmin ediliyor. Dünyanın en büyük süt ürünleri ithalatçısı olan Çin'de ithalatın 2022'de %1,2 artarak 20,9 milyon tona çıkacağı tahmin ediliyor. Ancak bu büyüme oranı, 2021'de kaydedilen %22,2'den çok daha yavaş olup beklenen yerli süt üretimi artışı, ekonomik büyümedeki yavaşlama ve gıda hizmetlerinde karantinaya bağlı kesintilerle bağlantılı olarak zayıf yağsız süt tozu ve peynir talebinden kaynaklanmaktadır.

Yeni Zelanda ve Avustralya'nın, büyük ihracatçılar arasındaki konumlarında düşüş olacağı tahmin ediliyor ve bu da güç ihracat olanaklarını yansıtıyor. Ukrayna, Malezya, Rusya Federasyonu ve Uruguay'dan daha düşük sevkiyatlar bekleniyor. Bu düşüşlerin Avrupa Birliği, İran İslam Cumhuriyeti, Türkiye, Birleşik Krallık ve Hindistan'dan beklenenin üzerinde yüksek sevkiyatlarla telafi edileceği tahmin ediliyor.

Başlıca süt ürünleri arasında, tam yağlı süt tozundaki uluslararası ticaretin daralması tahmin edilirken, yağsız süttozu, peynir ve peynir altı suyu tozunun genişlemesi bekleniyor. Bu arada, küresel tereyağı ticaretinin istikrarlı kalması muhtemeldir. Bu değişikliklerle birlikte, süt tozları küresel ticaretin yaklaşık %47'sini (süt eşdeğerlerinde), peynir, peynir altı suyu ve tereyağı sırasıyla %18, %16 ve %8'i oluşturmaktadır.

Kaynak: Food Outlook Kasım 2022

3.6.1 Süt Eşdeğeri İhracat

Dünya süt ürünleri ihracatının yaklaşık %80'i Yeni Zelanda, AB ve ABD tarafından yapılmaktadır. En büyük süt ürünleri ihracatçısı olan Yeni Zelanda, gerçekleştirdiği süt üretiminin %90'ını ihraç etmektedir (Tablo 42).

Tablo 42: 2021-2022 Yılı Dünya Süt Eşdeğeri İhracatı

Dünya Süt İhracatı (Bin Ton-Süt Eşdeğeri)		
	2021	2022
Dünya	88.056	85.106
AB	34.690	32.496
Okyanusya	23.619	21.937
ABD	13.626	13.823
Belarus	4.510	4.113
Ukrayna	466	358
Birleşik Krallık & Kuzey İrlanda	2.882	2.928

Kaynak: Food Outlook Kasım 2022

3.6.2 Süt Eşdeğeri İthalat

Süt eşdeğeri olarak süt ve süt ürünleri ithalatı 2022 yılında 84,441 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Çin, Avrupa ve Meksika en önemli süt ürünleri ithalatçılarıdır (Tablo 43).

Tablo 43: 2021-2022 Yılı Dünya Süt Eşdeğeri İthalatı

Dünya Süt İthalatı (Bin Ton-Süt Eşdeğeri)		
	2021	2022
Dünya	87.365	84.441
AB	11.958	12.122
Çin	20.695	17.648
Okyanusya	1.611	1.509
Birleşik Krallık & Kuzey İrlanda	3.484	3.695
ABD	2.014	2.182
Cezayir	3.036	3.101
Endonezya	3.348	3.650
Meksika	3.911	4.902

Kaynak: Food Outlook Kasım 2022

3.6.3 Süt Tozu Ticareti

Tam yağlı süt tozu küresel ticaretinin, 2021'e göre %4,9 düşüşle 2022'de 2,6 milyon ton olacağı tahmin ediliyor (Tablo 44).

Sri Lanka, Nijerya ve Brezilya'nın ekonomik büyümelerindeki yavaşlama nedenleri arasında, gıda hizmet sektöründeki yavaş büyüme ve tüketicilerin satın alma gücünü zorlayan enflasyon baskısı yer almaktadır. Buna karşılık Çin, Endonezya ve Suudi Arabistan'ın daha fazla tam yağlı süt tozu satın alması beklenmektedir. Dünyanın en büyük tam yağlı süt tozu ithalatçısı olan Çin'in 2022'de yaklaşık %2 daha fazla tam yağlı süt tozu satın alarak toplam hacmini 944.000 tona ve küresel ithalatını %35'e çıkaracağı tahmin ediliyor.

Küresel tam yağlı süt tozu ticaretinde beklenen düşüşle birlikte, Yeni Zelanda, Avrupa Birliği ve Uruguay'dan yapılan sevkiyatların da düşmesi bekleniyor. Yeni Zelanda'daki düşüş, ülkedeki sıkı süt üretim koşullarını yansıtıyor. Avrupa Birliği'nde düşüş, sütün kâr marjı daha yüksek olan başta peynir olmak üzere diğer süt ürünlerine daha fazla tahsis edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 44: 2021-2022 Yılı Yağlı Süt Tozu Ticareti

Yağlı Süt Tozu İhracatı	2021	2022	Değişim %
Dünya	2.757	2.623	-4,86
Avrupa Birliği	298	283	-5,03
Arjantin	145	148	2,07
Okyanusya	1.617	1.501	-7,17
Uruguay	143	141	-1,40

Kaynak: Food Outlook Nisan 2022

Yağsız süt tozu ticaretinin, büyük ölçüde Asya talebine bağlı olarak genişlemesi bekleniyor.

2022'de küresel yağsız süt tozu pazar ticaretinin, 2021'e göre %2,1 artışla 2,7 milyon ton olacağı tahmin ediliyor (Tablo 45).

Yemen, Bangladeş ve Rusya Federasyonu, Endonezya, Tayland ve Filipinler'in yağsız süt tozu ithalatlarının artan tüketici talebi nedeniyle artması öngörülmektedir. Cezayir'in yağsız süt tozu ithalatının 2021'deki düşüşün ardından büyük olasılıkla toparlanacağı ön görülüyor. Sınırlı yerel üretim, ekonomik koşullardaki olası iyileştirmeler ve COVID-19 kısıtlamalarının gevşetilmesiyle birlikte Meksika ve Mısır'ın yağsız süt tozu ithalatını artırması bekleniyor. Çin'de 2021'de keskin bir artışın ardından, yağsız süt tozu ithalatının, geçen yıla göre yüksek arz mevcudiyeti ve yüksek ithalat fiyatları nedeniyle iç talepteki yavaşlamayı yansıtarak 2022'de %3,3 oranında azalması bekleniyor. İthalattaki düşüşe rağmen Çin, en büyük yağsız süt tozu ithalatçısı olmaya devam ediyor. Vietnam ve Bangladeş'te, daha yüksek enflasyon nedeniyle 2022'de ithalat düşebilir ve bu da hanehalkı harcamalarını olumsuz etkileyebilir. Rusya Federasyonu'nun yağsız süt tozu ithalatının, artan yerli üretimle birlikte ılımlı bir şekilde düşmesi bekleniyor.

İhracatla ilgili olarak, mevcut sütü tereyağı-yağsız süt tozu üretim karışımına tahsis etmenin kârlılığı göz önüne alındığında, Yeni Zelanda, İran İslam Cumhuriyeti, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin yerel üretimdeki olası artışlar nedeniyle daha fazla yağsız süt tozu ihraç etmesi bekleniyor.

Buna karşılık, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'dan yapılan yağsız süt tozu ihracatının 2021'deki yüksek ihracat seviyelerinden düşeceği, ancak tarihsel trend seviyelerinin üzerinde kalacağı tahmin ediliyor.

Tablo 45: 2021-2022 Yılı Yağsız Süt Tozu Ticareti

Yağsız Süt Tozu İhracatı	2021	2022	Değişim %
Dünya	2.673	2.730	2,13
ABD	894	864	-3,36
Avrupa Birliği	788	812	3,05
Yeni Zelanda	326	351	7,67
Avustralya	156	144	-7,69

Kaynak: Food Outlook Nisan 2022

3.6.4 Tereyağı Ticareti

Tereyağı ticaretinin 2022'de bir miktar artacağı öngörülmüyor. Küresel tereyağı ticaretinin 2022'de marjinal bir artışla 1 milyon tona yükseleceği tahmin ediliyor (Tablo 46).

Bunun başlıca nedeni Yeni Zelanda, Türkiye, Hindistan ve Suudi Arabistan'dan yüksek ihracat ve Ukrayna, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'tan daha düşük ihracatla dengeleniyor olmasıdır.

Ukrayna'dan yapılan tereyağı ihracatı, devam eden savaştan büyük ölçüde etkilenecek yaklaşık %50 düşebilir. Aynı zamanda, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık'tan yapılan sevkیاتlar, iç talepteki olası artışlarla birlikte sınırlı süt üretimi artışına bağlı olarak düşebilir. Sıkışık arz ve Ukrayna'dan yapılan ihracatın durmasından dolayı, Hindistan gibi kısa sürede üretimi artırma kapasitesine sahip ve stokları olan bazı ülkeler 2022'de ağırlıklı olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya yönelik ihracatlarını artırabilir. Dünyanın en büyük üçüncü tereyağı ihracatçısı olan Belarus, Rusya Federasyonu'na ait mevcut ihracat hacimlerini koruyabilir.

Tablo 46: 2021-2022 Yılı Tereyağı Ticareti

Tereyağı İhracatı	2021	2022	Değişim %
Dünya	1.019	1.021	0,20
Avrupa Birliği	262	263	0,38
Yeni Zelanda	398	408	2,51
Belarus	87	88	1,15
Birleşik Krallık	52	50	-3,85
ABD	58	55	-5,17

Kaynak: Food Outlook Nisan 2022

3.6.5 Peynir Ticareti

Küresel peynir ticaretinin 2022'de artması bekleniyor. 2022'de dünya peynir ihracatının, Birleşik Krallık, Meksika, Suudi Arabistan, Kore Cumhuriyeti, El Salvador, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından beklenen daha büyük ithalatların etkisiyle 2021'e göre %1 artışla 3,6 milyon ton olacağı tahmin ediliyor (Tablo 47).

Bu artışların büyük ölçüde Rusya Federasyonu, Avustralya, Filipinler, Çin, Şili ve Japonya tarafından yapılan önemli ithalat kısıntıları ile dengelenmesi muhtemeldir. Birleşik Krallık, gümrük kontrolünün esnetilmesine bağlı, başta Avrupa Birliği olmak üzere peynir ithalatında kısmi bir toparlanmaya doğru ilerliyor. Ayrıca Meksika, gıda işleme sektörünün canlanmasına bağlı daha fazla peynir ithal edebilir. Benzer şekilde, popüleritesi artan peynirin Suudi Arabistan'ın ithalatını artırması bekleniyor. Çin'de ekonomik yavaşlama, COVID-19 kısıtlamaları ve tedarik zincirini kesintiye uğratan ve iç talebi düşüren karantinalar nedeniyle 2022'de peynir ithalatının azalması bekleniyor. Buna karşılık, Rusya Federasyonu, düşük tüketici alım gücü nedeniyle daha az peynir ithal edebilirken, kur dalgalanması ve yüksek fiyatlar Filipinler'in peynir alımlarını azaltabilir.

Tablo 47: 2020-2021 Yılı Peynir Ticareti

Peynir İhracatı	2021	2022	Değişim %
Dünya	3.525	3.561	1,02
Avrupa Birliği	1.385	1.413	2,02
ABD	407	421	3,44
Yeni Zelanda	358	352	-1,68
Belarus	298	299	0,34
Birleşik Krallık	154	164	6,49

Kaynak: Food Outlook Nisan 2022

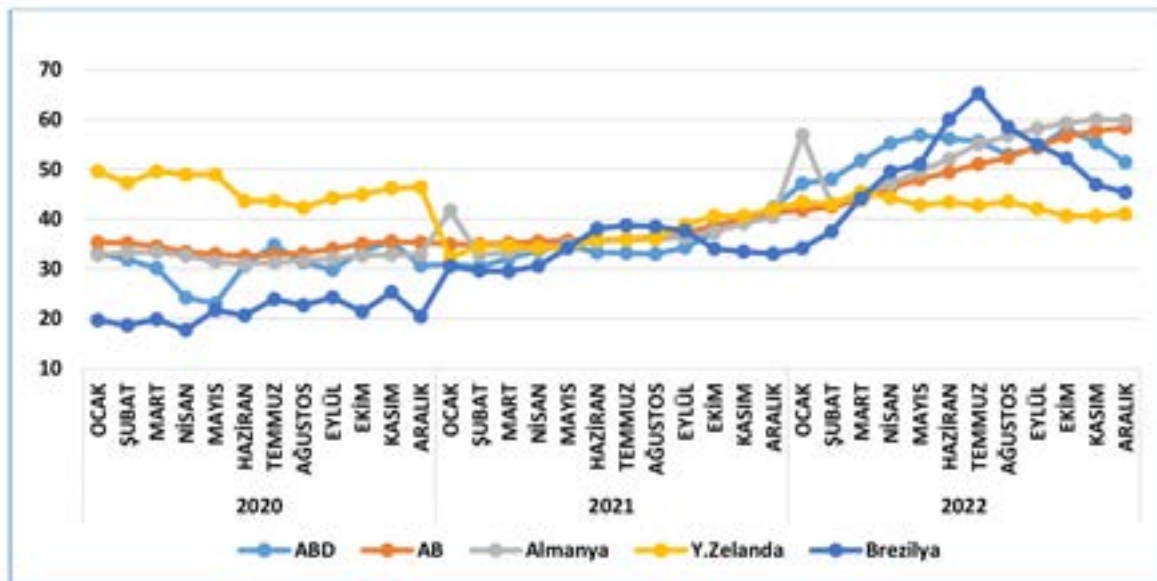
Kısıtlı süt üretimine rağmen, dünyanın en büyük peynir ihracatçısı olan Avrupa Birliği'nde işleyiciler mevcut süt arzının büyük bir kısmını peynir üretimine ve artan küresel talebe yönlendirdikçe ihracatı artıracak tahmin ediliyor. Meksika'dan gelen güçlü talep göz önüne alındığında, Amerika Birleşik Devletleri de daha fazla peynir ihraç edebilir. İngiltere özellikle Avrupa Birliği'ne peynir ihracatını artırabilir. Buna karşılık Yeni Zelanda'da peynir ihracatı ılımlı bir şekilde düşebilir. Mısır, sınırlı ihracat olanakları nedeniyle sevkiyatları azaltabilir.

3.7 Süt Fiyatları

3.7.1 Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları

2020 yılı ikinci yarısından itibaren ABD'de süt fiyatlarında artış gözlemlenirken, 2021 yılında ABD'de fiyatlar Covid-19 etkisiyle yılın ilk çeyreğinde düşmüş, ikinci çeyrek ile birlikte yükselişe geçmiştir. 2021 yılı son çeyreğinde fiyat artışları devam etmiştir. Yeni Zelanda ve AB'de ise anormal fiyat dalgalanmaları yaşanmamıştır (Grafik 42) (Tablo 48).

Grafik 42: 2020-2022 Yılları Arası Çiğ Süt Fiyatları (€/100Kg)

Kaynak: CLA

Tablo 48: 2021-2022 Yılı Bazı Ülkelerin Çiğ Süt Fiyatları

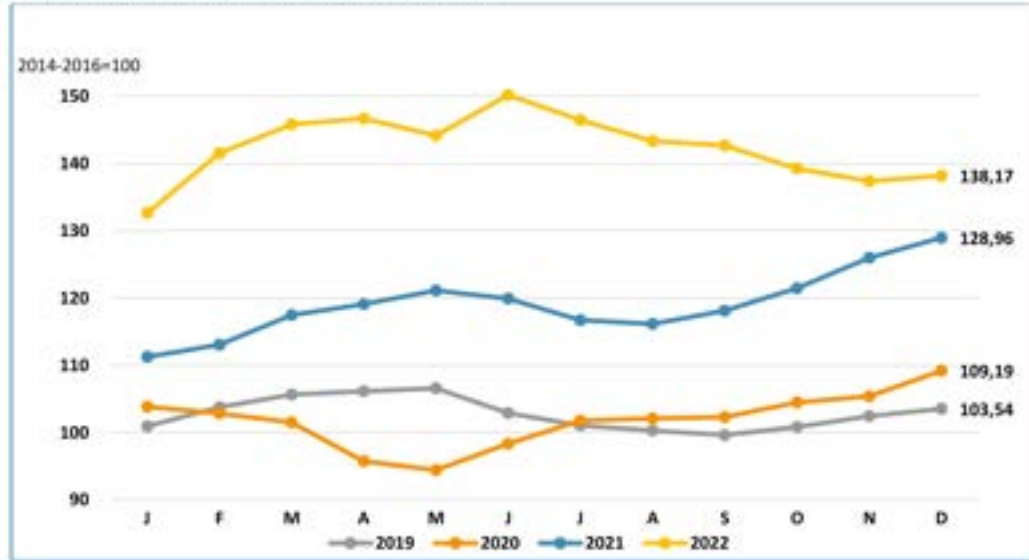
ÜLKELER	2020	2021	2022	2021-2022
	€	€	€	% Değişim (€)
AB	34,1	36,76	50,22	36,6
ABD	35,19	34,86	53,61	53,8
Almanya	32,84	35,7	52,31	46,5
Arjantin	23,29	26,95	36,34	34,8
Brezilya	29,2	33,88	49,91	47,3
Fransa	34,72	36,21	43,63	20,5
Japonya	86,81	80,7	75,35	-6,6
İngiltere	32,13	36,1	51,62	43,0
Şili	32,07	35,1	41,75	18,9
Uruguay	26,07	29,9	39,83	33,2
Yeni Zelanda	30,56	37,46	42,37	13,1

Kaynak: CLAL

3.7.2 FAO Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları

Süt ve süt ürünleri fiyat endeksi 2021 yılında Covid-19 nedeniyle artmaya başlayan hammadde fiyatları 2022 yılında en yüksek fiyatına ulaşmış ve düşmeye başlamıştır (Grafik 43).

Grafik 43: 2019-2022 FAO Süt ve Süt Ürünleri Endeksi

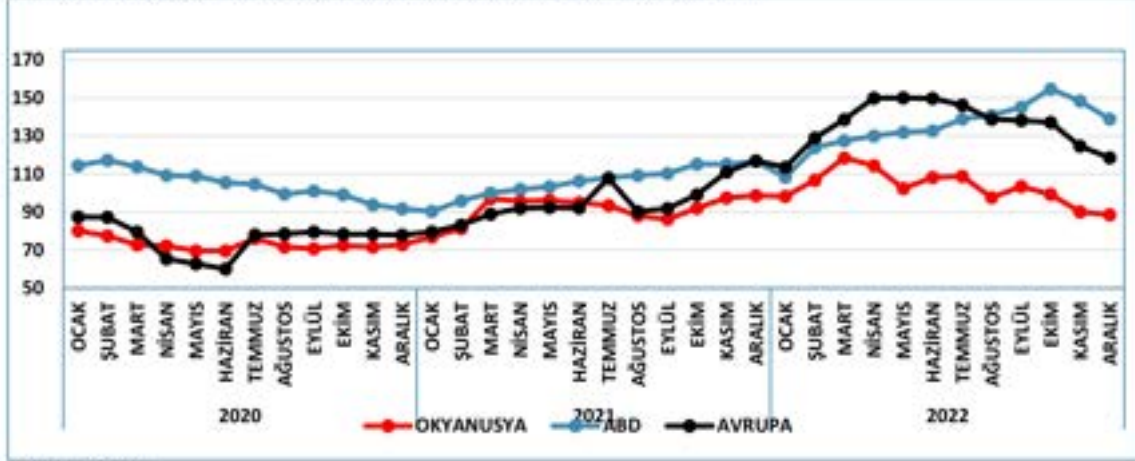

Kaynak: FAO

Grafik 44: 2012-2022 FAO Süt Ürünleri Fob Fiyatları

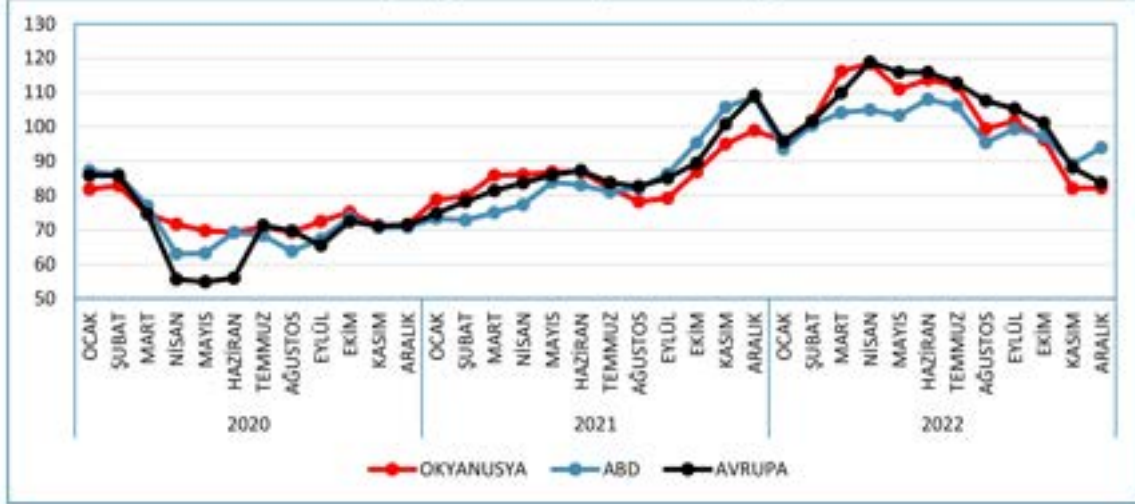

Grafik 45: 2020-2022 Yılları Arası Dünya Yağlı Süt Tozu Fiyatı Endeks Grafiği

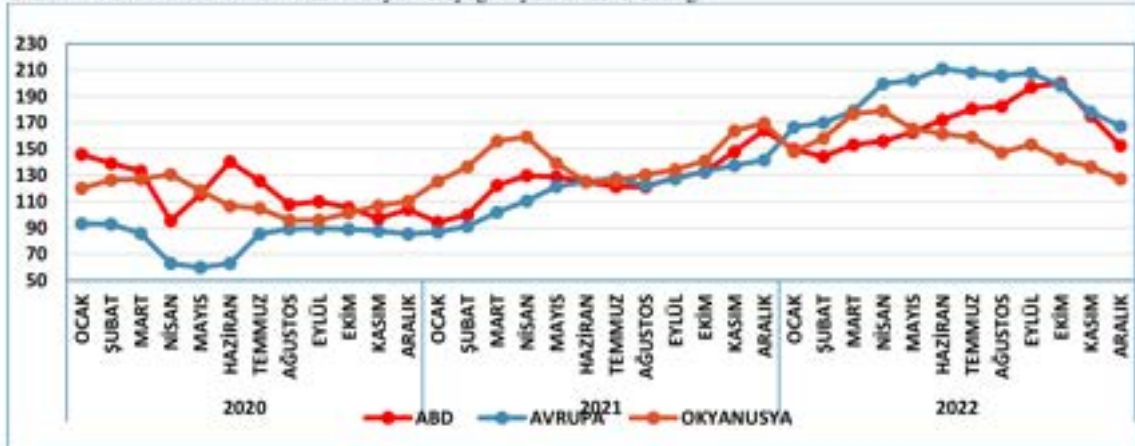
Kaynak: CLAL

Grafik 46: 2020-2022 Yılları Arası Dünya Yağsız Süt Tozu Fiyatı Endeks Grafiği

Kaynak: CLAL

Grafik 47: 2020-2022 Yılları Arası Dünya Tereyağı Fiyatı Endeks Grafiği

Kaynak: CLAL

3.8 Süt Tüketim

2022 yılında yayınlanan IDF gıda bültenine göre; 2021’de, güçlü talep nedeniyle artan fiyatlara rağmen, süt üretimi önceki yıllara göre daha yavaş ilerledi (2020’deki +%3.2’ye kıyasla +%2,1) 2016’dan sonra görünen en düşük büyüme gerçekleşti.

Dünya nüfusu 75 milyon kişi artarak toplam nüfusu 7,87 milyara yükselmiş oldu kişi başına hesaplanan ortalama süt ürünleri tüketimi 118,2 kg (+1,6kg) süt eşdeğerine ulaştı.

Süt ürünlerine yönelik güçlü küresel talebe rağmen, yılın ikinci yarısındaki düşüş arz büyümesiyle sınırlı olduğu için artış 2015’ten bu yana ortalama yıllık (+%1,4) büyümeye yakın kaldı.

Tablo 49: 2021-2022 Yılı Bazı Ülkelerin Süt ve Süt Ürünleri Tüketimi

Bazı Ülkelere Ait Süt ve Süt Ürünleri Tüketimi										
Kişi Başı/Kg	Sıvı Süt		Tereyağı		Peynir		Yağsız Süt Tozu		Yağlı Süt Tozu	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
AB-27	53.56	53.28	4,31	4,23	20,93	20,96	1,67	1,76	0,84	0,87
ABD	62.31	62.00	2,92	2,76	17,62	17,82	1,08	0,96	0,1	0,18
Arjantin	41.96	39.55	0,22	0,22	10,09	9,56	0,62	0,66	1,61	1,54
Avustralya	96.06	93.59	3,66	3,48	11,96	12,22	1,54	1,07	1,54	1,34
İngiltere	93.06	89.62	3,15	3,11	11,13	10,96	0,4	0,34		
Belarus	113.28	113.27	4,49	4,72	7,41	7,34	0,21	0,21	2,09	2,2
Brezilya	51.88	49.06	0,41	0,4	3,81	3,59	0,88	0,83	2,99	3
Meksika	32.75	32.67	2,02	2,12	4,48	4,66	3,01	3,37	0,92	0,86
Rusya	48.17	47.68	2,71	2,69	9,39	9,61	1,05	1,11	0,55	0,54
Şili							1,33	1,17	3,49	3,42
Tayvan	20,08	20,09	0,92	1,05	1,55	1,46	1,05	0,96	1,51	1,46
Ukrayna	113.94	104.53	1,65	1,39	5,28	4,66	0,48	0,23	0,21	0,23
Y. Zelanda	103.31	103.18	6,04	6,17	7,41	7,52	2,92	2,89	3,51	3,47
Hindistan	58.97	59.98	4,47	4,56			0,46	0,48		
Filipinler	1,09	1,12			0,44	0,44	1,62	1,51	0,17	0,16
Kanada	72.10	70.99	3,85	3,9	14,73	14,85	1,81	1,69		
Japonya	32.50	32.79	0,65	0,68	2,69	2,68	1,31	1,31		
Güney Kore	29.71	29.53			3,76	3,72	0,44	0,46		
Çin	10,94	11,4	0,17	0,18	0,14	0,12	0,31	0,25	1,27	1,23
Cezayir							3,28	3,23	5,43	5,08
Endonezya							0,72	0,74	0,56	0,6

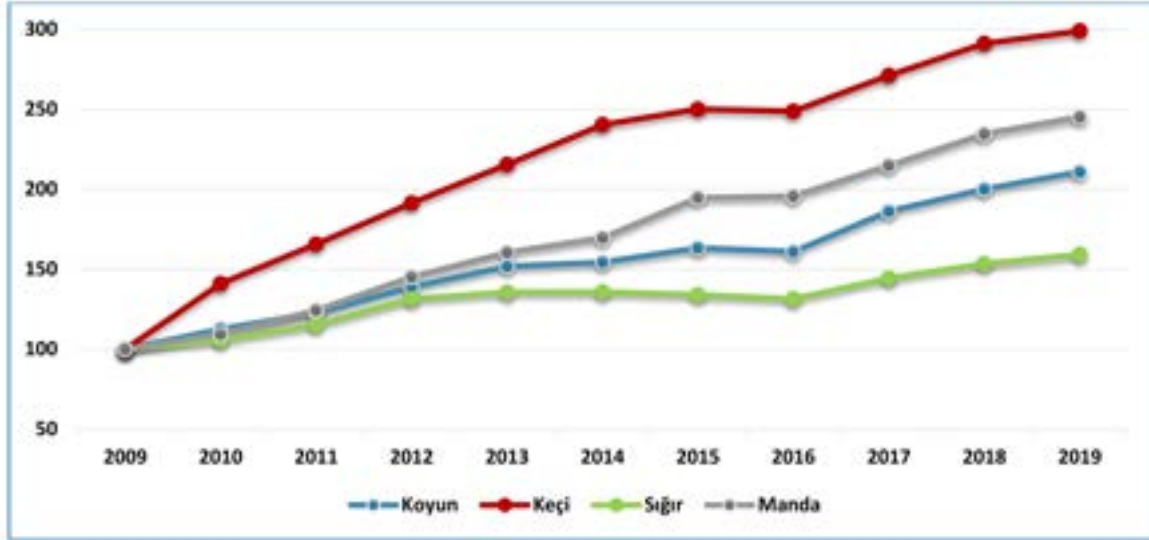
Kaynak: CLAL

4 - TÜRKİYE'DE DURUM

4.1 Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2009=100)

Sağılan hayvan varlığında 2009 yılı baz alınarak oluşturulan endeks grafiğine göre en fazla artış sırasıyla %199 ile keçi ve %145 ile manda sayısında olurken; koyun sayısında artış %111'dir. Sağılan sığır varlığındaki artış ise sırasıyla %59 olmuştur (Grafik 48).

Grafik 48: Türkiye 2009-2019 Yılları Arası Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi

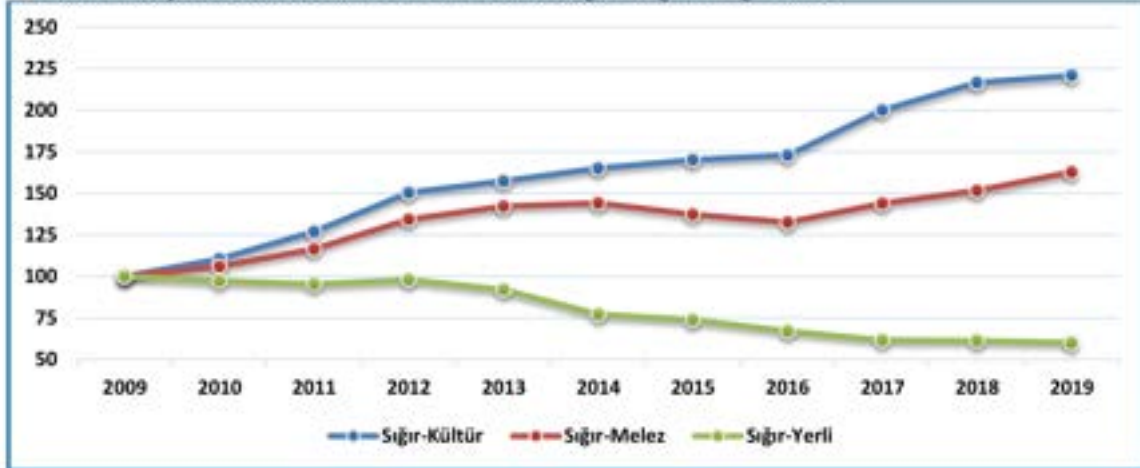

Kaynak: TÜİK *2020-2021 yıllarına ait sağılan hayvan sayılarına ait veriler açıklanmamıştır.

4.1.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi (2009=100)

Sağılan kültür sığırı varlığımız 2009-2019 döneminde %121 artış gösterirken yerli ırk sayısında %40 düşüş yaşanmıştır. Son yıllarda suni tohumlama alanında gelişmeler, desteklemeler ve damızlık ithalatı, süt verimi yüksek kültür ırkı sayısında artışlara neden olmuştur (Grafik 49).

Grafik 49: Türkiye 2009-2019 Yılları Arası Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi

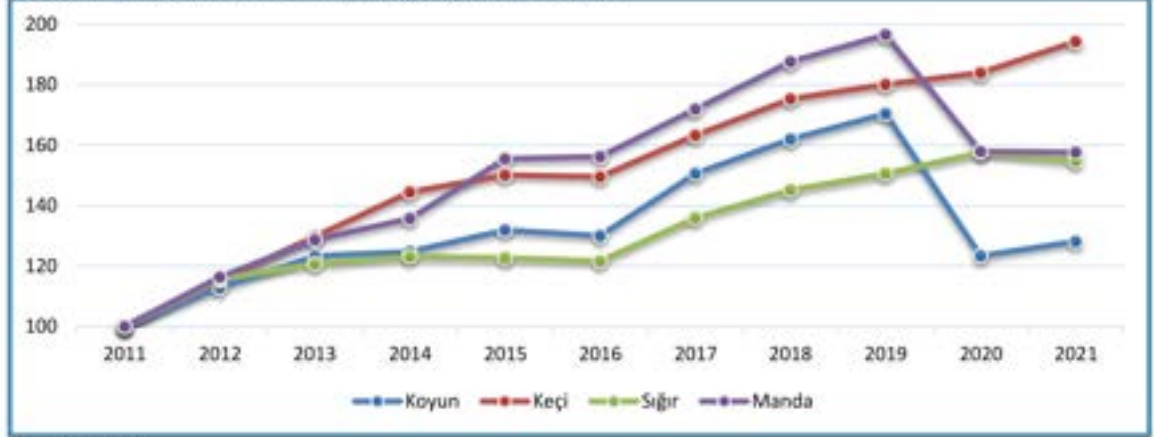

Kaynak: TÜİK *2020-2021 yıllarına ait ırklarına göre sağılan sığır varlığı açıklanmamıştır.

4.2 Süt Üretim Endeksi (2011=100)

Türkiye süt üretiminde 2011-2021 yılları arasında en fazla artış %94 ile keçi sütünde gerçekleşmiştir. Koyun sütü üretiminde artış %28 olurken; manda sütü üretimindeki artış %58, inek sütü üretimindeki artış ise %55 olmuştur (Grafik 50).

Grafik 50: Türkiye 2011-2021 Yılları Arası Süt Üretimi Endeksi

Kaynak: TÜİK

Grafik 51: Türkiye 2021 Yılı Türleri Göre Süt Üretimi

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz toplam süt üretiminin %92,11'ini inek sütü, %4,93'ünü koyun sütü, %2,68'ini keçi sütü ve %0,27'sini manda sütü oluşturmaktadır (Grafik 50) (Tablo 50).

Tablo 50: 2019-2021 Yılları Türleri Göre Süt Üretimi ve Değişimi

	MİKTAR (TON)			2020/21 Değ. (%)
	2019	2020	2021	
Toplam	22.960.379	23.503.790	23.200.306	-1,3
İnek sütü	20.782.374	21.749.342	21.370.116	-1,7
Manda sütü	79.341	63.767	63.643	-0,2
Koyun sütü	1.521.455	1.101.065	1.143.762	3,9
Keçi sütü	577.209	589.617	622.785	5,6

Kaynak: TÜİK

4.2.1 Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt Üretimi

Ülkemizde 2015-2019 döneminde toplam sağılan büyükbaş varlığı %19; büyükbaş süt üretimi %23; sağılan küçükbaş varlığı %27; küçükbaş süt üretimi de %27 artmıştır.

Sağılan sığır varlığı 2019 yılında önceki yıla göre %3,8 artışla 6.660.086 baş olurken, bu artışta kültür ve melez ırkta sağılan sığır varlığındaki artış etkili olmuştur. Sağılan sığır varlığı artışı kültür ırkı için %2, melez ırkı için %7,4 olmuştur. Yerli ırkta ise %1,8 oranında düşüş yaşanmıştır (Tablo 52).

Tablo 51: 2015-2019 Yılları Arası Sağılan Hayvan Sayısı ve Süt Üretimi Tablosu

SAĞILAN HAYVAN SAYISI VE SÜT ÜRETİMİ		2015	2016	2017	2018	2019
Sığır Yerli	Baş	720.833	654.051	601.376	597.001	586.508
	Baş Değişimi (%)	-4,2	-9,3	-8,1	-0,7	-1,8
	Süt Üretimi (ton)	945.581	859.137	785.846	778.082	764.031
	Süt Üretimi Değişimi (%)	-4,2	-9,1	-8,5	-1,0	-1,8
	Süt Verimi (kg)	1.312	1.314	1.307	1.303	1.303
Sığır Kültür	Baş	2.500.880	2.542.163	2.940.906	3.185.959	3.249.002
	Baş Değişimi (%)	3,0	1,7	15,7	8,3	2,0
	Süt Üretimi (ton)	9.672.573	9.825.300	11.355.933	12.301.080	12.544.507
	Süt Üretimi Değişimi (%)	3,1	1,6	15,6	8,3	2,0
	Süt Verimi (kg)	3.868	3.865	3.861	3.861	3.861
Sığır Melez	Baş	2.314.061	2.235.501	2.426.764	2.554.947	2.745.243
	Baş Değişimi (%)	-4,7	-3,4	8,6	5,3	7,4
	Süt Üretimi (ton)	6.315.366	6.101.826	6.620.540	6.957.715	7.473.837
	Süt Üretimi Değişimi (%)	-4,7	-3,4	8,5	5,1	7,4
	Süt Verimi (kg)	2.729	2.730	2.728	2.723	2.722
Manda	Baş	62.999	63.329	69.496	75.882	79.333
	Baş Değişimi (%)	14,8	0,5	9,7	9,2	4,5
	Süt Üretimi (ton)	62.761	63.085	69.401	75.742	79.341
	Süt Üretimi Değişimi (%)	14,5	0,5	10,0	9,1	4,8
	Süt Verimi (kg)	996	996	999	998	1.000
Büyükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	5.598.773	5.495.044	6.038.542	6.413.789	6.660.086
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	-1,2	-1,9	9,9	6,2	3,8
	Süt Üretimi (ton)	16.996.281	16.849.348	18.831.720	20.112.619	20.861.716
	Süt Üretimi Değişimi (%)	-0,3	-0,9	11,8	6,8	3,7
	Süt Verimi (kg)	3.036	3.066	3.119	3.136	3.132
Koyun Yerli	Baş	14.348,61	14.160,81	16.330,14	17.497,60	18.348,72
	Baş Değişimi (%)	1	6	7	2	4
	Süt Üretimi (ton)	1.129.237	1.113.469	1.288.041	1.382.026	1.449.351
	Süt Üretimi Değişimi (%)	5,6	-1,4	15,7	7,3	4,9
	Süt Verimi (kg)	79	79	79	79	79
Koyun Merinos	Baş	1.014.316	988.598	1.173.267	1.321.682	1.488.261
	Baş Değişimi (%)	8,1	-2,5	18,7	12,6	12,6
	Süt Üretimi (ton)	47.990	46.943	56.738	64.245	72.105
	Süt Üretimi Değişimi (%)	7,9	-2,2	20,9	13,2	12,2
	Süt Verimi (kg)	47	47	48	49	48
Keçi Kıl	Baş	4.483.672	4.466.406	4.877.554	5.234.796	5.378.349
	Baş Değişimi (%)	3,7	-0,4	9,2	7,3	2,7
	Süt Üretimi (ton)	477.824	476.234	520.197	558.418	573.786
	Süt Üretimi Değişimi (%)	3,8	-0,3	9,2	7,3	2,8
	Süt Verimi (kg)	107	107	107	107	107
Keçi Tiftik	Baş	94.822	88.699	86.027	92.370	92.737
	Baş Değişimi (%)	22,1	-6,5	-3,0	7,4	0,4
	Süt Üretimi (ton)	3.350	3.167	3.198	3.408	3.423
	Süt Üretimi Değişimi (%)	21,7	-5,5	1,0	6,6	0,4
	Süt Verimi (kg)	35	36	37	37	37
Küçükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	19.941.421	19.704.519	22.466.995	24.146.450	25.308.071
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	5,4	-1,2	14,0	7,5	4,8
	Süt Üretimi (ton)	1.658.401	1.639.813	1.868.174	2.008.097	2.098.665
	Süt Üretimi Değişimi (%)	5,1	-1,1	13,9	7,5	4,5
	Süt Verimi (kg)	83	83	83	83	83

Kaynak: TÜİK * 2020-2021 yılları arası sağılan hayvan sayısı ve ilere göre süt üretim miktarı TÜİK tarafından açıklanmıştır.

4.2.2 Büyükbaş Süt Üretimi

Büyükbaş süt üretimi 2021 yılında önceki yıla göre %1,7 düşükle 21.433.759 ton gerçekleşmiştir. Büyükbaş sütü üretiminde manda sütünün payı sadece %0,27'dir.

İllere göre süt üretimine bakıldığında 2019 yılında büyükbaş süt üretiminin yaklaşık %23'ü Konya, İzmir, Erzurum, Balıkesir, Diyarbakır illerinde yapılmakta olup, manda sütü üretiminde Samsun, Diyarbakır, İstanbul, Bitlis, Tokat ve Balıkesir illeri yaklaşık %50 paya sahiptir.

Kaynak: TÜİK

4.2.3 Küçükbaş Süt Üretimi

Küçükbaş sütü üretimi 2021 yılında önceki yıla göre %4,5 artışla 1.766.547 ton olarak gerçekleşirken keçi sütü üretiminde %5,6; koyun sütü üretiminde %3,9 artış olmuştur.

İllere göre süt üretimine bakıldığında 2019 yılında küçükbaş sütü üretiminin %25'i Van, Şanlıurfa, Konya, Diyarbakır, Mersin illerinden sağlanmaktadır. Koyun sütü üretiminde Van, Konya, Şanlıurfa ve Diyarbakır; keçi sütü üretiminde Mersin, Antalya ve Şırnak en önemli illerdir.

Kaynak: TÜİK

4.2.4 Süt Sığırcılığı İşletmeleri

Ülkemizde 2021 yılında 1.058.627 olan süt sığırcılığı işletme sayısı %7,4 artarak 2022 yılı itibarıyla yaklaşık 1.137.446 olup bunların %53'ü 1-5 baş hayvana sahip işletmeler oluştururken 50 baş ve üzeri işletmeler sadece %5,2'si oluşturmaktadır. Bu işletmelerdeki toplam hayvan sayısı ise önceki yıla göre %6,9 azalarak 12.248.464 olmuştur. Toplam sağılan büyükbaş varlığımız dikkate alınınca işletme başına ortalama hayvan varlığı yaklaşık 11 baştır (Tablo 52).

Tablo 52: Türkiye’de Süt İşletme Sayıları ve Oransal Dağılımı (%) (2022)

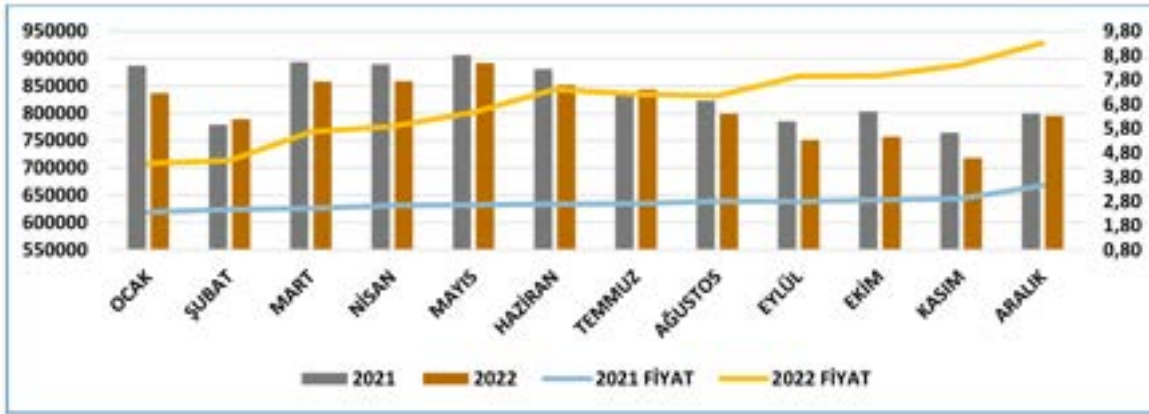
Kapasite Aralığı	İşletme Sayısı(Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı(Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı(%)
Kapasite 1-5	598.796	52,64	1.588.952	12,97
Kapasite 6-10	221.865	19,51	1.706.693	13,93
Kapasite 11-20	174.992	15,38	2.558.519	20,89
Kapasite 21-49	112.410	9,88	3.417.048	27,9
Kapasite 50-99	22.469	1,98	1.508.689	12,32
Kapasite 100-199	5.286	0,46	705.218	5,76
Kapasite 200-499	1.304	0,11	369.019	3,01
Kapasite 500 Baş ve Üzeri	324	0,03	394.326	3,22
Toplam	1.137.446	100	12.248.464	100

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

4.2.5 Süt Üretiminde Dönemsel Arz

Sanayiye aktarılan süt miktarı üzerinden oluşturulan arz grafiğine göre; ülkemizde Mart-Haziran dönemi, süt arzının en yüksek olduğu dönemdir. Arz fazlalığı oluşan dönemlerde Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Destekleme Uygulaması Esasları Tebliği ile arz fazlası sütün 2016 Mart ayı itibarıyla Kurumumuz tarafından süt tozuna dönüştürülerek süt fiyatlarında istikrar sağlanması hedeflenmiştir. 2022 yılında piyasada regülasyon ihtiyacı olmadığı için süt tozu üretimi yapılmamıştır (Grafik 52).

Grafik 52: 2021-2022 Yılları Sanayiye Aktarılan Süt Miktarı ve Süt Üretici Fiyatı

Kaynak: TÜİK

4.2.6 Süt Ürünleri Üretimi

Ülkemiz gıda sanayi üretim değeri içinde süt ve süt ürünlerinin payı yaklaşık %15'tir.

Entegre süt işletmeleri tarafından 2022 yılında sanayiye aktarılan süt miktarı yaklaşık 10 milyon ton ile önceki yıla göre %3 düşüş gerçekleşmiştir.

Ülkemizde üretilen sütün çoğunluğu içme sütü, yoğurt ve ayran olarak değerlendirilmektedir. 2022 yılında içme sütü üretimimiz önceki yıla göre %1,7 düşüşle yaklaşık 1,5 milyon ton olmuştur. Süt ürünleri üretiminde en fazla artış %43,8 ile krema üretiminde gerçekleşmiştir (Tablo 53).

Tablo 53: 2018-2022 Yılları Arası Türkiye Toplanan Süt Miktarı ve Süt Ürünleri Üretimi

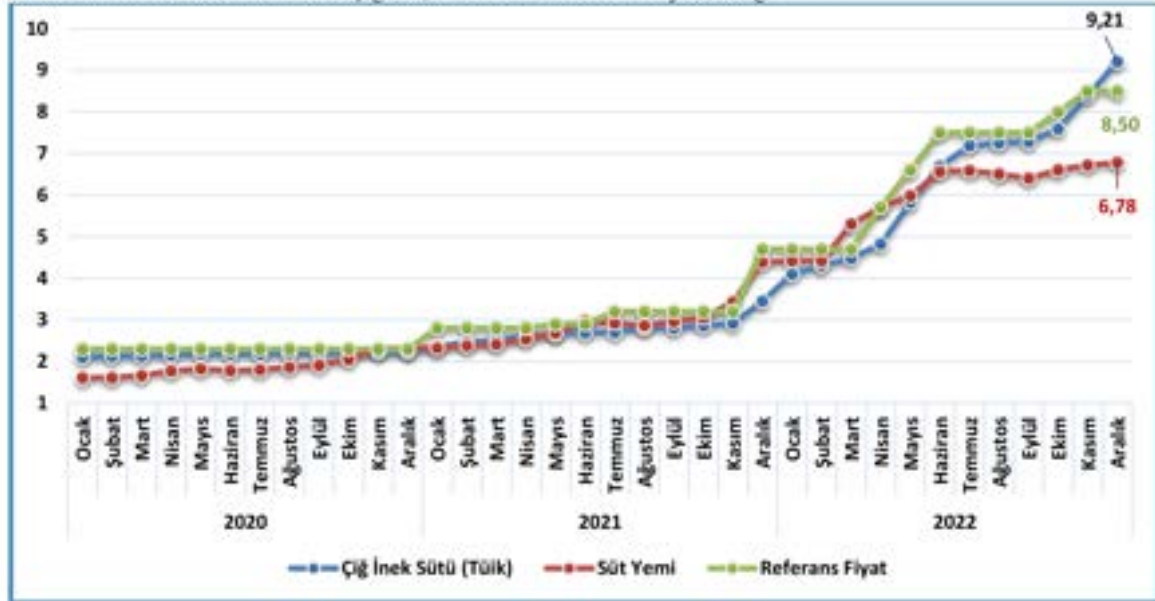
TON	2018	2019	2020	2021	2022	2021/22 Değ.%
Toplanan İnek Sütü	10.034.219	9.506.026	9.841.058	10.051.893	9.750.801	-3,0
İçme Sütü	1.660.664	1.468.616	1.613.142	1.523.164	1.496.559	-1,7
Yoğurt	1.198.796	1.136.043	1.113.782	1.125.959	1.169.320	3,9
İnek Peyniri	722.713	671.497	739.774	736.095	702.867	-4,5
Ayran	730.709	698.330	587.831	716.882	766.278	6,9
Yağsız Süt Tozu	63.237	66.513	69.470	85.866	89.227	3,9
Tereyağı	65.856	73.656	78.610	84.825	95.655	12,8
Yağlı Süt Tozu	46.255	34.508	35.571	41.219	45.387	10,1
Kaymak	32.938	39.018	41.514	41.187	31.949	-22,4
Diğer Peynir	33.395	28.106	27.173	27.412	19.872	-27,5
Krema	21.434	27.032	32.293	39.266	56.475	43,8

Kaynak: TÜİK

4.3 Çiğ Süt ve Süt Yemi Fiyatları

Çiğ süt üretiminde 2021 yılında kalitenin artırılması ve üretici gelirlerinin yükseltilmesi ile süt ürünleri üretiminde verimliliğin sağlanması amacıyla çiğ sütün tavsiye fiyatı kalite esaslı açıklanmıştır. Aralık 2021 tarihinde geçerli olan 4,70 TL/lit çiğ süt tavsiye fiyatı; 1 Nisan 2022 tarihinde 5,70 TL/lit, 15 Mayıs'ta 7,50 TL/lit olarak belirlenmiştir. 15 Ekim'den itibaren ise çiğ süt tavsiye fiyatı 8,50 TL/lit olarak uygulanmıştır (Grafik 53).

Grafik 53: 2020-2022 Yılları Arası Çiğ Süt, Süt Yemi ve Referans Fiyat Grafiği

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, TÜİK, USK

Not: Yem fiyatları perakende satış fiyatı olarak hesaplanmıştır.

4.4 Fiyatlar

4.4.1 Üretici ve Tüketici Süt Fiyatları

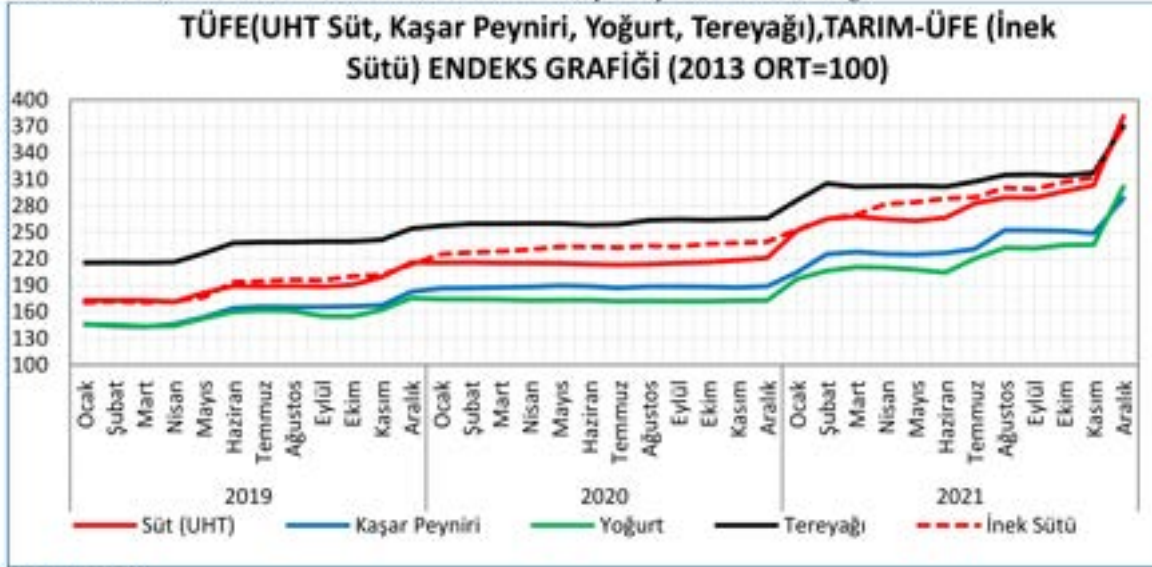
TÜİK verilerine göre 2021 yılında süt ürünleri tüketici fiyatlarında artışlar görülmüştür. UHT süt fiyatında %32,17; yoğurt fiyatında %29,83, kaşar peyniri fiyatında %26,74, dondurma fiyatında %20,59, tereyağı fiyatında %19,20 ve beyaz peynir fiyatında %1,51 oranında artış gerçekleşmiştir (Tablo 54).

Tablo 54: 2017-2021 Yılları arası Süt ve Süt Ürünleri Enflasyon Fiyatları

KG/TL	2017	2018	2019	2020	2021	2020/2021 Değ. %
İnek Sütü	1,21	1,46	1,75	2,17	2,74	26,27
Süt (UHT)	3,14	3,99	4,37	5,07	6,70	32,17
Kaşar Peyniri	26,54	32,18	34,97	41,32	52,37	26,74
Beyaz Peynir	21,11	25,10	25,98	30,69	31,15	1,51
Yoğurt	4,66	5,60	5,75	6,41	8,32	29,83
Tereyağı	40,67	52,91	53,41	60,27	71,85	19,20
Dondurma	18,89	21,14	22,55	24,68	29,76	20,59

Kaynak: TÜİK

Grafik 54: 2019-2021 Yılları arası Süt ve Süt Ürünleri Enflasyon Fiyatları Endeks Grafiği

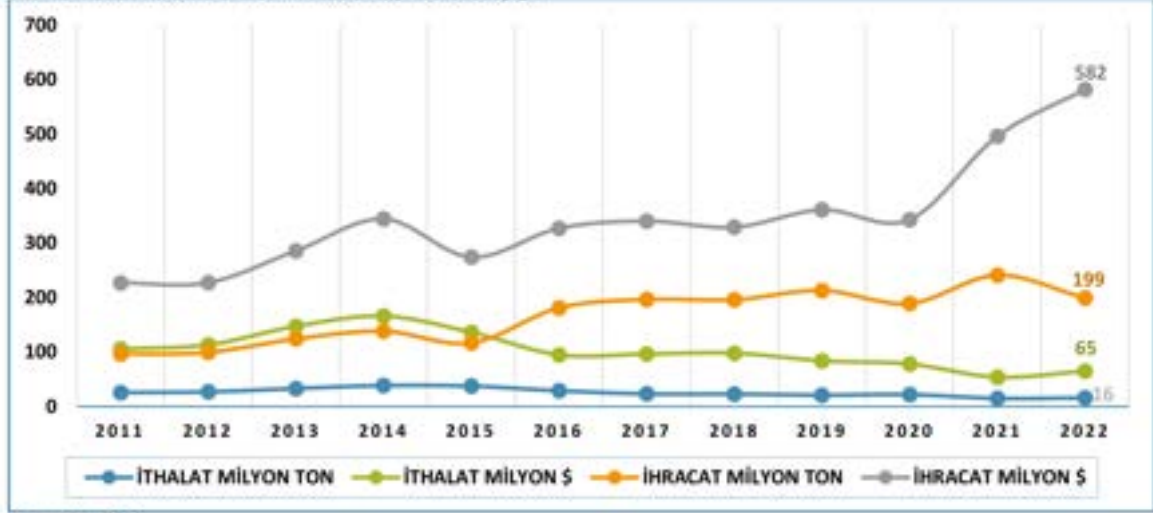
Kaynak: TÜİK

Süt ürünleri tüketici fiyatlarındaki artış 2013 yılı ortalaması baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre UHT süt, yoğurt ve kaşar peyniri hariç üretici çiğ süt fiyatlarının üzerinde gerçekleşmiştir.

4.4.2 Dış Ticaret

Süt ve süt ürünleri ihracatımız 2015 yılı hariç 2010-2022 yıllarında artış göstermiştir. 2022 yılı net dış ticaretimiz 516.792 milyon Dolar olmuştur. Süt ve süt ürünlerinde net ihracatçı olduğumuz en önemli ürünler süt-kreması, süt tozu, yoğurt, ayran, peynir altı suyu, peynir, tereyağı ve dondurmadır (Grafik 55).

Grafik 55: 2010-2021 Süt ve Süt Ürünleri Dış Ticaret Grafiği

Kaynak: TÜİK

Süt ürünleri ithalatımız 2022 yılında önceki yıla göre %21 artışla 65 milyon Dolar gerçekleşmiş, bu değer yaklaşık %60'ını 39 milyon Dolar ile peynir oluşturmuştur. 2021-2022 döneminde tereyağı ithalatımız miktar bazında %50 azalarak 783 tona olarak gerçekleşmiştir, dondurma ithalatımız ise %12 azalmıştır. 2022 yılında peynir ithalatımızın tamamına yakını KKTC, İrlanda, İtalya, Hollanda ve Polonya'dan gerçekleştirilmiştir. Peynir ithalatımızın %54'ünü KKTC'den hellim, kaşar ve lor peyniri türleri olarak yapılmaktadır. %13,1'lik payı ile İrlanda ve %6,2'lik payı ile de İtalya peynir ithalatı yaptığımız ülkeler arasında yer almaktadır. 2022 yılında yaklaşık 582 milyon Dolar olan süt ve süt ürünleri ihracatımızın %32'sini peynir, %27'sini süt tozu ihracatı oluşturmuştur. 2022 yılında yapılan 186 milyon Dolarlık toplam peynir ihracatımızın yaklaşık %48'i Irak, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt'e yapılmıştır. Diğer süt ve süt ürünleri ihracatımızın önemli parçaları olan süt ve krema ihracatımız geçen yıla göre %20 artarak 3,9 milyon Dolar, peynir altı suyu ihracatımız ise %32 azalarak yaklaşık 26 milyon Dolar gerçekleşmiştir.

4.5 Tüketim

4.5.1 Kişi Başı Süt Tüketimi

Ülkemizde üretilen sütün sadece yaklaşık %43'ünün sanayiye aktarılması nedeniyle kayıt dışı üretim %57 civarındadır. Kayıt dışılığın yüksek olması nedeniyle tüketim verileri net olarak hesaplanamamaktadır. TÜİK detaylı süt ürünleri üretiminde açıklanan rakamlara göre 2022 yılı içme sütü tüketimi 17,5 kg'dır.

5 - ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

5.1 Tarihçe

Ülke hayvancılığının gelişimine katkı sağlamak amacıyla 1952 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulan Et ve Balık Kurumunun ilk et kombinası 1953 yılında Erzurum'da hizmete açılmış ve müteakip yıllarda açılan 28 adet et kombinası, 2 adet tavuk kombinası, 2 adet et işletme ünitesi, 1 adet balık mamulleri fabrikası ve 1 adet soğuk hava deposu olmak üzere üretim ve muhafazaya yönelik iş yeri sayısı 35'e ulaşmıştır. 1990 yılında Erzincan Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin %99.8'lik payı Kurumumuz tarafından alınarak Kurumun bağlı ortaklığı haline getirilmiştir.

Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü 20.05.1992 tarih ve 92/3088 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile özelleştirme kapsamına alınmış ve Yüksek Planlama Kurulunun 22.01.1993 tarih ve 93/2 sayılı Kararı ile "Et ve Balık Ürünleri A.Ş." haline dönüştürülmüştür.

Şirketin yeniden yapılanması, AB normlarına uygun olarak hayvancılık sektöründe düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmesi amacıyla, Özelleştirme Yüksek Kurulunun 26.08.2005 tarih ve 2005/104 sayılı Kararı ile özelleştirme kapsam ve programından çıkartılarak eski statüsüne iade edilmiştir.

13 yıllık özelleştirme sürecinde Et ve Balık Kurumunun 19 işletmesi satılmış, 5 işletmesi resmi kurumlara devredilmiş, 3 işletmesi ise kapatılmış olup Kurum 8 kombina ile faaliyetlerine devam etmiştir.

06.10.2005 tarih ve 25958 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kararla da Tarım ve Köyşileri Bakanlığı (Tarım ve Orman Bakanlığı) ile ilişkilendirilmiştir.

2006 yılında Ağrı Et Kombinası, Ağrı İl Özel İdaresinden devralınmış, modernizasyon ve otomasyon çalışmaları tamamlanarak hizmete açılmıştır.

Yozgat Belediyesinden devredilen Yozgat Entegre Et ve Süt İşleme Tesisinin et bölümü modernize edilerek 2011 yılında Yozgat Et Kombinası hizmete açılmıştır.

2013 yılında 28630 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2013/4553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğünün adı "Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiş ve faaliyet konularına süt ilave edilmiştir.

Yüksek Planlama Kurulunun 26.08.2014 tarihli ve 2014/T-14 sayılı Kararıyla onaylanan "Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü Ana Statüsü" 25 Eylül 2014 tarih ve 29130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2011 yılında Denizli Belediyesinden devralınan mezbahane yıkılarak yerine inşa edilen Denizli Et Kombinası Temmuz 2014 yılında hizmete açılmıştır.

2012 yılında Erzincan İl Özel İdaresinden devir alınan Entegre Kanatlı Hayvan Kesim Tesis alanı içerisine inşa edilen Erzincan Tavuk Kombinası 2016 yılında hizmete açılmıştır.

2015 yılında Sivas İl Özel İdaresinden devralınan Sivas Et Kombinası modernizasyon ve otomasyon çalışmaları tamamlanarak 2017 yılında faaliyete geçirilmiştir.

2010 yılında Erzurum Büyükşehir Belediyesi ile mevcut kombina arsası karşılığında takas etmek suretiyle Erzurum Büyükşehir Belediyesince yaptırılan yeni kombina 2017 yılında hizmet vermeye başlamıştır.

2019 yılında Balıkesir, Bursa ve Çanakkale illerini kapsayacak şekilde, Sakarya Et Kombinasına bağlı Balıkesir İrtibat Bürosu kurulmuştur.

Sakarya Et Kombinasına bağlı olarak faaliyette bulunan Tekirdağ İrtibat Bürosu, 2020 yılında İstanbul Et İşletmesine bağlanmıştır.

2020 yılında Yozgat Et Kombinasına bağlı Kayseri İrtibat Bürosu kurulmuştur.

Trakya bölgesindeki askeri birlikler ve diğer kurumlara yapılan et sevkiyatını yanında depolama ve parçalama faaliyetleri gerçekleştiren İstanbul Et İşletme Müdürlüğü ile 2011 yılında meydana gelen depremde hasar gören Van Et Kombinası yerine, şehir merkezinin dışında yapılan yeni Kombina 2020 yılı içerisinde faaliyete geçmiştir.

2018 yılında yapımına başlanılan Yozgat Süt İşletme Müdürlüğünün 2022 yılı içerisinde faaliyet geçmesi ile birlikte bölge hayvancılığının gelişimine, üretici birlik ve kooperatiflerin sütçülük faaliyetlerine, yöre ekonomisine ve istihdamın artırılmasına katkı sağlamıştır. İşletmede kaşar peyniri, beyaz peynir, tereyağı, lor peyniri ve pastörize krema üretimi yapılmaktadır.

Karadeniz Bölgesinin ekonomisine ve hayvancılığının geliştirilmesine katkı sağlayarak önemli bir katma değer oluşturması planlanan Trabzon Et Kombinasının inşaatı tamamlanmış olup 2022 yılında faaliyete geçirilmiştir.

2023 yılında Sincan Et Kombinasına bağlı Konya İrtibat Bürosu kurulmuştur.

5.2 Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları

Kurumun temel amacı Ana Statüsünün 5'inci maddesinin birinci fıkrasında; "Hayvansal ürünler, et, süt ve balık piyasasında ekonomik gereklere uygun olarak, verimlilik ve kârlılık ilkeleri çerçevesinde, kamu yararını da gözeterek faaliyette bulunmak, sektörde tam rekabet koşullarının oluşmasına katkı sağlamaktır." şeklinde tanımlanmıştır.

Et ve Süt Kurumunun yetki, görev ve sorumlulukları ESK Ana Statüsünün 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında "Teşekkülün amaç ve faaliyetleri" başlığı altında belirlendiği şekilde;

Kesimlik ve besilik hayvan satın almak, satmak, kesim öncesi beslemek/besletmek, gerektiğinde ithal veya ihraç etmek, kırmızı et, balık, kümes hayvanları, süt ve süt ürünlerini satın almak veya satmak, gerektiğinde ithal veya ihraç etmek, işleyerek mamul hale getirmek, yan ürünlerini üretmek ve bunları muhafaza etmek, iç ve dış piyasada satmak.

Erken/geç kesim imkânı verecek kademeli fiyat uygulaması yapmak.

Hayvansal ürünler, et, süt ve balık piyasasında, gıda güvenliği çerçevesinde, kalite standardını ve/veya belirli vasıfta hayvan ırklarını teşvik edici kademeli fiyat uygulamalarına yönelik politikalar uygulamak.

Kamuya veya özel sektöre ait firmalarla teknik işbirliği ve her türlü sınai mülkiyete dair anlaşmalar yapmak, yurt içinde ve yurt dışında faaliyet konularıyla ilgili tesislerin kurulması ve işletilmesi için taahhütlere girmek, yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerle kendi faaliyet konuları ile ilgili işbirliği ve ortaklık anlaşmaları yapmak, kurulmuş olan şirketlere iştirak etmek veya yeni şirketler kurmak.

Teşekkülün temel amacı çerçevesinde; bütün sektör paydaşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının piyasadaki gelişmeler ve alınacak tedbirlere yönelik olarak talep ve önerilerinin değerlendirileceği istişare toplantıları yapmak, sektörün gelişmesine katkı sağlamak.

Kamu kurum ve kuruluşlarının hayvancılık, et, süt ve balık üretimi ve ticaretine yönelik teşvik ve destekleme faaliyetlerinde işbirliği yapmak, bu kurumların teşvik ve destek içeren program ve projelerinin hazırlanmasında ve uygulanmasında görev almak.

Faaliyet konuları ile ilgili yurt içinde veya yurt dışında;

a. Her türlü müşavirlik hizmeti vermek veya almak, eğitim, yayım, etüt, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak, ulusal ve uluslararası piyasa ve borsaları takip edebilmek için her türlü teknik altyapıyı kurmak veya kurdurmak.

b. Tesisler kurmak, işletmek, satın almak, satmak, kiraya vermek, mevcut veya yeni inşa edilecek tesisleri kısa veya uzun süreli kiralamak, bunlarla ilgili taahhüt ve müşavirlik hizmetlerini yapmak ve yaptırmak.

c. Gerekli her türlü malzemeyi temin ve tedarik etmek.

ç. Ticaretle iştigal etmek, alım ve pazarlama faaliyetleri kapsamında mümessillikler, irtibat büroları, satış mağazaları, pazarlama şirketleri kurmak, ana bayilik ile bayilikler vermek.

d. Müesseseler, bağlı ortaklıklar ve iştirakler kurmak.

e. Her türlü taşımacılık, tahmil-tahliye, kesim, parçalama veya işleme, bakım-onarım ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak, bunlar ile ilgili hizmet satın almak.

f. Hurda ve atıl vaziyetteki taşınır ve taşınmazları satmak.

Yukarıda yazılı işlerden herhangi birinin yapılması amacıyla tesisler kurmak, işletmek, taşınır ve taşınmaz mallar satın almak ve satmak, kiraya vermek veya kiralamak, kendisinin veya iştiraklerinin borç ve alacakları için leh ve aleyhte ipotek, rehin vermek ve almak, gayrimenkulleri üzerinde diğer ayni hakları tesis etmek, iştiraklerine kefil olmak, bu amaçlar için gerekli olan her türlü işlemi yapmak.

Teşekkül, yukarıda sayılan her türlü iş ve işlemleri bizzat veya müessese, bağlı ortaklık, iştirakler, ortaklık anlaşmaları ile ve/veya mal ve hizmet alımı yöntemi ile yapar veya yaptırır.

5.3 Misyon ve Vizyon

5.4 Teşkilat Yapımız

5.4.1 Merkez Teşkilatı

Merkez teşkilatı; yönetim kurulu, genel müdürlük, denetim hizmet birimi, danışma hizmet birimleri, ana hizmet birimleri ve yardımcı hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

- Yönetim Kurulu

- Genel Müdürlük

- Genel Müdür
- Genel Müdür Yardımcıları
- Özel Büro Şube Müdürlüğü

- Denetim Hizmet Birimleri

- Teftiş Kurulu Başkanlığı
- İç Denetim Birim Başkanlığı

- Danışma Hizmet Birimleri

- Hukuk Müşavirliği
- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı
- Piyasa İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı

- Ana Hizmet Birimleri

- Alım ve Üretim Dairesi Başkanlığı
- Ticaret ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı
- Süt İşleri Dairesi Başkanlığı

- Yardımcı Hizmet Birimleri

- İnsan Kaynakları ve Yönetim Geliştirme Dairesi Başkanlığı
- Mali İşler ve Muhasebe Dairesi Başkanlığı
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
- Teknik İşler Dairesi Başkanlığı
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Basın Müşavirliği
- İç Kontrol ve Kalite Yönetim Sistemleri Şube Müdürlüğü
- AR-GE Şube Müdürlüğü

5.4.2 Taşra Teşkilatı

Et ve Süt Kurumunun 2022 yılı itibarıyla faaliyette bulunan işletmelerinin kesim ve depo kapasiteleri tablo 55'de görülmektedir.

Tablo 55:Kombinalar ve Kapasiteleri

KOMBİNALAR	BÜYÜKBAŞ KESİM KAPASİTESİ	KÜÇÜKBAŞ KESİM KAPASİTESİ	DEPO KAPASİTESİ
ADANA ET KOMBİNASI	200 Gün/Adet	2.200 Gün/Adet	1.550 Ton
AĞRI ET KOMBİNASI	80 Gün/Adet	500 Gün/Adet	175 Ton
BİNGÖL ET KOMBİNASI	176 Gün/Adet	1.760 Gün/Adet	1.244 Ton
DENİZLİ ET KOMBİNASI	150 Gün/Adet	400 Gün/Adet	1.206 Ton
DİYARBAKIR ET KOMBİNASI	200 Gün/Adet	2.000 Gün/Adet	582 Ton
ERZURUM ET KOMBİNASI	200 Gün/Adet	1.490 Gün/Adet	1.580 Ton
İSTANBUL ET İŞLETMESİ	-	-	575 Ton
SAKARYA ET KOMBİNASI	-	-	1.432 Ton
SİNCAN ET KOMBİNASI	40 Gün/Adet	200 Gün/Adet	1.539 Ton
SİVAS ET KOMBİNASI	50 Gün/Adet	395 Gün/Adet	715 Ton
TRABZON ET KOMBİNASI	40 Gün/Adet	100 Gün/Adet	410 Ton
VAN ET KOMBİNASI	72 Gün/Adet	280 Gün/Adet	860 Ton
YOZGAT ET KOMBİNASI	100 Gün/Adet	300 Gün/Adet	525 Ton

KOMBİNA	KANATLI KESİM	FİİLİ DEPO KAPASİTESİ
ERZİNCAN TAVUK KOMBİNASI	8.000 Saat/Adet	1.750 Ton

KOMBİNA	ÇİĞ SÜT İŞLEME (ÜRETİM)	FİİLİ DEPO KAPASİTESİ
YOZGAT SÜT İŞLETMESİ	98 Ton/Gün	250 Ton

5.5 Satış Mağazaları

Kurum mağazalarının devam ettirilmesinde, kârlılıktan ziyade kamu yararı ve piyasa fiyatlarına olumlu etkisi göz önünde bulundurulmuştur.

Kurumumuz 14 ilde faaliyet gösteren 18 adet satış mağazası ile perakende sektörde halkımıza hizmet vermiştir (Tablo 56).

Tablo 56: Kurum Satış Mağazalarımız

Kurum Satış Mağazalarımız	
1. Adana Et Komb. Müd. Satış Mağazası	10. Erzincan Tavuk Komb. Satış Mağazası
2. Ağrı Et Komb. Müd. Satış Mağazası	11. Erzurum Et Komb. Müd. Satış Mağazası
3. Ankara Sincan Et Komb. Satış Mağazası	12. Erzurum Gez Satış Mağazası
4. Ankara Yüzüncüyıl/Merkez Satış Mağazası	13. İstanbul Beylikdüzü Satış Mağazası
5. Ankara Ulus Satış Mağazası	14. İzmir Karşıyaka Satış Mağazası
6. Ankara Kızılay Satış Mağazası	15. Sakarya Et Komb. Müd. Satış Mağazası
7. Bingöl Et Komb. Müd. Satış Mağazası	16. Sivas Et Komb. Satış Mağazası
8. Denizli Et Komb. Satış Mağazası	17. Van Et Komb. Satış Mağazası
9. Diyarbakır Et Komb. Müd. Satış Mağazası	18. Yozgat Et Komb. Satış Mağazası

5.6 Satın Alma Faaliyetleri

5.6.1 Alım Faaliyetleri

Kurum tüm besicilerin büyükbaş ve küçükbaş hayvan kesim taleplerini karşılamak için 13 adet kombinanın yanı sıra kombinanın olmadığı illerde kesim için özel sektöre ait kesimhanelerde piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerini sürdürmektedir.

Tablo 57: Alım Faaliyetleri (2018-2022)

ÜRÜN/YIL	2018	2019	2020	2021	2022
Siğır (Baş)	578,777**	242,554**	34,178*	32,511*	49,902*
Yıllık Değişim %		-58,1	-85,9	-4,9	53,5
Koyun-Kuzu (Baş)	215,097	420	712	11,970	72,334
Yıllık Değişim %		-99,8	69,5	1581,2	504,3
Kanatlı (Baş)	4.452.454	5.370.350	4.064.047	5.123.575	6.830.929
Yıllık Değişim %		20,6	-24,3	26,1	33,3

*Büyükbaş hayvan alımlarına kurbanlık dâhil edilmiştir (2020-2022).

**Piyasa regülasyonu dönemleri (2017-2018-2019).

Kurumun alım faaliyetleri Tablo 57'de belirtilmiştir. 2022 yılı içerisinde 49.902 büyükbaş, 72.334 küçükbaş, 6.830.929 adet kanatlı hayvan alımı gerçekleştirilmiştir. Kurum, bağlantılı müşterileri (MSB, Jandarma, Kamu Kurumları) ve kurum satış mağazaları için ihtiyaç duyduğu miktarda kesim yapmış ve dolayısıyla önceki yıllara (2018-2019) göre kesim miktarı azalmıştır.

Süt piyasalarındaki çiğ süt fiyatının, Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen çiğ süt tavsiye fiyatının altına inmesini engellemek amacıyla 2016 yılından itibaren piyasalardaki süt arzının fazlalığından dolayı fiyatları regüle etmek ve damızlık siğirilerin kesime sevkini engellemek için süt piyasasında regülasyon alımları başlatılmıştır.

24 Mart 2016 tarihinde başlayan ve her yıl uygulanan çiğ süt regülasyonu, süt üreticisi birlik ve kooperatiflerle sözleşme yapılarak yürütülmektedir. Et ve Süt Kurumu 2016-2021 yılları arasında süt üreticisi birlik ve kooperatifler aracılığı ile toplam 1.169.637 ton çiğ süt karşılığı olan 97.469 ton yağsız süt tozu alımı gerçekleştirmiştir.

2021/3870 sayılı "2021 Yılında Yapılacak Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesine İlişkin" Cumhurbaşkanlığı Kararına istinaden Tarım ve Orman Bakanlığının 2021/22 sayılı "Çiğ Süt Desteği ve Süt Piyasasının Düzenlenmesi Uygulama Tebliği" ne bağlı olarak Tarım ve Orman Bakanlığının talimatıyla belirlenen kota ve süreler içinde 2021 yılı çiğ süt regülasyonu kapsamında 41 farklı birlik/kooperatifle sözleşme imzalanmıştır. İmzalanan sözleşmeler doğrultusunda süt üreticisi birlik ve kooperatifler tarafından yağsız süt tozuna için yaklaşık 47.390 ton süt gönderilmiştir. 10 farklı tesiste yaklaşık 3.842 ton yağsız süt tozu üretilerek muayene ve kabul işlemleri sonrası Et ve Süt Kurumu tarafından satın alınmıştır. Ayrıca Kurumun satın aldığı 1.430 ton %65'lik pastörize krema da bulunmaktadır. 2022 yılı içerisinde süt regülasyonu faaliyeti olmamıştır.

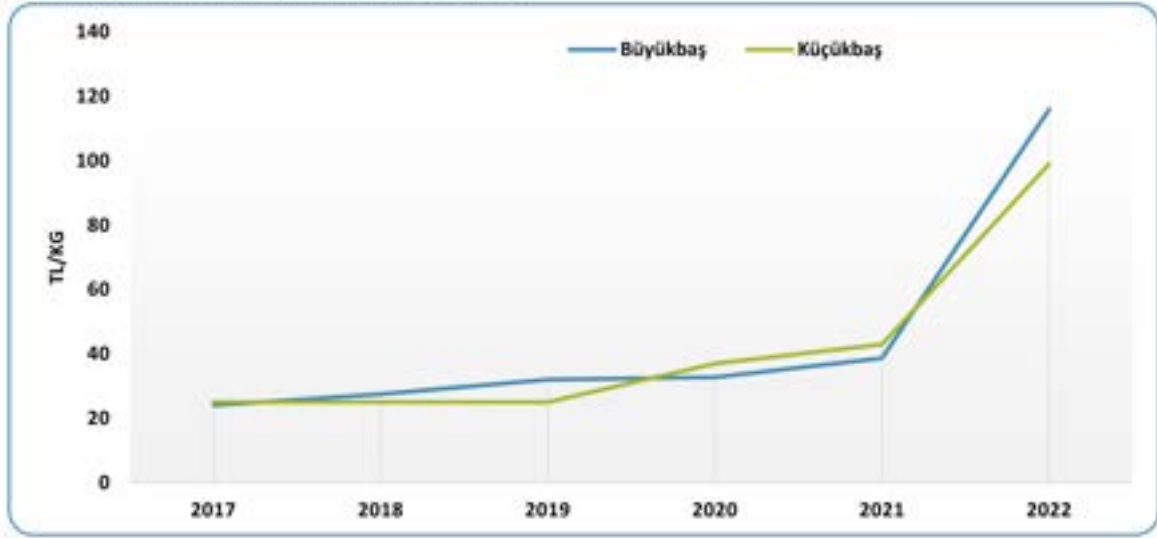
5.6.2 Ortalama Alım Fiyatları

Et ve Süt Kurumu, besiciyi korumak ve hayvancılığın sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla besicilerin üretim maliyetlerini göz önüne alarak hayvan alım fiyatlarını düzenli olarak güncellemekte olup besicilere pazar ve alım garantisi sunmaktadır. Tablo 58'de görüldüğü üzere; Et ve Süt kurumu dana karkas alım fiyatlarını 2021 yılında %200, kuzu karkas alım fiyatlarını ise %131 oranında artırmıştır.

Tablo 58: Alım Fiyatları (TL/Kg)

ÜRÜNLER	2018	2019	2020	2021	2022
Dana Karkas	27,5	32	32,7	38,7	116
Yıllık Değişim Oranı (%)		16,4	2,2	18,3	199,7
Kuzu Karkas	25	25	37	42,9	99
Yıllık Değişim Oranı (%)	-	0,0	48,0	15,9	130,8

Grafik 56- Yıllar İtibarıyla Alım Fiyatları (2017-2021)

5.6.3 İthal Alımlar

Et ve Süt Kurumu, canlı hayvan ithalatını 2018 yıl sonu itibarıyla sonlandırmıştır. 2022 yılında sadece Bosna-Hersek'ten ülkelerin karşılıklı çıkarlarını koruyan ikili anlaşmalar kapsamında yaklaşık 398 ton taze/soğutulmuş kemiksiz sığır eti ithalatı gerçekleştirilmiştir.

5.7 Üretim Faaliyetleri

5.7.1 Et Üretim Faaliyetleri

Et ve Süt Kurumu üretim faaliyetleri 2018-2022 yılları arasında tablo 63'de verilmiştir. Tablo 63'de yer alan verilere göre; 2021 yılında 5.484 ton büyükbaş, 304 ton küçükbaş ve 9.465 ton tavuk eti üretimi gerçekleşirken; 2022 yılında ise 13.408 ton büyükbaş, 1.928 ton küçükbaş ve 12.988 ton tavuk eti üretimi gerçekleşmiştir.

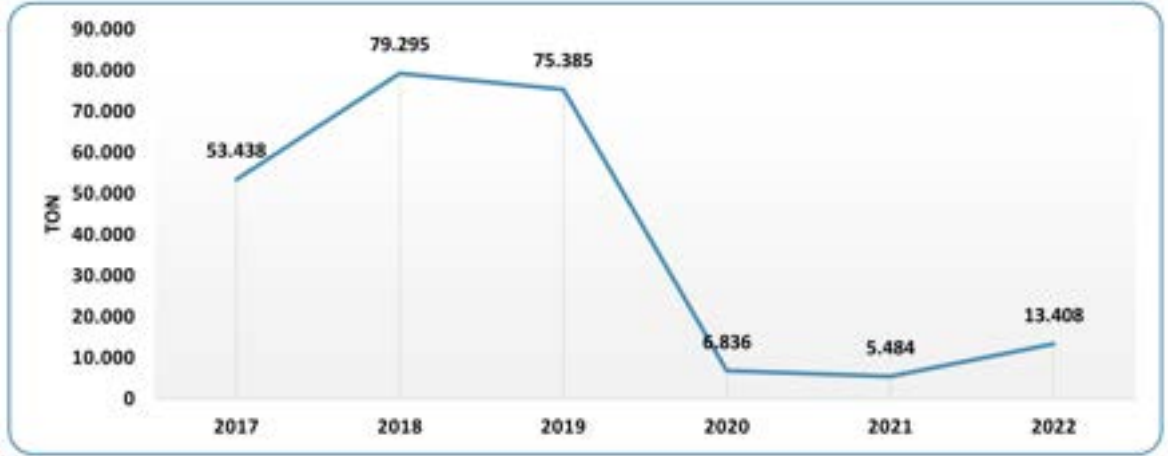
Tablo 59- Üretim Faaliyetleri (2018-2021)

YILLAR (TON)	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KUZU-KEÇİ	TAVUK
2018	79.295	5.639	7.955
2019	75.385	8	9.736
2020	6.836	15	7.419
2021	5.484	304	9.465
2022	13.408	1.928	12.988

5.7.2 Büyükbaş Et Üretimi

Türkiye'de 2018 yılı sonunda tüketimde ortaya çıkan daralmaya bağlı olarak arz fazlasının oluşması sonucunda piyasalarda karkas et fiyatları maliyetin altına düşmüştür. Et ve Süt Kurumu besicilerin mağduriyetini önlemek ve hayvancılığın sürdürülebilirliğine katkı sağlamak amacıyla alım fiyatlarını yükselterek yoğun bir kesim ve depolama faaliyetine girmiş bunun sonucunda stoklarında 60 bin ton et birikmiştir. Uygun koşullarda muhafaza edilen etlerin 2020 yılında yurt içinde satışa başlanmıştır.

Grafik 57- Büyükbaş Gövde Eti Üretimi (TON) (2017-2022)

Grafik 57'de görüldüğü üzere; önceki yıllarda oluşan stok nedeniyle 2020 yılında büyükbaş gövde eti üretiminde bir düşüş yaşanmıştır. Büyükbaş gövde eti üretimi 2022 yılında 13.408 ton gerçekleşmiştir.

5.7.3 Şarküteri Üretimi

Et ve Süt Kurumu 2022 yılı içerisinde AR-GE çalışmaları ile yeni ürünlerini geliştirerek üreticilerin hizmetine sunmaya devam etmektedir. 2021 yılında 5.131 ton olan şarküteri üretiminin 2022 yılında 4.934 ton olarak gerçekleşmiştir. Yıllık üretim değişimlerine bakıldığında ürün bazında kavurma üretiminde artış yaşanmıştır (Tablo 60).

Tablo 60: Şarküteri Ürünleri Üretimi (Ton)

ÜRÜN	2019	2020	2021	2022
Kavurma*	1.115	1.696	1.603	1.624
Köfteler	115	955	1.260	1.125
Şarküteri	2.890	5.887	2.268	2.185
Toplam	4.120	8.538	5.131	4.934

*Kavurma üretimi içerisinde konserve üretimi, köftenin içerisinde de burger üretimleri dâhildir.

5.8 Pazarlama Faaliyetleri

5.8.1 Satış Miktarları

Et ve Süt Kurumu satış faaliyetlerinde 2022 yılında bir önceki yıla göre tavuk ve koyun-kuzu eti satış miktarında artış, siğir eti satış miktarında ise azalış yaşanmıştır (Tablo 61). Buna göre 2021 yılı kırmızı et satışı 20.375 ton, beyaz et satışı 8.605 ton iken 2022 yılında ise kırmızı et satışı 13.892 ton, beyaz et satışı ise 9.763 ton olarak gerçekleşmiştir (Grafik 58).

Tablo 61: Satış Faaliyetleri (Ton)

YILLAR	SİĞİR	KOYUN-KUZU	TAVUK
2017	55.705	2.181	9.561
2018	84.925	5.983	8.389
2019	38.649	706	7.353
2020	24.320	358	7.162
2021	20.026	349	8.605
2022	13.892	711	9.763

Grafik 58- Satışlar Faaliyetleri (ton)

*Satış faaliyetine parça et satışı dâhil edilmiştir.

5.8.2 Satış ve Müşteri Dağılımı

Kurumumuzca 2022 yılında gerçekleştirilen büyükbaş gövde karkas eti ve büyükbaş parça et satışlarımızın çoğunluğunu Türk Silahlı Kuvvetlerine yapılan satışlarımız oluşturmaktadır.

Grafik 59: Büyükbaş Et Satış Oranları

Türk Silahlı Kuvvetlerine 2022 yılında yapılan gövde ve parça büyükbaş hayvan eti satışları Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ile yapılan protokoller kapsamında gövde siğir, kemiksiz lop et, siğir kuşbaşı ve siğir kıyma olarak gerçekleştirilmiştir. Büyükbaş parça et serbest satışlarımız kapsamında Kurumumuza ait mağazalarımızın yanı sıra toplu alım yapmak isteyen şahıs/ firmalara satış yapılmıştır.

Grafik 60: Küçükbaş Et Satış Oranları

2022 yılında yapılan küçükbaş hayvan eti satışlarının %51'lik kısmı Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ile imzalanan protokoller kapsamında gövde küçükbaş hayvan eti olarak gerçekleştirilmiştir. Serbest satışlarımız ise parça küçükbaş hayvan eti olarak sadece Kurum satış mağazalarımızda yapılmıştır.

Grafik 61: Beyaz Et Satış Oranları

Kurumumuz tarafından 2022 yılında beyaz et satışları gövde et ve parça et olarak yapılmıştır. Yapılan satışların %49'luk kısmını Türk Silahlı Kuvvetlerine yapılan satışlar, %46'lık kısmını ise serbest satışlar (toplu alım yapmak isteyen şahıs/firmalara yapılan satışlar ile Kurum satış mağazalarımızda yapılan satışlar) oluşturmaktadır.

Grafik 62: Şarküteri Ürünleri Satış Oranları

2022 yılındaki şarküteri satışlarının çoğunluğunu serbest satışlarımız oluşturmaktadır. Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ile imzalanan protokoller kapsamında karşılanan şarküteri ürünlerimiz, sucuk, sosis, salam, kavurma ve köfte ürünlerinden oluşmaktadır.

6 - ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDE DEĞERLENDİRMESİ

Et ve Süt Kurumu, et ve süt piyasasında verimlilik ve kârlılık ilkeleri çerçevesinde kamu yararını da gözeterek faaliyette bulunmak suretiyle sektörde tam rekabet koşullarının oluşmasına katkı sağlamaktadır. ESK, gerektiğinde et ve süt fiyatlarındaki dengenin üretici ya da tüketici aleyhine bozulmasını önleyecek tedbirlerin uygulanması çerçevesinde desteklenme ve düzenleme görevini yerine getirmektedir.

Sektörde maliyetlerin ve tüketim talebinin artması ürün fiyatlarının artış eğilimine girmesine neden olmaktadır. Kurumun tecrübe, imkân ve kabiliyetleri ile piyasayı regüle edici, fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik çalışmaları Türkiye hayvancılığı içinde önemli yer tutmaktadır.

Hayvan ırkı ıslahı, besi kalitesini artırma, meraların ıslahı ile kullanımının düzenlenmesi, kaliteli yem bitkileri üretiminin artırılması ve üreticinin teşvik edilerek üretimin arttırılması ayrıca, etçi ırkı büyükbaş hayvancılığın geliştirilmesi için uygulamaya konulacak tüm tedbir ve teşvikler sürdürülebilir iyileştirme açısından büyük önem taşımaktadır.

Et ve Süt Kurumu, besicilerin üretim maliyetlerini göz önüne alarak hayvan alım fiyatlarını düzenli olarak güncellemektedir. Süt piyasasında yaşanan fiyat dalgalanmalarına karşı süt üreticilerini korumak, çiğ süt fiyatlarının Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen tavsiye fiyatın altına inmesini engellemek, istikrarı sağlamak, damızlık sığırların kesime sevkini engellemek ve sektörde oluşan arz fazlası sütü Ulusal Süt Konseyinin belirlediği referans fiyattan alarak üreticinin korunmasına yönelik tedbirler almaktadır. Diğer yandan; Kurum piyasada oluşacak suni fiyat artışlarının ve spekülasyon hareketlerin önüne geçmek ve tüketicinin daha ekonomik fiyatla kaliteli kırmızı et satın alabilmesi için müdahale amaçlı satışlar gerçekleştirmektedir.

Et ve Süt Kurumunda kalite ve verimlilik esasına göre fiyatlandırma yapılmaktadır.

Et ve Süt Kurumunun üreticiye güven veren, piyasada arz-talep dengesini sağlamada etkin bir müdahale kuruluşu olarak gerekli zamanlarda müdahale alımlarında bulunması piyasada istikrarı sağlama açısından gereklidir. Arz ve talep dengesini sağlamak üzere stok bulundurulmaya dikkat edilmektedir. Et ve Süt Kurumu sektörde spekülasyon hareketlere ve fiyat dalgalanmalarına izin vermeyerek önleyici tedbirleri almakta ve uygulamaktadır.

Tüketicilerin sağlıklı, güvenilir, kaliteli ürünlere uygun fiyata ulaşabilmesi için Kurum kombinalarında kırmızı et, beyaz et ve şarküteri ürünleri ile raf ömrü uzun ürünlerin üretimi gerçekleştirilmekte ayrıca ürün çeşitliliğini artırmaya yönelik tüketici odaklı AR-GE çalışmaları devam etmektedir.

ESK, kombinaların etkin ve verimli çalışmaları, daha kaliteli ürün üretmeleri ve ihtisaslaşmaları için son teknolojiye sahip makine ve ekipman satın alınarak yenileme- ürün geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmiş, bu kapsamda 2022 yılında Kurum mağazalarında satışa sunulan yeni ürünler geliştirilmiştir.

Et ve et ürünlerinin gıda güvenliği ve kalite standartlarının sürekli kontrolünü sağlamak için kombinalarımıza Hızlı Analiz Cihazları alınmıştır.

2020 yılından itibaren satış pazarlama ağına Tarım Kredi A.Ş. ve AOÇ satış mağazaları da eklenmiştir. “Et ve Balık Kurumu” markalı ürün çeşitliliğini her geçen gün geliştiren ESK, yıl boyunca kamu kurum kuruluşları, kurum mağazaları ve diğer satış noktaları aracılığıyla tüketiciyi koruma misyonu gereği kaliteli ve ekonomik ürünlerini sofralara ulaştırmıştır.

ESK, Eylül 2022 tarihi itibarıyla başlayıp 5 yıl süreyle devam edecek olan “Sözleşmeli Besicilik” projesiyle ülke hayvancılığına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Küçükbaş yetiştiriciliği yapan üreticilerin canlı stoklarının artmasıyla kuzu kesim fiyatlarının düşmesini engellemek ve üreticileri korumak amacıyla ESK tarafından küçükbaş karkas et ve canlı hayvan ihracatı gerçekleştirilmiştir.

ESK, kurban kesim hizmetleri kapsamında 2022 yılında Kızılay için 5.000 büyükbaş kurban kesimi yapmıştır.

7 - KAYNAKLAR

- <https://www.fao.org/faostat>
- <https://www.fao.org>
- Fao Food Outlook 2022
- <https://stats.oecd.org/>
- www.tuik.gov.tr
- www.atb.org.tr
- www.tobb.org.tr
- <https://www.bordbia.ie/>
- <https://ec.europa.eu/>
- <https://www.usda.gov/>
- <http://www.ukon.org.tr/>
- <https://www.tcmb.gov.tr/>
- <https://www.agri-outlook.org/>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/>
- <https://www.tmo.gov.tr/>
- IDF The World Dairy Report 2022
- Fao Outlook Haziran 2023
- <https://www.clal.it/>
- <https://ulusalsutkonseyi.org.tr/>
- www.statista.com

Tarım ve Orman Bakanlığı Beştepe Kampüsü, Beştepe Mahallesi, Cumhurbaşkanlığı Bulvarı,
Alparslan Türkeş Caddesi No:7 06560 Yenimahalle / ANKARA
www.esk.gov.tr